

Institut vykázání v boji proti domácímu násilí a jeho přínos pro společnost

Bc. Bohumil KNOBLOCH

Diplomová práce
2009

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Bohumil KNOBLOCH**

Studijní program: **N 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Institut vykázání v boji proti domácímu násilí a jeho přínos pro společnost**

Zásady pro vypracování:

Zpracování teoretické části – charakteristika fenoménu domácího násilí

Zahraniční zkušenosti s institutem vykázání – komparace

Zákon 135/2006 Sb.(o vykázání) a jeho aplikace v České republice

Zpracování praktické části – metodologie výzkumu

Zhodnocení výsledků výzkumu v praxi

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ČÍRTKOVÁ,L.,MACHÁČKOVÁ,R.,VITOUŠOVÁ, P. Domácí násilí-přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích.1.vyd.Praha:BKB,o.s.,2002.ISBN 80-86284-19-0.

ŠEDIVÁ,M. a kol. Metodický rámec interdisciplinární spolupráce na místní úrovni při řešení případů domácího násilí.1.vyd.Praha:BKB,o.s.,2007.ISBN 978-80-239-9449-0.

VOŇKOVÁ,J.Vaše právo!První pomoc ženám, obětem domácího násilí.5.vyd. Praha: profem,o.p.s.,2006.ISBN 978-80-903626-4-2.

VOŇKOVÁ,J. a kol.Metodický rámec práce intervenčních center a podpora jejich vzniku.1.vyd.Praha:Bílý kruh bezpečí,o.s.,2007.

ZÁKON č.135/2006 Sb.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Štefan Chudý, Ph.D.**

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **17. února 2009**

Termín odevzdání diplomové práce: **15. května 2009**

Ve Zlíně dne 17. února 2009

L.S.

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 15.5.2009

.....
Za Bohumil Šmelka

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce je celkově zaměřena na domácí násilí a institut vykázání. Tento nový právní pojem naší legislativy vychází ze zákona číslo 135/2006 Sb. Jeho zákonná úprava je platná od 1. ledna 2007. Využití tohoto institutu právní ochrany osob směřuje zejména do oblasti boje proti domácímu násilí. Práce je rozdělena do dvou částí. Teoretické a praktické.

V první části, která se skládá ze čtyř kapitol, je podána charakteristika základních pojmů týkajících se domácího násilí, historický pohled, příčiny a druhy domácího násilí. Charakteristika pachatelů a obětí. Komparace postihu domácího násilí a využívání institutu vykázání v legislativě některých dalších evropských států, jakož i nabídka poradenských a intervenčních zařízení v zahraničí. Poslední kapitola se věnuje přístupu k boji proti domácímu násilí v České republice po přijetí zákona č.135/2006 Sb. Pozornost je věnována zejména přístupu orgánů policie při využívání institutu vykázání a následné péči o oběti. Jsou zde také vysvětleny tři základní pilíře institutu vykázání, tedy Policie ČR, intervenčních center a justičních orgánů.

V praktické části je představen smíšený výzkum. V kvantitativní části výzkumu je předložen dotazník, který se zkoumá povědomí strukturovaných skupin občanů o domácím násilí a institutu vykázání. Smyslem výzkumu je zjistit, do jaké míry je veřejnost informována o domácím násilí a možnostech obrany proti němu. V kvalitativní části jsou kazuistiky obětí domácího násilí a jejich zkušenosti s výkonem institutu vykázání, dle uvedeného zákona. Cílem bylo zjistit, do jaké míry je uplatňování zákona č.135/2006 Sb. přínosem pro faktické oběti domácího násilí.

Klíčová slova:

Domácí násilí, ohrožená osoba, společné obydlí, typy a druhy násilí, oběti, násilníci, vykázání, intervenční a poradenské centrum, azylové domy

ABSTRACT

This graduation theses is generally aimed to a domestic violence and an institute of ejection. This new legal term comes from the law number 135/2006. Its statutory form is valid from January 1-st, 2007. Utilizing of this citizens' legal protection institute is focused mostly on the sphere of fighting the domestic violence. The theses is divided into two parts - theoretical and practical.

The first part, composed of four chapters, presents a characterizations of basic terms concerning the domestic violence, a historical view, causes and kinds of the domestic violence. Characterization of offenders and victims. Comparison of the domestic violence recourse and using the institut of ejection in some other European countries legislation, as well as an offer of advice and intervention facilities abroad. The last chapter is dedicated to an attitude of fighting the domestic violence in the Czech Republic after accepting the Law number 135/2006. The attention is paid especially to the attitude of Police authorities, using the institut of ejection and following care of victims. There is also explanation of three basic pillars of the ejection institute, i.e. Czech Police Forces, intervention centres authorities of justice.

The practical part of the theses introduces a mixed research. A quantitative part of the research presents a questionnaire, exploring a subconsciousness of persons in structured groups, in connection with domestic violence and an institute of ejection. The purpose of this research is to find out a scale of informing the public about the domestic violence and the ways of defence against it. A qualitative part speaks about case studies of the domestic violence victims and their experience with applying the institute of ejection, in accordance with above mentioned law. The aim was to find out, if the the scale of applying the law number 135/2006 is a boon for actual victims of the domestic violence.

Keywords:

Domestic violence, threatened individual, common household, types and kinds of a violence, victims, bully, ejection, intervention and advice center, asylum houses

Poděkování:

Chtěl bych poděkovat doc. PhDr. Ludmile ČÍRTKOVÉ, CSc., vedoucí katedry psychologie Policejní akademie v Praze a Lucii HORNÍKOVÉ-VANÍČKOVÉ z Intervenčního centra v Rakovníku za ochotu konzultovat téma mé diplomové práce. Generálu Karlheinz DUDKOVI, zástupci ředitele SIAK BMI Vídeň, plk. Josefu ÖLLEREROVI, vedoucímu právního odboru SIAK BMI Vídeň, plk. Bernhardu WEDELOVI z odboru vzdělávání a výcviku Prezídia Bavorské pohotovostní policie a prof. Dr. Cornelií HELFFERICH, z Evangelické vysoké školy ve Freiburgu (SRN), kteří mi poskytli konzultace a řadu materiálů pro porovnání legislativního a poradensko-organizačního zajištění problematiky domácího násilí v Rakousku a Spolkové republice Německo.

Chci také poděkovat Mgr. Štefanu CHUDÉMU, Ph.D. z Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, vedoucímu mé diplomové práce, za trpělivé a laskavé vedení, pomoc a podporu při psaní mé diplomové práce. Zvláště pak děkuji celé mojí rodině za podporu při studiu.

Motto:

„Ženy a muži společně proti násilí na ženách a dívkách.....dětech a seniorech, proti násilí na všech lidech“ –

(pozn. parafrázované heslo vydané OSN k letošnímu 8. březnu, který je mezinárodně oslavován jako Den žen).

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci včetně německých překladů odborných textů, vypracoval samostatně a výhradně s použitím citovaných zdrojů, uvedených v závěrečném přehledu použitých pramenů a literatury. Dotazník, použitý při výzkumném šetření, jsme vytvořili pro společné využití s mojí dcerou, Bc. Barborou Knoblochovou – Veselou, Dis, studentkou 5. ročníku Policejní akademie v Praze. Sběr empirických dat byl řádně povolen.

V Praze 15. května 2009

.....

Bc. Bohumil Knobloch

OBSAH

MOTIVACE K SEPSÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE	2
ÚVOD.....	3
I TEORETICKÁ ČÁST	7
1 DOMÁCÍ NÁSILÍ.....	8
1.1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	8
1.1.1 Násilí	8
1.1.2 Násilí	9
1.1.3 Domácí násilí	10
1.2 HISTORICKÝ POHLED NA DOMÁCÍ NÁSILÍ	13
1.3 MÝTY O DOMÁCÍM NÁSILÍ	14
1.4 PŘÍČINY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	16
1.5 ZNAKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ	18
1.5.1 Fáze domácího násilí.....	20
1.6 DRUHY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	24
2 PACHATELÉ A OBĚTI DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	28
2.1 OSOBNOST AGRESORA - NÁSILNÍKA.....	28
2.1.1 Psychologický profil agresora – násilníka.....	29
2.2 OSOBNOST OBĚTI.....	31
2.2.1 Viktimizace oběti	32
2.2.2 Motivy obětí domácího násilí.....	34
2.2.3 Vlastnosti obětí domácího násilí	34
2.2.4 Typologie obětí domácího násilí	35
2.3 VZTAH OBĚTI A PACHATELE	36
2.3.1 Ženy jako obětí domácího násilí	37
2.3.2 Muži jako obětí domácího násilí.....	39
2.3.3 Děti jako obětí domácího násilí.....	39
2.3.4 Senioři jako obětí domácího násilí.....	42
2.3.5 Násilí dítěte vůči rodiči	43
2.3.6 Násilí vůči tělesně a mentálně postiženým.....	44
2.3.7 Od teorie k praxi.....	45
Násilí na ženách: Vykázaný násilník se vrátil domů a zabil družku	45
3 ZKUŠENOSTI V ZEMÍCH EVROPY.....	48
3.1 RAKOUSKO.....	48
3.1.1 Náklady spojené s domácím násilím	54
3.2 ŠVÝCARSKO	57
3.2.1 Náklady na domácí násilí – studie.....	60
3.3 SPOLKOVÁ REPUBLIKA NĚMECKO	61
3.3.1 Vykázání – pomoc a poradenství	66
3.3.2 Nabídka poradenských a azylových možností.....	68

4	ZÁKON 135/2006 SB. A JEHO APLIKACE V ČESKÉ REPUBLICE.....	70
4.1	HISTORIE VZNIKU ZÁKONA	70
4.2	TŘI HLAVNÍ PILÍŘE PROSAZOVÁNÍ ZÁKONA.....	73
4.2.1	Tři pilíře naděje po oběti domácího násilí.....	74
4.3	POLICIE A VZNIK INTERDISCIPLINÁRNÍCH TÝMŮ.....	77
4.4	DŮSLEDKY APLIKACE ZÁKONA 135/ 2006 SB.....	79
4.4.1	Statistika z roku 2007.....	80
4.4.2	Statistika z roku 2008.....	81
4.5	SROVNÁNÍ APLIKACE ZÁKONA A PODMÍNEK PORADENSTVÍ.....	83
4.6	NOVÁ ÚPRAVA ZÁKONA O POLICII ČESKÉ REPUBLIKY.....	84
II	PRAKTICKÁ ČÁST	86
5	PROBLEMATIKA DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	87
5.1	CÍL A FORMULACE VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU.....	87
5.2	METODY VÝZKUMU	88
5.2.1	Stanovení hypotéz	88
5.2.2	Kvantitativní výzkum – technika dotazníku.....	90
5.2.3	Kvalitativní výzkum – technika studia dokumentů.....	92
5.2.4	Charakteristika výzkumného souboru	93
5.2.5	Předvýzkum.....	94
5.3	ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ ZÍSKANÝCH DAT	95
5.4	KOMENTÁŘE KE ZJIŠTĚNÝM VÝSLEDKŮM	96
	CHLAPCI A MUŽI	96
5.5	VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ.....	113
5.6	KAZUISTIKY A NÁSLEDNÉ ROZHOVORY	114
5.6.1	Příběh paní Jarmily.....	114
5.6.2	Příběh paní Dany	116
5.6.3	Příběh paní Ireny	117
5.6.4	Příběh paní Marie	119
5.6.5	Následné rozhovory.....	122
5.6.6	Příběh paní F. (příjmení)	124
6	ZÁVĚR.....	127
	SOUHRN	130
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	132
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	137
	SEZNAM TABULEK.....	138
	SEZNAM PŘÍLOH.....	139
	PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK (PRO ŽÁKY A STUDENTY).....	140
	PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK (PRO POLICISTY A DOSPĚLÉ).....	144
	PŘÍLOHA P III: SEZNAM IC V ČESKÉ REPUBLICE	147

PŘÍLOHA P IV: POVOLENÍ PUBLIKOVÁNÍ.....	149
PŘÍLOHA P V: POVOLENÍ PUBLIKOVÁNÍ	150
PŘÍLOHA P VI: POVOLENÍ PUBLIKOVÁNÍ.....	151

MOTIVACE K SEPSÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

„**Alle menschliche Probleme sind lösbar**“ - „Všechny lidské problémy jsou řešitelné“.

Tohle by si měl uvědomit každý, kdo se s nějakým problémem setká, nebo komu se s ním někdo svěří. Řešením problému, kterým domácí násilí bezesporu je, se předejde nutnosti řešit problémy mnohem závažnější. Proto jsem se rozhodl toto téma zpracovat se své závěrečné diplomové práci na fakultě univerzity, která se významným způsobem stará o profesní růst odborníků, kteří by v první řadě měli být iniciátory a nositeli pomoci pro všechny kategorie obětí domácího násilí. Názory na toto téma jsem konzultoval s řadou odborníků, jak u nás, tak i zahraničí. S průkopnicí „boje“ proti domácímu násilí Doc. PhDr. Ludmilou ČÍRTKOVOU, CSc., z Policejní akademie v Praze, s Lucíí HORNÍKOVOU-VANÍČKOVOU z Intervenčního centra v Rakovníku. Ty moji práci podpořily. Věří, že čím víc se o problému bude mluvit. V zahraničí jsem hledal náměty u profesora Dr. Maxe HERMANUTZE z Univerzity se Wilingenu-Schweningenu. Ten mi nastínil stav v Německu a spolu s Hans Peter SCHMALZLEM, ředitelem Centrální psychologické služby Bavorské policie a Bernhardem WEDELEM z Prezídia Bavorské pohotovostní policie, odbor vzdělávání a výcvik, mi poskytli řadu materiálů pro porovnání legislativního a poradensko-organizačního zajištění této problematiky u nás a v Německu. Velkou motivací byla také podpora a pomoc Prof. Dr. Corneliie HELFFERICH, ze Sociálně vědeckého ženského výzkumného institutu Evangelické vysoké školy ve Freiburgu (SRN), která se zabývá domácím násilím, respektive jeho dopady na společnost a pomocí kompetentních míst řešit problémy z něho vyplývající.

Neméně podnětné byly i materiály a praktické rady, které mi poskytli při konzultacích zástupci Rakouské policie. Mezi nimi zejména brigádní generál Karlheinz DUDEK, zástupce ředitele Bezpečnostní akademie MV, vedoucí odboru vzdělávání, plk. Josef ÖLLERER, z Bezpečnostní akademie MV, vedoucí právního odboru, plk. Mgr. Christian STRASSER, vedoucí odboru obecní kriminality Zemského velitelství Vídeň. Díky jim jsem měl možnost použít pro diplomovou práci u nás dosud nepublikované materiály.

ÚVOD

Domov - věc veřejná

Předkládaná diplomová práce se věnuje domácímu násilí, zejména s ohledem na řešení této otázky v posledních dvou letech. Problém domácího násilí se stále častěji stává předmětem zájmu celé naší společnosti. V poslední době se velmi často objevují případy, kdy jeden z členů domácnosti terorizuje ostatní členy psychicky. Nejen verbálně, ale i fyzicky. Příznačné pro tyto ataky je, že v případech aktérů tohoto jednání často jde o osoby, které jsou spolu v rodinném nebo partnerském svazku, žili nebo žijí ve společném obydlí. Domácí násilí určitě není fenomén poslední doby, spojený s krizí v rodině, rodinných a partnerských vztazích v současné postmoderní společnosti. Ani to není stav, související například se změnami ekonomickými podmínkami rodin, možná i se změnou morálních hodnot v dnešní době. Je to fakt, který ve vztazích lidí existuje odedávna, jen v dnešní době se na jeho nebezpečnost pohlíží s důsledností, jakou si určitě zaslouží.

Dřívější pohled společnosti na jednání, kdy se osoby ve společné domácnosti mezi sebou napadaly, kdy se partneři dopouštěli jednostranně či vzájemně domácího násilí, jako na akt, který je věcí samotných aktérů, soukromá věc účastníků, nemůže být ospravedlněním pro slabý zájem o skutečnost, že k domácímu násilí dochází. Čtyři stěny vlastního obydlí ještě neopravňují nikoho k tomu, aby jakýmkoliv způsobem dával najevo svoji převahu, aby jakýmkoliv způsobem týral a terorizoval svoje okolí. Domácí násilí se stává a musí stát věcí veřejnou, tak jak je tomu v poslední době v celém civilizovaném světě.

Ignorace domácího násilí není v souladu s principem zajištění ochrany základních práv a svobod občanů. Čeští zákonodárci pochopili, že domácí násilí se stává také politickým nástrojem pro možné získávání „bodů“ u jejich voličů. Proto konečně našli inspiraci v zahraničí, kde právní úpravy ochrany obětí domácího násilí platí již dlouho. Za použití zejména cizích poznatků připravili zákon, jenž měl vytvořit právní rámec řešení problému. Ochrana obětí domácího násilí. Nová právní úprava chce působit na společnost s cílem absolutní intolerance žádného násilí. Pravdou ale nadále zůstane, že zaznamenané a postižené případy domácího násilí jsou v naší společnosti zatím jen špičkou ledovce. Většina případů totiž zůstane nejen nepotrestána, ale ani není nikdy zjištěna.

Proto bylo jen dobře, když se počátkem roku 2007 v našem právním řádu objevil nový institut právní ochrany jednotlivce proti násilí v rodině. Úmyslně říkám jednotlivce a

nekonkretizují, o koho vlastně jde. Může se totiž jednat o ženu, což je ve většině případů. Může jít o děti, ty jsou nejvíce zranitelné. Dále o seniory, to je největší hanba- Samozřejmě že může jít také o muže, jako objekty násilí páchané v rodinách. Možná to mnohé překvapí, ale nejen u nás, i v zahraničí, kde je tento institut právní ochrany již léta používán a praktikován, dochází k násilí i na mužích. Je to asi jen méně medializováno, než násilí na ženách, neboť si otevřeně řekněme, kdo z mužů by přiznal, že jej doma manželka terorizuje jak psychicky, tak mnohdy i fyzicky. Asi by to přiznalo malé procento mužů.

Právní úprava jasně usiluje o jednoznačný postoj státu, který formou institutu vykázaní dává jasně najevo vůli upřednostňovat právo na ochranu života, zdraví a lidské důstojnosti před ochranou vlastnických či užívacích práv¹. Měla by poskytnout osobám ohroženým domácím násilím takové právní prostředky ochrany, aby mohli psychicky a sociálně zkonsolidovat a řešit svou situaci.

Novou schválenou normou je zákon č. 135/2006 Sb.², kterým se pozměňují a doplňují stávající zákony zabývající se ochranou před domácím násilím. Zákon byl přijat v březnu roku 2007 a nabyl účinku dnem 1. ledna 2007. Daný zákon pozměňuje, upravuje, nebo doplňuje pět existujících zákonů. Jde o zákon 283/1991 Sb. o Policii České republiky, zákon 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, zákon číslo 140/1961., Trestní zákon, zákon č.100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, a zákon č. 114/ 1988 Sb., o působnosti orgánů Česká republiky v sociálním zabezpečení. Zákon 135/2006 Sb. je v české legislativě průlomem, neboť zavádí dvě zásadní novinky. Za prvé je to institut vykázaní ze společného obydlí a zákaz vstupu do něj a za druhé vytvoření intervenčních center. Tyto dvě novinky, spolu se součinností justice v případech domácího násilí, jsou tři hlavní pilíře, na nichž má a chce nový zákon stavět.

První novinka právně umožňuje zásah státu do vztahu osob, do partnerského soužití, v němž dochází k domácímu násilí. Druhou novinkou danou podle tohoto zákona je vytvoření intervenčních center, která poskytují individuální sociálně právní pomoc v konkrétních případech a zároveň koordinují spolupráci mezi dalšími navazujícími služ-

¹ Ochrana před domácím násilím – BKB [cit. 2. 3. 2009] Dostupné z WWW: http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=397

² Sbírka zákonů, Částka 46 ze dne 14. 4. 2006 – 135/2006 Zákon, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.

bami na úrovni kraje. V případech vykázání spolupracují s Policií České republiky. Centra jsou určena osobám, které jsou ohroženy domácím násilím, nebo jsou v ochranném režimu „vykázání“, tzn., že násilná osoba, byla ze společného bydliště vykázána, nebo jí byl zakázán vstup. V případě, že se zcela nepodaří dosáhnout litery zákona, nastupuje třetí součást zákona - justice, aby soudní cestou zajistila vymahatelnost práva a respektování zákona.

S platností od 1. 1. 2009 byl institut vykázání nově upraven v zákonu č. 273/2008 Sb.³, o Policii České republiky. Konkrétně se tyto úpravy týkaly paragrafů 44 až 47, které jsou obsaženy v Hlavě VII. – Vykázání. Došlo tak k některým podstatným změnám oproti předcházející právní úpravě, které vycházejí ze zkušenosti z doby uplatňování tohoto zákonného opatření.

Vykázání - v současném znění existuje jen tato jediná forma rozhodnutí, dříve bylo možno uložit i zákaz vstupu.

Personální i teritoriální ochrana – v současné době poskytuje Policie ČR ohrožené osobě (ohroženým osobám) současně vždy oba typy ochrany, dříve byla možná pouze ochrana teritoriální.

Faktický úkon – jde o opatření preventivního a preventivně-bezpečnostního charakteru. Podle staré právní úpravy rozhodoval policista ve správním řízení.

Základní lhůta vykázání - vykázání trvá po dobu 10 dnů ode dne jeho provedení. Tuto dobu nelze zkrátit ani se souhlasem ohrožené osoby. Podáním návrhu na vydání předběžného opatření podle občanského soudního řádu⁴ v průběhu vykázání se doba vykázání prodlužuje až do dne nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tomto návrhu.

Forma vykázání - vykázání je oznámeno dotčeným osobám (násilné i ohrožené) ústně. Vydává se jen potvrzení o vykázání. To je předání proti podpisu. Součástí tohoto potvrzení o vykázání je vymezení prostoru, na který se vykázání vztahuje, uvedení totožnosti ohrožené a vykázané osoby. Dále obsahuje poučení o právech a povinnostech vykázané osoby a adresu útvaru policie, u kterého si může vyzvednout kopii uloženého úředního záznamu.

³ Sbírka zákonů, Částka 91 ze dne 11. 8.2008 – 273/ 2008, Zákon o Policii České republiky

⁴ § 76b zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, znění zákona č. 59/2005 Sb. a zákona č. 135/2006 Sb.

Nepřítomná vykázaná osoba – když není vykázaná osoba vykázaní přítomna, poučení o jejích právech a povinnostech v souvislosti s vykáváním jí zasahující policista poskytne při prvním kontaktu. Policista předá potvrzení o vykávání, nebo ji poučí o možnosti převzít potvrzení o vykávání a kopii úředního záznamu o vykávání u příslušného útvaru policie.

Nesouhlas s vykáváním - vykázaná osoba může vznést proti vykávání námitku, ta však nemá odkladný účinek. Musí být zapsána o potvrzení o vykávání, nebo podaná písemně do tří dnů. O námitce rozhoduje příslušné krajské ředitelství Policie ČR.

Oznamovací povinnost Policie ČR - kopie záznamu o vykávání musí být zaslána na Intervenční centrum. V případě, že jsou vykázaní přítomny děti, musí být informován také OSPOD⁵. Nově se vykázaní musí hlásit i příslušnému civilnímu soudu. Hlášení musí být adresátům doručena do 24 hodin od vstupu policie do společně obývaného bytu, či domu.

Kontrola dodržování povinností vykázané osoby ze strany Policie ČR - i nadále trvá povinnost kontroly do tří dnů od vykávání. Další kontroly jsou ze strany Policie ČR možné.

Povinnost vykázané osoby – vykázaná osoba má zákaz vstupu do vymezeného prostoru, jakož i zákaz navazování styku nebo kontaktu s ohroženou osobou. Má povinnost odevzdat na místě všechny klíče od společného obydlí, které má.

Právo vykázané osoby - vykázaná osoba si může vzít si věci osobní potřeby, osobní cennosti a osobní doklady před odchodem. Stejně tak si může vzít věci, které jsou nezbytné pro podnikání nebo výkon povolání. Toto může učinit pouze jedenkrát v průběhu desetidenního vykávání a jen v přítomnosti policisty. Vykázaná osoba má právo být policistou poučena o právech a povinnostech a o možnostech dalšího ubytování. Sdělit adresu pro doručování. Ověřit vykávání na tísňové lince 158⁶.

⁵ OSPOD – orgán sociálně-právní ochrany dětí

⁶ Sbírka zákonů, Částka 91 ze dne 11. 8.2008 – 273/ 2008, Zákon o Policii České republiky, §§ 44 až 47, str. 4095-4097

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DOMÁCÍ NÁSILÍ

1.1 Vymezení základních pojmů

Než začneme v této práci shromažďovat fakta o domácím násilí a institutu vykázaní, která pak v praktické části představí, do jaké míry a jak se naše společnost s tímto problémem vyrovnává a jak na něj reaguje, bude potřeba si některá klíčová slova podrobněji rozvést, definovat a vysvětlit. Protože domácí násilí je fenomén velmi rozšířený, není možno odbýt jednotlivé pojmy pouhým konstatováním jejich existence, případně krátkou notickou, která by je představila. K lepšímu pochopení přispěje i jejich přesnější kategorizace a rozčlenění.

1.1.1 Násilí

Protože je domácí násilí celosvětovým problémem, přispěla k jeho chápání i Světová zdravotnická organizace – WHO, která jej definuje jako:

„Násilí je záměrné použití nebo hrozba použití fyzické síly proti sobě samému, jiné osobě nebo skupině či společnosti osob, které působí nebo má vysokou pravděpodobnost způsobit zranění, smrt, psychické poškození, strádání nebo újmu“⁷.

Za násilí je považováno vše, co narušuje fyzickou, duševní a sociální pohodu jedince. Co porušuje jeho právo na život, svobodu, bezpečí, lidskou důstojnost a fyzickou a emocionální bezúhonnost. Pojem označuje také agresi jedné osoby vůči druhé, kdy je cílem způsobit bolest, poškodit nebo zabít. Obecně je to uplatňování síly vůči někomu k překonání jeho odporu.

České právní normy pojem násilí nedefinují, pouze v § 89 odst. 6 Trestního zákona je uvedeno, že *„Trestný čin je spáchán násilím i tehdy, je-li spáchán na osobě, kterou pachatel uvedl do stavu bezbrannosti lstí“⁸.*

⁷ WHO-násilí, [cit. 27. 2. 2009]. Dostupné na WWW: /:<<http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/530275-nasili>>

⁸ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon., § 89, odst. 6,

V případech užití násilí můžeme rozlišovat násilí absolutní, kdy u oběti zcela chybí složka vůle a vylučuje tak její vlastní jednání a násilí kompulzivní⁹, (Petráčková, Kraus a kol., 1995) jehož cílem není vyřadit vůli oběti, ale působit na její psychiku tak dlouho, dokud se oběť nepodvolí. Právě kompulzivní násilí je charakteristické pro domácí násilí.

Druhy násilného chování:

- **fyzické** – bití pěstmi nebo předměty, fackování, kopání, tahání, strkání, smýkání, házení předmětů, ohrožování zbraní či nožem, znehybňování oběti;
- **psychické** – ponižování, zesměšňování, vyhrožování, přehnaná kontrola osobních věcí, výslechy, vyhrožování likvidací oběti;
- **sexuální** – všechny sexuální praktiky a skutky, které jsou vynuceny násilím, pod pohrůžkou nebo slovním vydíráním;
- **ekonomické** – odpírání či omezení přístupu k finančním prostředkům, jak vlastním, tak společným;

1.1.2 Násilí

Agresi chápeme jako násilné porušení práv jiného člověka. Někdy i jako úmyslné násilné jednání, ubližování, napadání a poškozování. V běžném životě je tento pojem často spojován s fyzickým napadením, či atakem jiné osoby. Agrese může mít rozličnou podobu. Může to být fyzické napadení jiné osoby, které je tím způsobena bolest, nebo zranění. Může se jednat také o poškození majetku jiné osoby. Může jít i o tzv. psychickou agresi, tedy o psychologické zranění jiné osoby, její ponižování, zesměšňování, urážení, zastrašování, vydírání. V neposlední řadě sem patří i autoagrese, tedy násilné jednání směřované vůči vlastní osobě - sebepoškození či sebevražda. Agrese je někdy definována jako chování zaměřené na poškození a ublížení jiné osobě.

Samotná připravenost k agresi, tedy snaha a úmysl někomu ubližovat, a to v různých případech, ať už sobě samému či jinému člověku, se nazývá agresivita. Ta se projevuje různými stupni. Stanovit přesnou definici agrese není možné, protože to závisí od

⁹ Kompulzivní – nutkavé

úhlu pohledu na její vznik a příčiny. Různí vědci měli různé teorie agrese. Například frustrační teorie psychologa Johna Dollarda předpokládá, že k agresivnímu jednání dojde vždy tehdy, když nejsou splněny cíle, které si jedinec stanovil¹⁰.

Agrese, nebo agresivita, nemusí být v každém případě negativní. Například když někdo zarputile jde za svým cílem, může jít o tzv. „pozitivní“ agresi, která je vlastní třeba sportovcům. Pozitivní agresi projevuje například i matka, v případě potřeby chránit své děti před ohrožením.

1.1.3 Domácí násilí

Domácí násilí je statisticky nejrozšířenější a přitom nejméně kontrolovatelný druh násilí mezi lidmi. Pojmem označujeme násilí mezi členy domácnosti, nebo společného obydlí, a to fyzické, psychické i sexuální. Jedná se o násilí, které je nebezpečné svoji latentností, skrytostí za čtyřmi zdmi bytu, domu, ubytovny. Je to násilí bez nezúčastněných svědků, jsou přítomni pouze členové rodiny, svazku, kteří ve společně obývaných místnostech žijí. Je proto tak nebezpečné, že je velmi těžko odhalitelné. Většinou jde o to, že kde není žalobce, není ani soudce. Násilí uvnitř společných svazků lidí není řídké, spíše by se dalo říci, že je velmi časté. Nelze také říci, že by se v případě domácího násilí jednalo o jednotlivé případy násilí, o náhlé zkratové jednání s cílem někomu z nejbližšího okolí. Domácí násilí má spíše tendenci se neustále vyvíjet a růst. Od řídkých ataků malé intenzity, po neustálé šikanování, ponižování, slovní a fyzické napadání. Často vedoucí až k přímému ohrožení zdraví a osobní integrity jedince, mnohdy končí až smrtí napadené osoby – oběti domácího násilí.

Podle většiny psychologů je domácí násilí v naprosté většině páčáno muži. Násilí mužů vůči ženám – manželkám, družkám, partnerkám nebo dětem. Občanské sdružení ROSA, které se specializuje na poskytování bezplatné, komplexní psychosociální pomoci ženám, obětem domácího násilí uvádí, že v případech domácího násilí jde o chování, které u jednoho z partnerů vzbuzuje strach z partnera druhého. Díky moci, kterou tento strach

¹⁰ Agrese a lidská sexualita, [cit. 27. 2. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.planovanirodiny.cz/clanky/Agrese-a-lidska-sexualita>>

poskytuje, kontroluje násilník chování oběti¹¹. Násilnický partner používá moc, kterou tento strach vyvolává, a s její pomocí kontroluje toho druhého. Nedovolí mu třeba vybírat peníze ze společného účtu, brání mu se vídat s přáteli nebo ho uráží na veřejnosti. Pro domácí násilí je charakteristické, že pachatel a oběť jsou na sobě citově, sociálně a ekonomicky závislí, nejčastěji jsou rodiči převážně nezletilých dětí.

Přestože je hodně lidí schopno existenci domácího násilí zcela popírat nebo aspoň bagatelizovat, zkušenost s ním má téměř 40 % českých žen¹². Abychom ale nebyli nespravedliví, existuje také 5 % žen, které jsou pro své okolí „lité saně“, které doma terorizují své manžele a rodiny. V porovnání s muži násilníky je to ale přeci jen menšina. V součtu to ale znamená, že téměř polovina partnerských svazků v naší republice má potíže s domácím násilím. Podle německého kriminologa a psychologa H. J. Schneidera, je domácí násilí nejrozšířenější formou násilí vůbec, současně i formou nejméně kontrolovanou a co se týče její frekvence a její závažnosti nejvíce podceňovanou¹³. V časopise „Neue Kriminalpolitik“ napsal, že je nebezpečná zejména svou skrytou podobou, anonymitou a tím, že se těžko dokazuje. Podle jeho slov by v případech rozkrytí všech případů nesoudily soudy jiné případy, než domácí násilí. Navíc by pravděpodobně rapidně klesl počet úplných rodin. Nejen v Německu, ale všude na světě¹⁴. Jeho vyjádření jsou zarážející, ale zřejmě nejsou daleko pravdě. Snad i proto volá po řádném vyšetření každého případu domácího násilí a prevenci.

Zajímavá je také definice, která se nachází se na webových stránkách Ministerstva vnitra, jako orgánu, který má s pachateli a oběťmi domácího násilí hodně co do činění. Zde je domácí násilí definováno jako „dlouhodobé násilné chování v rodině, které zahrnuje jakékoliv činy nebo opomenutí spáchaná v rámci rodiny některým z jejích členů, které podkopávají život, tělesnou nebo duševní integritu, nebo svobodu jiného člena stejné rodiny, nebo vážně poškozují vývoj jeho osobnosti“¹⁵.

¹¹ ROSA: Domácí násilí, [cit. 6. 3. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.rosa-os.cz/domaci-nasili/co-je-domaci-nasili>>

¹² Domácí násilí [cit. 17. 9. 2008]. Dostupné na WWW: <www.ona.idnes.cz>

¹³ Domácí násilí- několik postřehů k situaci obětí [cit. 6. 3. 2009]. Dostupné na WWW:

<http://bkb.juristic.cz/80337/old> at H. J. Schneider, Kriminologie der Gewalt. Stuttgart/Leipzig 1994. Neue Kriminalpolitik 7, Heft 4, 1995.

¹⁴ Dtto.

¹⁵ [cit. 23. 2. 2009]. Dostupné na WWW: < <http://www.mvcr.cz/2003/odbor/rovnost3.doc>>

Protože naše republika byla přijata za člena Evropské unie, musíme brát na zřetel i postoje evropské legislativy k domácímu násilí. V řadě západních demokracií již dlouhou řadu let existují zákony a právní normy, která se zabývají jak *domácím násilím* (angl. domestic violence), tak i *násilím v rodinách* (angl. inter family violence). Výklad pojmosloví se v podstatě shoduje s naším výkladem. Tyto pojmy jsou často medializovány, proto se dostaly celkem rychle do povědomí širší veřejnosti. Jsou ale používány i další pojmy, jako například pojem *zneužívání partnera* (Partner Abuse) nebo *intimní násilí* (Intimate Violence)¹⁶. Poslední dva pojmy spíše nacházíme v odborné literatuře a vědeckých textech.

V německy mluvících zemích se často v této souvislosti hovoří o *násilí v rodině a domácnosti* (Gewalt in der Familie und naher Umgebung), charakterizující násilí v širším pojetí. Německý právní řád jasně udává, že v případě domácího násilí se jedná o: „*Násilí mezi lidmi, kteří spolu žijí a bydlí, nebo bydleli, mezi mužem a ženou, rodiči a dětmi, jakož i mezi životními partnery a partnerkami stejného pohlaví*“¹⁷. Domácí násilí se od násilí v širším slova smyslu odlišuje typickým osobním vztahem mezi pachatelem a obětí.

V českých trestních zákonech není pojem domácího násilí dostatečně definován. Jeho aplikaci lze nalézt pouze v § 215a Zákona č. 140/1961 Sb., Trestní zákon. V něm se uvádí, že v případě násilí jde o týrání osoby žijící ve společném obydlí.

§ 215a Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společně obývaném bytě nebo domě, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta. Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvlášť surovým způsobem nebo na více osobách, nebo
- b) pokračuje-li v páchání takového činu po delší dobu¹⁸.

Domácí násilí není soukromou záležitostí, je to celospolečenský problém. Děje se převážně v úzkém sociálním okolí, tedy „doma“. Přitom zcela převažuje násilné jednání mužů vůči ženám, které se odehrávají uvnitř – často v prostorově chápané - nejužší oblasti sociálních vztahů ženy. Postihuje i děti, muže a seniory. Pro většinu obětí je to všední zále-

¹⁶ ČÍRTKOVÁ, L. Vybrané výzkumy a teorie domácího násilí, příloha časopisu *Policista* 7/2002, měsíčník MV

¹⁷ Gewaltschutzgesetz [cit. 6. 3. 2009]. Dostupné na WWW: <http://bundesrecht.juris.de/gewschg>

¹⁸ Zákon č. 140/ 1961 Sb, Trestní zákon, částka 65, z 8. 12. 1961

žitost. Vyskytuje se ve všech společenských vrstvách. Je to skrytý jev, u kterého nabývá intenzita a četnost násilného jednání. Jedná se o celosvětově největší zdravotní riziko pro ženy a děti. Je chápáno jako používání síly v manželských a partnerských vztazích. Není to tedy žádná zvláštní nebo mimořádná událost. Spíše jde o akt, odehrávající se na pozadí rostoucího násilnického vztahu. Jde o komplexní systém zneužívání, kde pomocí různého způsobu chování a jednání jde cíleně o získání moci a kontroly nad jinou osobou. Často se jedná o sexuální, psychické, sociální, fyzické a ekonomické násilí.

Jednou z organizací, která se zabývá ochranou před domácím násilím, je Bílý kruh bezpečí (BKB). Prezidentkou je Mgr. Petra Vitoušová. Ta vyslovila řadu myšlenek, týkajících se domácího násilí. Kromě výčtu typů domácího násilí a jejich obětí, je zajímavá zejména myšlenka dvojí tváře pachatele. Při rozhovorech s nejčastějšími oběťmi domácího násilí – ženami, došla ke zjištění, že dvojí tvář pachatele může být nejdůmyslnější zástěrkou vlastního jednání. Na veřejnosti je laskavý a přátelský, mnohdy velmi výřečný, galantní. Většina žen by si takového muže přála mít doma. Ovšem ta žena, která jej doma má, by mohla hovořit o jeho druhé - domácí tváři. Doma se zpravidla takový muž vůči ženě projevuje despoticky, neurvale, násilnicky až tyransky. Jeho okolí by jej doma nepoznalo. Taková dvojitvářnost je určitý druh herectví a její příčinou je zejména absence morálních hodnot.

Zajímavá jsou i její slova, která potírají zažitý mýtus, že domácí násilí se týká zejména rodin na nízké sociální úrovni. Její tvrzení, že domácí násilí jde napříč širokým spektrem sociálních vrstev, potvrzují i statistiky, které má BKB k dispozici. Sama zná případy žen - manažerek, žen stojících ve vysokých pozicích firem, žen ze showbyznysu, známých sportovkyň, které ale ve svém soukromém životě trpí násilím svého partnera, dětí, nebo despotických rodičů.

1.2 Historický pohled na domácí násilí

I když se o problematice násilí mezi partnery, především mezi manželi se v naší společnosti, začíná diskutovat teprve v posledních letech, dobře víme, že jde o jev, který je v domácnostech zakořeněn již po staletí. Je to jev s neblahými důsledky pro celou rodinu.

Nejvíce je ohrožena osoba, vůči které domácí násilí směřuje. V případě například ženy-matky, její ohrožování nepříznivě působí i na děti, které se stávají přímými svědky vyvíjeného násilí. Násilí mezi partnery patřilo v historii téměř k běžným praktikám. Násilí vůči ženě, která byla v patriarchální společnosti považována za druhořadého člena společnosti, patřilo k běžnému dennímu řádu. Stejný byl postoj mužů i vůči dětem. Vycházelo to z historicky dané svrchované pozice otce vůči dětem a ženám v rodině. Na trestání „neposlušných“ žen bylo po staletí nahlíženo s klidem, bylo tolerováno jako nezadatelné právo muže. Tak tomu bylo jak v dobách Řecké, tak i Římské říše. Stejně to bylo i ve středověku. Teprve s nástupem novověku a se zapojením žen do společenského života, se začala jejich role v rodině pomalu měnit.

V novověku a postmoderní době vztahy mužů a žen získávají rovnoprávný partnerský charakter a smazávají se rozdíly autority a moci mužů a žen. Ve společnosti dlouho trval respekt vůči právu otce a manžela řídit život členů domácnosti, Byť byl emancipačním vývojem postupně oslabován. Partnerské násilí však bylo kromě extrémních případů i nadále bráno jako soukromá věc a okrajový problém. Teprve feministická hnutí v sedmdesátých letech v západní Evropě a zejména v USA, odmítlo toleranci společnosti k násilí mužů vůči ženám a silně zaznělo volání po řešení tohoto společenského problému. Otevřeně se mluví o týrání a zneužívání žen. Jsou schvalována zákonná opatření k zabránění tohoto negativního jevu v partnerském, manželském a rodinném soužití. Přesto stále existují země, jejichž obyvatelky se doposud těchto práv nedočkaly a musí trpět „nadvládou“ mužů, kteří je považují ne za partnery, nýbrž za svůj majetek, někde i za méněcenné služby. Abychom nebyli nekorektní a nespravedliví vůči „silnější“ části populace, musíme dodat, že v poslední době se začíná objevovat i fenomén násilí žen na mužích. Ovšem i když je jeho tendence stoupající, stále je to jen kapka v moři, oproti opačným případům.

1.3 Mýty o domácím násilí

Existuje mnoho mýtů o domácím násilí, které mají mnohdy velmi iracionální podklad. Pokud chceme domácí násilí pojmut vcelku, je zapotřebí dotknout se i jich. Je divné, že i přes velkou informovanost současné společnosti, se stále setkáváme s názory, které pravdivý pohled na domácí násilí zkreslují. Nejčastěji jsou to mýty týkající se soukromí a intimity, cti a nadřazenosti nad ženou, provokace ze strany ženy. Dále pak mýty o vzdělání a sociálním postavení žen, o alkoholismu u pachatelů, či domněnky, že se násilí ženě líbí.

Některé mýty a omyly:

Mýtus - Domácí násilí není v současnosti běžnou záležitostí, netýká se mnoha rodin

Fakta - S domácím násilím má zkušenost až 40% žen (v různé formě násilných činů). K větší části trestných činů vraždy dochází v rodinné, nebo domácím prostředí. Podle statistik je asi 40 % zavražděných žen usmrceno vlastním manželem, nebo partnerem.

Mýtus - Násilí v rodinách je problém, který se týká pouze sociálně slabých vrstev společnosti, národnostních menšin či lidí s nedostatečným vzděláním.

Fakta – Podle posledních zjištění se domácí násilí týká všech vrstev společnosti bez ohledu na jejich socioekonomický status, rasu, nebo vzdělání. Lze ale říci, že u rodin bohatých a lidí vzdělaných je latence domácího násilí nebezpečnější.

Mýtus - Násilí v rodinách je problém, který se často velmi přehání.

Fakta - Podle odhadu se násilí vyskytuje zhruba ve třetině domácností. Rozbroje mezi partnery mohou být různé s různými příčinami. Faktem také je, že časem se násilí stupňuje.

Mýtus - Oběti násilí pocházejí samy z násilnických rodin. Jejich partner svým jednáním „napodobuje“ rodinné vztahy z primární rodiny.

Fakta – Důkazy o existenci transgeneračního přenosu existují, hlavně v otcovské linii v přenosu na syna. Je ale jasné, že ani ženy, které prožily mládí v klidném prostředí, nemají záruku, že samy nebudou iniciátorkami násilí, ať z jejich strany, nebo ze strany partnera.

Mýtus - K násilnostem dochází často v případech konzumace alkoholu či aplikace drog.

Fakta – Lze říci, že část agresorů má problémy se zneužíváním návykových látek. Často se pachatelé domácího násilí rádi ospravedlňují tím, že jednali „pod vlivem“. Normálně by se jim to nestalo. Opakovat se to nemůže. Tím se snaží snížit svoji odpovědnost za tento čin.

Mýtus - Násilí asi není takový problém, když ženy vztah neukončí. Vyhovuje jim to.

Fakta - Ženy z různých příčin setrvávají ve vztahu s násilným partnerem i řadu let. Důvody jsou různé. Od snahy poskytnout dětem domov s oběma rodiči, přes obavu, že děti samy neuzijí, až po strach přiznat násilí před vlastní rodinou či okolím. Často nemají kam jít.

Mýtus – Nejde o domácí násilí, jsou to víceméně, „italská manželství“. K vzájemné vážné újmě na zdraví ale nedochází.

Fakta - K domácímu násilí v takovém partnerském vztahu dochází téměř pravidelně. Nejde přitom o běžný partnerský konflikt, kde proti sobě stojí muž a žena ve stejné pozici. V případě násilí jde o agresora a oběť, jde o sílu proti stresu. Při domácím násilí nejde o hádku, jde o fyzické a psychické násilí, potlačování lidské důstojnosti, mnohdy i o život.

Nad tím nelze zavírat oči, tady se musí jednat¹⁹.

Dalšími mýty mohou být situace, které se občas vyskytují v běžném životě a nikdo dále moc nepřemýšlí o jejich konečných dosazích v soužití dané rodiny.

Například: To není násilí, ti dva se jen hádají. Násilí v rodině je soukromá záležitost.

Ženy si vymýšlí, aby získaly výhody při rozvodu. Ženy provokují násilí, zaslouží si ho.

Ženy si vybírají partnery, kteří je týrají. Muži týrají ženy proto, že tak vyjadřují své city.

1.4 Příčiny domácího násilí

Domácí násilí může vznikat z různých příčin. J. Voňková (2004) uvádí, že za jednu ze základních příčin domácího násilí je nutno považovat: *“snahu o moc, dominanci, rozdělení rolí, kdy jeden v páru usiluje o dominantní postavení a druhý nebo přesněji řečeno druhá, je vmanipulována do submisivní pozice. Násilníci si svým jednáním kompenzují vlastní nedostatečnost nebo si realizují své potřeby, aniž by dali prostor k naplnění potřeb své oběti ve vztahu. Násilníci mají tendence své jednání bagatelizovat či popírat úplně”²⁰.*

Obecně převažuje názor, že příčinou domácího je vztahová nespokojenost, konfliktní životní styl s častými hádkami, nevyrovnané mocenské rozložení sil. Dalšími příčinami mohou být: nerovnost pohlaví, mladší věk (18-30), chudoba, kriminální kariéra, etnická otázka, nezaměstnanost, drogy, základní vzdělání, jeden z partnerů, či oba vyrůstali v násilných rodinných vztazích, předchozí útok či recidivující násilí v současném vztahu.

Příčiny vzniku domácího násilí se zcela liší od příčin vzniku ostatních druhů násilí. Jeho motivace vychází ze zcela jiných předpokladů. Dříve se příčiny hledaly v psychologii, biologii, genetice nebo sociologii. Byla vytvořena řada koncepcí a teorií, které se příčiny domácího násilí snažily vysvětlit. Prvními pokusy byly tzv. jednofaktorové teorie²¹.

Ty se dělily do tří skupin:

1. psychologické teorie domácího násilí

¹⁹ VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. Praha: proFem, 2004. ISBN 80-239-2106-1

²⁰ dtto

²¹ ČÍRTKOVÁ, L. Vybrané výzkumy a teorie domácího násilí, příloha časopisu *Policista* 7/2002, měsíčník MV

2. sociologické teorie domácího násilí a
3. biologicko - genetické teorie domácího násilí.

Psychologické teorie se zabývají psychikou agresora a opírají se o zkoumání typických rysů osobnosti pachatele. Příčiny týrání partnera vidí v jeho povahových zvláštlostech, např. v agresivitě a pudovosti. Stejný vliv mají i povahové rysy obětí. To, že se oběť stala obětí, lze podle teorií odvodit z jejích povahových vlastností. Jedním z viktimogenních faktorů bylo dle teorií nízké sebevědomí oběti. Biologicko-genetické teorie také nepřispěly k vysvětlení jevů, protože vysvětlovaly obecné biologicko-genetické předpoklady pro agresivní chování a ne již vzniklé situace násilí. Sociologické teorie domácího násilí se snažily nenahlížet na pachatele a oběti domácího násilí jako na psychicky narušené jedince. Spíše ho vnímaly socio-kulturně, jako produkt snahy mužů o uplatnění jejich moci a síly ve společnosti, tedy i v partnerských vztazích. Nejde o duševní poruchy, ale o snahu uplatnit se a svoji moc v duchu psaných i nepsaných norem a rolových stereotypů společnosti²².

V současnosti jsou preferovány tzv. multifaktorové koncepce, představující domácí násilí jako složitý a komplexně podmíněný jev. Znamená to, že v každém případě domácího násilí hrají roli různé příčiny. Nejznámější multifaktorovou koncepcí je kauzální model **D. G. Duttona**, pracující se 4 strukturálními rovinami zdrojů, příčin domácího násilí: makrosystémové příčiny, exosystémové příčiny, mikrosystémové příčiny, ontogenetické vlivy.

ad) **Makrosystém** – podle něho je domácí násilí ve společnosti podporováno a udržováno hierarchií hodnot, založené na nadvládě a dominanci mužů. Ve společnosti přežívá řada mýtů, osvětlujících a bagatelizujících násilí muže na ženě realizované uvnitř jejich soukromého partnerského vztahu.

ad) **Exosystém** – pod tímto pojmem chápe Dutton životní (sociální) okolí jednotlivců. Exosystém zahrnuje jak formální, tak i neformální sociální struktury, se kterými přichází konkrétní osoba v životě do kontaktu. Tyto struktury určují, ovlivňují či přímo omezují chování jednotlivce. Exosystém tak může vytvářet na jedné straně spouštěče (startéry), na druhé straně i nárazníky (tlumiče) domácího násilí.

ad) **Mikrosystém** - je reprezentován rodinou, ve které může, ale nemusí docházet k domácímu násilí. Uvnitř rodiny vznikají situace, zvyšující náchylnost k propuknutí do-

mácího násilí. K rizikům plynoucím z podstaty rodinného soužití lze řadit privátnost, právo na ovlivňování svých členů, předepsané role, či obsáhlé, hluboké poznání druhých.

ad) **Ontogenetická rovina** – se nejvíce přibližuje původním psychologickým teoriím domácího násilí. Příčiny hledá totiž v charakteristikách pachatele, oběti a jejich vzájemné interakce. Sem patří o názory, že zneuživatelé prošli tíživým dětstvím, sami na sobě okusili traumatizaci násilím²³.

1. příklad: Děd – meziválečná generace, běžné praktiky tělesných trestů a zákazů doma i ve škole, stejně přistupuje k synovi

Otec – vlivem agresivního otce prožívá mládí plné bití, zákazů a trestů

Syn – může být vlivem transgeneračního přenosu v pozici svého otce a pak by násilí dál přenášel na svého syna.

Ad 1 Děd --- násilnosti v rodině --- otec, Otec --- násilnosti v rodině --- syn

Předpoklad Syn --- násilnosti v rodině --- vůči svému synovi

2. příklad: Matka - velmi lpí na synovi, nenechá ho nic dělat, ještě v pozdějším věku ho myje, obléká a podobně, ten je na ní velmi citově vázán

Syn - bez matky se cítí sám, v rodině se upne na dítě (chlapce i dceru). Může to dojít až k sexuálnímu zneužívání

ad 2 Matka přehnaný zájem.....objekt syn opičí láska

Syn přehnaný zájem..... objekt dcera až zneužívání?

1.5 Znaky domácího násilí

Aby byla naplněna skutková podstata „domácího násilí“, musí být splněny všechny jeho markanty, všechny jeho hlavní znaky. Pokud jeden, či více předem definovaných znaků chybí, nelze hovořit o domácím násilí, ale jen o násilí jako takovém. A to i v případě, že jeden každý ze znaků by sám o sobě o násilí v rodině svědčil. Tyto hlavní znaky jsou naplněny v případě, že k němu dochází v soukromí bytu, společného obydlí. Kdy je jasné a nepochybné rozdělení rolí účastníků domácího násilí a jejich blízký vztah. Když dochá-

²² ČÍRTKOVÁ,L. Vybrané výzkumy a teorie domácího násilí, příloha časopisu *Policista* 7/2002, měsíčník MV

zí k eskalaci násilí, k postupnému růstu jeho intenzity. Posledním znakem domácího násilí je pak jeho opakování a dlouhodobost.

Znaky:

Soukromí, anonymita společného obydlí - k násilí dochází většinou bez nezúčastněných svědků, v soukromí společného obydlí, mimo kontrolu společnosti a veřejnosti. V tomto případě je pak velmi obtížná soudní postižitelnost agresora. Dochází ke stavům důkazní nouze. Přesto jsou i případy, kdy k jednotlivým incidentům může dojít i na veřejnosti, mimo soukromí. Časté je také dvojí chování agresora, což znamená, že na veřejnosti vystupuje jako ohleduplný partner. V soukromí se ale projevuje agresivně. Takovéto chování komplikuje možnost odhalení a zejména potrestání domácího násilí. Často je takové chování překvapením pro nejbližší okolí, včetně blízkých, jinde bydlících příbuzných, nebo přátel.

Vztah mezi obětí a agresorem – téměř vždy je v případech domácího násilí jasné a nepochybné rozdělení rolí. Tedy rozdělení na agresora a oběť. Tyto role se nemění!. Není to tedy to klasické „italské manželství“, kdy v hádce partnerů každý chvíli tahá pilku. Agresor vždy ubližuje a oběti je vždy ubližováno. Oběť s agresorem vždy tvoří určitou sociální skupinu, mají těsnou vazbu. Jsou vzájemně blízkými a důvěrně známými osobami. Velmi často se zvětšuje nerovnost postavení mezi agresorem a obětí. Agresor má nad obětí moc. Oběť se cítí, nebo je fakticky bezbranná a závislá na agresorovi. Znakem domácího násilí je často zapomínání i další sociální či ekonomická závislost agresora a oběti (společné bydlení, oběť partner není samostatně výdělečně činná, společné děti apod.).

Vzrůstající intenzita a eskalace násilí - není nikdy jasné, jaká forma násilí je zpravidla startérem (akcelerátorem) domácího násilí. Zpravidla to začíná psychickými útoky, které časem nahrazují útoky fyzické povahy. Někdy s časovým odstupem, někdy v návaznosti, někdy okamžitě. Psychické útoky jsou různé. Od citového vydírání, manipulace, zastrašování až po skutečné psychické týrání. Také fyzické násilí nezačíná hned nejzávažnějšími formami. Od občasného uhození, přes silnější častější a trvalejší bití, až po každodenní fyzické trestání z jakýchkoliv příčin, nebo bez příčiny. Násilí může vést až k závažným

²³ ČÍRTKOVÁ, L. Vybrané výzkumy a teorie domácího násilí, příloha časopisu *Policista* 7/2002, měsíčník MV

trestným činům ohrožujícím zdraví a život. Často bývá spojené i s násilím sexuálním, s násilným vynucováním sexuálního styku, nebo jiných sexuálních praktik agresorem.

Systematické opakování a dlouhodobost – domácí násilí je akt, který se v různě dlouhých intervalech opakuje. Startérem bývá jednorázová událost, jeden incident, při němž agresor oběť napadne a zjistí dvě věci. Za prvé je to skutečnost, že překvapená oběť se málokdy brání, z čehož může pro útočníka vyplynout, že si takového jednání může dovolit znovu. Za druhé je to fakt, že vykonané násilí může útočníkovi působit psychickou, někdy možná i sexuální slast. Ať je to z pocitu převahy nad někým, z pocitu posílení vlastního sebevědomí, z pocitu ukájení svých zvrhlých choutek. Intervaly, ve kterých k atakům dochází, nemají žádnou časovou osu. V průběhu trvání domácího násilí ale zpravidla dochází ke zkracování těchto intervalů. Často se pak v nejtěžších případech domácího násilí stává, že jde o téměř každodenní trvalé násilí. Toto násilí je navíc dlouhodobé. Nejde o krátký časový úsek, kdy k němu s určitými odstupy dochází. Jde o dlouhé období, často i několika let. Dlouhé období, ve kterém oběť nebo oběti, velmi fyzicky a zejména psychicky strádají. Zpočátku si může oběť myslet, že to nějak přežije, a časem násilí přivykne. Když trvá dlouho, často je oběti hanba přiznat jak dlouhé časové období již trpí a jen sama svým chováním - tedy neoznámením trpěných a snášených násilností agresorovi nahrává a poskytuje šanci na pokračování a stupňování násilí.

1.5.1 Fáze domácího násilí

Akty domácího násilí mají většinou svůj postupný vývoj. Odborně se tomu říká – fáze. Jsou různé interpretace těchto fází a různé fázové modely. Některé modely mluví o třech základních fázích, některé pak až o pěti postupně vznikajících a na sebe přímo, či nepřímo navazujících fázích.

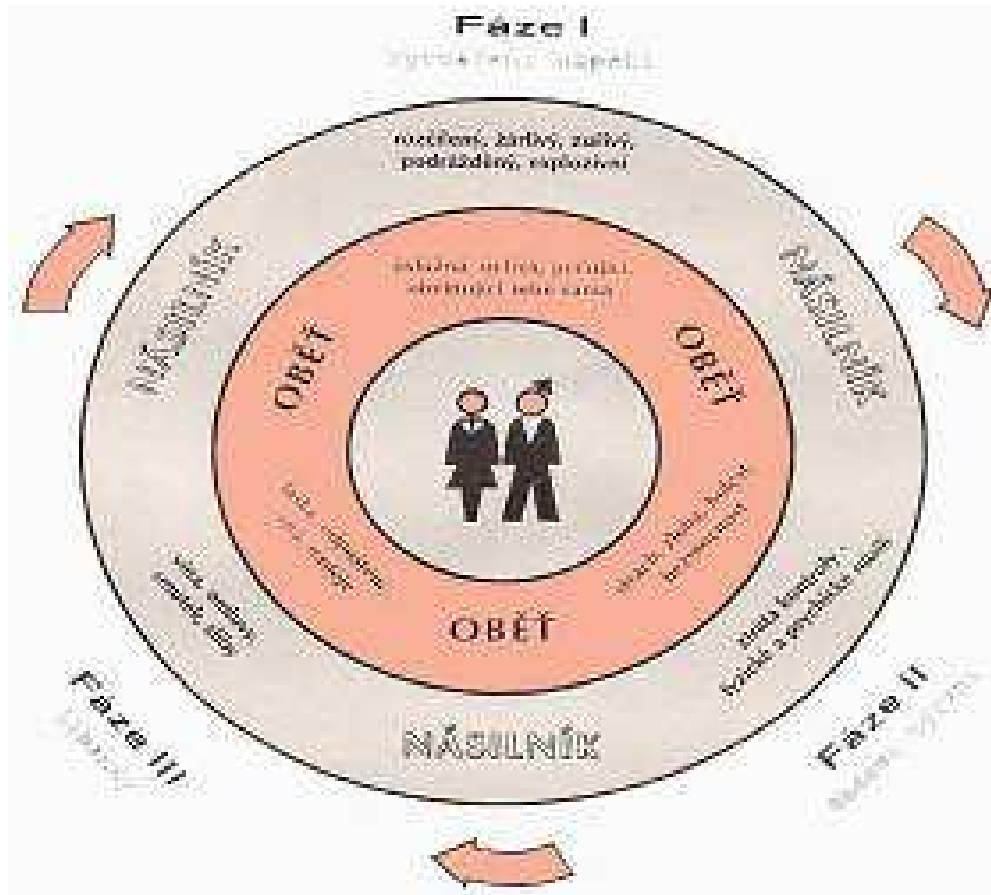
Model: Tři fáze domácího násilí

I. Růst napětí v rodině - fáze vytváření napětí – je charakterizována znatelným růstem napětí v rodině. Zejména mezi rodiči – partnery. Napětí mohou vyvolávat nejrůznější příčiny. Ekonomické, osobně vztahové, sexuálně vztahové, zdravotní nebo zcela jiné. Může to mít plíživou formu postupného odcizování partnerů. Zprvu začíná narůstat napětí emocionální. Později může přejít k fyzickému týrání. Agresor bývá podrážděný, nervózní, zuřivý a

explozivní. Jeho neustálé, třeba jen slovní útoky vůči oběti, se stupňují. Oběť je zmatená, nechápe, proč má být hromosvodem nálad agresora. Snaží se být ochotná, úslužná, snaží se neustále partnerovi vyhovět po všech stránkách a vyhnout se konfliktům. Jakmile v tomto období nedojde k zásahu – intervenci zvenčí, násilí zpravidla přeroste do další fáze.

2. Fyzický útok - fáze období týrání – samotný akt násilí v jakékoliv formě, který může dosahovat různé intenzity a trvání. Oběť se cítí bezmocná a má strach. Psychické násilí přerůstá ve fyzické. To se pozvolna, někdy i rychle stupňuje. Nejen co se týče intenzity, ale i co se týče jeho závažnosti a počtu opakování fyzických napadení. Agresor většinou přestává kontrolovat svoje jednání a dochází jak k psychickému týrání, tak k pravidelným fyzickým útokům, nabývajících na intenzitě. Oběť je fázi bezradná, bezmocná, cítí vůči agresorovi nenávist, zlobu a zášť. Přemýšlí o odchodu z partnerského vztahu, chce ukončit vztah s násilníkem. Přemýšlí možná i o oznámení činů agresora policii, nebo své rodině. Má ale z agresora strach. Strach z jeho reakce na případný odchod, z případného dalšího fyzického týrání. Strach z důsledků ohlášení fyzického napadání, strach z reakce příbuzných a známých. Bojí se dalších následných útoků okolí vůči své osobě.

3. Období druhých líbánek a lítosti – fáze období usmiřování po intenzivních psychických a fyzických útocích se agresor částečně zklidňuje. Začíná pociťovat, či predestírat pocit viny. Často se omlouvá za své chování a jednání. Jeho chování vůči oběti se mění. Snaží se o ni pečovat, zahrnuje ji pozorností, mluví s ní, plánuje další život. S obětí navazuje intimní vztah. Oběť je uchlácholena, věří v urovnání vztahu. Oběť se rozhodne od agresora neodcházet. Jeho násilné chování bagatelizuje a omlouvá tím, že to spíše byla výjimka, důsledek jeho krátkodobého psychického stavu a zkratu v chování (ztráta zaměstnání, stres, alkohol), protože to před tím nikdy neudělal, normálně se takto nechová. Ovšem tato fáze je jen klid před další následnou bouří. Nastává cyklické opakování těchto 3 fází, dochází v tzv. „bludnému kruhu domácího násilí“, nebo také ke „spirále násilí“. Fáze se opakují se stále větší intenzitou a jejich cykličnost se zkracuje.

obr. převzato z [www.magdalenium](http://www.magdalenium.cz) ²⁴

Model: Pět fází domácího násilí

1. Růst napětí v rodině – průběh jako u předchozího modelu, narůstá napětí v rodině

2. Zastrahování a výbuch – tuto fázi je možno v podstatě rozdělit do dvou podfází,

- a) v první dochází k zastrašování oběti ze strany agresora tím, že je vůči ní činěn neustálý nátlak, je kontrolována, je jí vyhrožováno, je posilován její strach z agresora, její respekt k němu.
- b) ve druhé již dochází k výbuchům emotivního chování agresora a následuje přímé a nekontrolovatelné násilí vůči oběti

²⁴ obr. viz Magdalenium [cit. 27. 2. 2009]. Dostupné na WWW:
<<http://www.magdalenium.cz/index.php?nid=4875&lid=CZ&oid=643226>>

3. Lítost – agresor lítost za své chování, snaží se své jednání bagatelizovat a výmluvami na svůj stav dostává oběť do pozice, kdy si sama začne namlouvat, že se vlastně nic nestalo a že se to nebude opakovat. Oběť přijímá všechna vysvětlení důvodů bez přemýšlení, protože jinak by došla k závěru, že se vše může, že vlastně to není takové, jak jí to agresor podává, že vlastně žije s násilníkem, že je v nebezpečí nejen ona, ale i její nejbližší okolí.

4. Snaha - dochází k pozvolnému sblížení oběti a agresora, k opětovnému navázání intimního vztahu. Agresor slibuje, že se to opakovat. Snaží se, sám sebe vmanipulovat do pozice toho, komu na oběti nejvíce záleží, koho oběť nejvíce potřebuje. Fáze je pro oběť nejvíce nebezpečná zejména tím, že pokud na tyto sliby dostatečně nereaguje, může již nyní dojít k dalším výhrůžkám násilí, k vykonání dalšího násilí na oběti. V této fázi dochází k nejvíce případům těžkého ublížení na zdraví i k případům s následkem smrti oběti.

5. Období druhých líbánků a lítosti - agresor se i nadále snaží oběť vmanipulovat do svých slibů. Snaží se stavět v tom nejlepším světle, což má většinou za následek ještě silnější intimního vztahu s obětí. Násilník se pak staví do pozice, kdy popírá vinu za předešlé problémy, případně je ochoten přiznat vinu na těchto situacích za spoluúčasti obou.

Je důležité si uvědomit, že tyto modely fází domácího násilí nejsou žádným precedensem, který musí být obligatorně přítomen. Mnohdy některá z fází chybí, nebo se modely prolínají. Některé případy domácího násilí jsou zcela mimo jakékoli modely. Někdy je mezi fázemi časový odstup třeba i měsíců, někdy proběhnou v kratším časovém období týdnů, či dnů. Někdy fáze následují jedna za druhou. Také se zvětšuje poměr délky trvání jednotlivých fází. Zkracuje se třetí fáze usmiřování a prodlužuje se fáze týrání a vytváření napětí. Při nich může být násilí iniciováno čímkoliv. I maličkost může u agresora vyvolat hněv a následné projevy násilí. Lze tedy konstatovat, že každý případ domácího násilí je individuální, a to zejména s ohledem na délku trvání vztahu, vzhledem k charakterovým vlastnostem aktérů, vzhledem na jejich sociálně ekonomickou situaci a další aspekty.

Různé podoby a jednotlivé fáze domácího násilí mohou mít dlouhé trvání. Není výjimkou ani mnohaleté přetrvávání domácího násilí. V naší společnosti zatím platí, že týraná oběť vyhledává pomoc až ve skutečně krizových situacích, kdy je už nebezpečně ohrožen její život. Případy domácího násilí navíc ukazují, že trvá i po odchodu oběti ze společné domácnosti a po rozvodu. To se týká hlavně případů, když má oběť s násilníkem děti. Ty se pak mohou stát a často stávají prostředkem dalšího týrání a pronásledování.

1.6 Druhy domácího násilí

Všechno násilí ve společnosti pramení z nerovnosti moci, z pocitů nadřazenosti. Agresor vždy využívá a zneužívá svou převahu nad obětí. Ponižuje její základní lidská práva a osobní svobody. V odborné literatuře se setkáme s různými druhy násilného jednání. S jejich typologií a typickými projevy nás seznámí následující kapitola. Do povědomí veřejnosti se domácí násilí dostalo v největší míře jako násilí fyzické. Ovšem domácí násilí je souhrnným pojmem pro více druhů násilí. Fyzické, psychické, sexuální, emociální a ekonomické. Méně často je pak uváděno i násilí sociální, spirituální, nebo homofobní. Ve výjimečných případech jde při domácím násilí pouze o jeden druh násilí. V převážném procentu případů domácího násilí jde o kumulaci dvou a více druhů, nebo forem násilí.

Autorka J. Voňková (2008)²⁵ uvádí ve svém pojetí rozdělení následující druhy násilí. Všechny podle ní spadají pod souhrnný pojem a mohou být nositeli znaků domácího násilí.

Fyzické násilí – je nejznámější, protože se na oběti projevuje. Je vidět a zanechává stopy (podlitiny, zlomeniny atd.). Patří sem projevy tělesného trestání a ubližování. Jedná se o útok na integritu člověka, které může vyústit až ohrožením života. Někdy se přehnaně říká, že domácí násilí začne jednou fackou a končí pohřbem oběti. Někdy opravdu bývá jedna, ta první facka, startérem celé spirály násilí, která může končit až smrtí oběti. Proto se doporučuje již při prvním násilí ze strany partnera vyhledat někoho, s kým lze o problému mluvit. Možná, že právě ty první informace o domácím násilí, zabrání jeho další eskalaci. Patří sem: strkání, bití pěstmi, fackování, tahání za vlasy, kopání, házení předmětů, ohrožování zbraní, znehybňování oběti, svazování oběti, zatlačování do kouta a další obdobné formy²⁶.

Psychické násilí – tato forma je ještě horší než předcházející. Nevyvolává bolest, ale psychické újmy na zdraví jsou horší na léčení a vyléčení. Jejich „náprava“ trvá delší dobu a mnohdy nedojde k návratu do původního stavu nikdy. Zpravidla předchází fyzickému násilí a je na počátku „spirály násilí“. Je obtížně prokazatelné a oběť si zpočátku vůbec žádnou

²⁵ VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. Praha: profem, 2008. ISBN 978-80-903626-7-3, str. 23.

²⁶ dtto

újmu nepřipouští ani neuvědomuje. Na oběti to nikdo nepozná. Dlouho trvajícím a rostoucím psychickým nátlakem agresora vůči oběti časem vyvolává projevy, psychosomatické a psychické nemoci. V některých těžších případech až psychiatrické diagnózy. V případě tohoto druhu násilí jde často o snižování osobní důstojnosti oběti, o vytváření jejího falešného obrazu i o vytvoření často pozměněného pozitivního obrazu agresora. Psychický teror má řadu projevů a může trvat i několik let. Oběť dokonale ztrácí sebejistotu a sebevědomí, což může vést i k dezintegraci její osobnosti. Patří sem: vyvolávání strachu, slovní týrání, hrubé chování k oběti, nadávky, ponižování, zesměšňování, výslechy, kontrola a sledování denního režimu, znevažování, zstrašování, vyhrožování zmrzačením, zabitím nebo zveřejněním intimních údajů o oběti, odpírání styku s dětmi, obviňování, zákazy²⁷.

Sexuální násilí - je stejně nebezpečné jako psychické, je hůře rozpoznatelné a těžce dokazatelné. Zpravidla nezanechává stopy a odehrává se v nejintimnějších zónách partnerského soužití, bez svědků. V řídkém počtu případů jsou svědky násilí děti, když například sdílejí ložnici s rodiči. Tato forma je často praktikována s oběma předchozími, čímž se zvyšuje její nebezpečnost. Často je motivem k sebevražednému jednání. Patří sem: všechny formy sexuálních aktivit vynucené agresorem proti vůli oběti. Ty, které podstupuje nedobrovolně, či s nechutí²⁸. Znásilnění, kombinované s použitím fyzického násilí, vynucování si pohlavního styku výhrůzkami, nucení k méně běžným sexuálním praktikám, ponižování během sexu. Často je spojené s psychickým násilím. V případě, že oběťmi jsou děti a mládež do patnácti let, je toto jednání hodnoceno a trestáno jako sexuální neuzívání.

Ekonomické násilí – je formou, která je málo vidět a těžko se prokazuje. Dotýká se základních životních potřeb oběti, nebo rodinných příslušníků, kteří jsou na agresorovi ekonomicky závislí. Jde o zamezení možnosti disponovat finančními prostředky²⁹. Jde o neposkytování prostředků na společnou domácnost, na děti, absolutní kontrola nad příjmy a výdaji oběti. Neméně závažnou formou je zákaz chodit do práce, nucení ukončit stávající pracovní poměr. To může znamenat pro oběť další psychické problémy. Stejný problém může být i požadavek každodenního vyúčtování poskytnutých peněz.

²⁷ VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. Praha: proFem, 2008. ISBN 978-80-903626-7-3, str. 23.

²⁸ dtto.

²⁹ dtto.

Toto jsou nejzávažnější, nejběžnější a nejvíce používané formy domácího násilí. Mimo ně jsou ještě užívány další, méně známé, ale v podstatě ne v menší míře využívané.

Emociální násilí - tímto pojmem je chápáno násilí směřované proti osobám, zvířatům, nebo movitým věcem, k nimž má oběť z jakékoliv příčiny emociální vztah. Jako prostředek vydírání nebo nátlaku na oběť (ženu) jsou často využívány děti nebo senioři a jejich zdravotní stav. Častá je i výhrůžka likvidace domácích zvířecích mazlíčků. Praktické ničení, poškozování věcí osobní potřeby, či fotografií blízkých oběti patří do emocionálního násilí. Už jen pohrůžku využití těchto metod a forem je možno a nutno kvalifikovat jako násilí.

Sociální násilí – sociální izolace, je forma, která je cíleně směřována na sociální postavení a prostředí oběti. Jde o sociální izolaci od ostatních lidí, okolního prostředí. Snaha agresora rozhodovat o sociálních kontaktech oběti. Začíná to soustavnou kontrolou, s kým se oběť stýká. Následují zákazy opouštět byt, zákazy styku s příbuznými, přáteli, zákaz telefonních hovorů a „mailování“, nebo jejich případná kontrola. Zákaz používání počítače a internetu. Zákaz sledování televize, čtení knih, novin a časopisů³⁰. Kontrola pracovního režimu oběti, zákaz všech jejích styků či aktivit. Oběť v sociální izolaci ztrácí pojem o realitě, nevnímá ji. Za realitu považuje to, co prožívá. To snižuje kvalitu jejího života a prožívání.

Zastrašování – to je používání křiku, demonstrace síly a vyvolávání strachu. Nevhodná gesta, ničení majetku a vyhrožování různými věcmi, od opuštění rodiny, přes výhrůžky usmrcení partnerky či dětí, až po vlastní sebevraždu. Používané je i vyhrožování umístěním oběti do ústavu do blázince³¹.

Vyčerpávání – příkazy nesmyslné a nevhodné práce, odpírání odpočinku a spánku, omezení potravy, tekutin, zákazy používání WC³².

Citové týrání, ekonomické týrání, vydírání³³ - i v tomto případě jde o zákazy, příkazy, nesmyslné výmysly spočívající v terorizování obětí.

³⁰ VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. Praha: proFem, 2008. ISBN 978-80-903626-7-3, str. 23.

³¹ VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. Praha: proFem, 2008. ISBN 978-80-903626-7-3, str. 23-24.

³² dtto

³³ dtto

Zneužívání „práv“ muže – je jedna z forem násilí, kdy si muž zosobuje vůči ženě a okolí všeobecně historicky zažitou, nijak a ničím nepodloženou gloriolu pána tvorstva. Jde o jeho přehlíživé zacházení s obětí jako služkou. Muž prosazuje povýšenecké chování. Osvojuje si právo být tím určujícím faktorem ve vztahu a v domácnosti³⁴. Projevuje svoji snahu o sebeprosazování za každou cenu. Často tak jedná i s dětmi a nejbližším okolím.

Další dvě formy se objevují v typickém prostředí určitých skupin ve společnosti. Jde o nábožensky založené rodiny a o rodiny, kde jeden z partnerů projeví časem jinou sexuální orientaci. Lze říci, že možná domácí násilí, může být i startérem této „změny“

Spirituální násilí – je málo rozšířená, zato velmi účinná forma násilí. Pro mnoho obětí je v situaci prožívání domácího násilí velmi důležitá víra a náboženství. Agresor však zakazuje oběti vyjadřovat své náboženské přesvědčení. Jsou jí vysloveně zakazovány návštěvy kostelů a jiných církevních budov. Odebírání církevních novin a časopisů, čtení liturgické literatury. Před obětí je svévolně zlehčována víra, její tradice a symboly. Jsou zesměšňovány články, kapitoly a postavy z bible. Často jsou oběti nuceny přijmout a vyznávat jiná náboženství, než které jsou jim vlastní.

Homofobní násilí – je další z forem násilí, která vyvolává velmi silné psychické útrapy. Jde zejména o výhrůžky dehonestace oběti prozrazením její homosexuality, zesměšňování homosexuality. Oběť se dostává do psychického tlaku a stresu z obav o ztrátu rodiny, dětí zaměstnání, zvláště v případech, že ke změně sexuální orientace dojde během současného partnerského vztahu. Většinou znamená i odsouzení ze strany homosexuálních komunit, které jsou seznámeny o násilí ve stávajícím vztahu a neschopnosti oběti se z něj vyvázat.

Když se podíváme na domácí násilí z pohledu možné nápravy jeho následků, zjistíme, že nejproblémovější je odstranění následků psychického trávení. To vyžaduje dlouhodobou terapii, při které však nikdy není předem zaručen kladný výsledek. Navíc lze říci, že některé psychické rány se nezahojí nikdy. Vždy po nich něco zůstane, něco co se může stát i po mnoha letech noční můrou, z níž mohou vyplynout další, někdy i mnohem těžší následky.

³⁴ VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. Praha: profem, 2008. ISBN 978-80-903626-7-3, str. 24.

2 PACHATELÉ A OBĚTI DOMÁCÍHO NÁSILLÍ

Kapitola si všímá pojmů **agresor a oběť**. Není predisponováno ani predeterminováno, kdo má větší předpoklad v partnerském vztahu stát se agresorem a kdo stát se obětí. Když se podíváme do statistik Intervenčních center a do policejních statistik v celém světě zjistíme, že ve výrazně větším počtu případů figuruje jako agresor muž a jako oběť žena. Občas jsou oběťmi děti, nebo senioři. Ale většina případů je dána vztahem muž - žena = agresor - oběť. Muži se také větším počtu případů domácího násilí dopouštějí násilností proti dětem a seniorům, než je tomu u ženských pachatelů.

2.1 Osobnost agresora - násilníka

Nejprve musím na úvod kapitoly předeslat, že domácí násilí je problémem všech socioekonomických vrstev současné společnosti téměř ve všech zemích. Nelze jej tedy vymezovat, jak je to někdy praktikováno a publikováno, jako problém nižších sociálně slabších, nebo sociálně handicapovaných vrstev. Domácí násilí je stejně tak problémem středně bohatých ekonomických vrstev, jako vrstev velmi bohatých spoluobčanů.

Stejně tak nelze paušalizovat osobnost násilníka – agresora. Neexistuje žádný typický násilník. Agresoři se rekrutují opravdu ze všech socioekonomických, věkových, etnických a rasových skupin. Také co se týče náboženství a vyznání není mezi nimi rozdílů. Nelze jej brát ani jako člověka typického tím, že je psychicky nemocný, duševně narušený, jako psychopata s dalšími patologickými vadami. Jako člověka, který má problémy s alkoholem, drogami, nebo dalšími návykovými látkami. Některé statistiky a výzkumy dokazují, že povětšinou se jedná o člověka, kterého potkáte běžně na ulici. O toho člověka, který je po léta vaším dobrým sousedem, spolupracovníkem, kamarádem. Klidného člověka, který by neublížil mouše. Přesto žije mezi námi hodně takových. Jejich problémem může být například nízký stupeň sociální adaptace. Nedokážou se plnohodnotně zapojit do rodinného, společenského života. Vyrovnat a sžít se, se svým okolím, se svými nejbližšími.

Přesně definovat sociální status, nebo osobnost násilníka - agresora je podle odborníků velmi složité, ne-li přímo nemožné. Ať už je to s ohledem na různém příčinné souvislosti a individuální zvláštnosti jednotlivých případů domácího násilí, nebo s ohledem na různé rysy osobnosti a charakterové vlastnosti jejich aktérů. Dalšími neméně závažnými příčinami zrození násilníka mohou být sociálně-ekonomické faktory, vztahově postojoyé

dispozice, rodinná výchova, či stav jejich partnerských vztahů. Přes všechny tyto okolnosti, lze přeci jen v uskutečněných a vyhodnocených výzkumech osobnosti agresora – násilníka vystopovat některé společné, nebo alespoň výrazné charakterové rysy, které jsou pro něj typické. Zejména v osobních vztazích se násilníci prezentují zcela odlišně doma a na veřejnosti. Nejsou schopni udržet vztah na jiné, než velmi povrchní úrovni. Jsou žárliví a majetničtí. Pokládají použití násilí za nejvhodnější řešení jakéhokoliv konfliktu a nepředpokládají, že za své násilnické jednání budou potrestáni.

2.1.1 Psychologický profil agresora – násilníka

Tímto problémem se velmi vážně zabývala JUDr. Jiřina Voňková, která se ve své knize „Domácí násilí v českém právu z pohledu žen“³⁵ (2004) pokusila nastínit psychologický profil většího počtu pachatelů domácího násilí a některé jejich typické vlastnosti:

Nízké sebevědomí – agresor se svými násilnickými ataky snaží zvýšit sebevědomí tím, že se na chvíli stává vůdčí osobností v partnerském vztahu, má svůj způsob kontroly nad situacemi, která nastala jeho přičiněním. Provedený útok mu dává pocit sebe uspokojení a moci.

Přesun viny do vnější sféry – většina násilníků skutečně časem uvěří, že k násilí došlo z nějakých vnějších, mimo ně samotných stojících důvodů a okolností. Když už si i třeba nějakým způsobem viny uvědomí, nebo částečně přiznávají, hledají pro své chování nějaké zdůvodnění a hlavně ospravedlnění (opilost, nevěru partnerky, provokování, problémy v životě, v zaměstnání, zdravotní problémy).

Strach ze závislosti – i když se to nejeví jako pravděpodobné, velká část násilníků, ač by to nikdy nepřiznala, je na své partnerce, manželce či dětech emocionálně velmi silně závislá. Díky citové oploštělosti to neumí dát dostatečně najevo, a proto se obává jejich možné ztráty. Strach ze ztráty těchto osob, potlačovaný a nepřiznaný ze strany agresora často vede agresora k přehnanému agresivnímu a panovačnému vystupování, jednání a chování.

Potlačení a odmítání násilí – velká většina násilníků se projevuje tendenčním chováním, ve kterém se snaží zmírňovat své násilnické činy, některé činy naprosto popírat a bagatelizo-

³⁵ VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. Praha: proFem, 2004. ISBN 80-239-2106-1

vat a snižovat počty a dosah násilně provedených ataků a aktů. Tento přístup jim vlastně pomáhá očistit si vlastní svědomí.

Izolace – agresor navenek působí jako člověk společenský, s mnoha přátelskými vztahy. Často je okolím hodnocen jako dobrosrdečný a přátelský. Přesto většinou je opak pravdou. Tím se opět projevuje jeho dvojí tvář osobnosti. I když to nedává najevo, nikdy by nesouhlasil s pomocí druhému. To považuje za projev slabosti. Jediným případem je jeho oběť, kde žádost o pomoc a podporu bere jako vyjádření svojí moci, kterou vůči oběti uplatňuje.

Zvnitřnění tradičních rolí – většina pachatelů násilí na ženách, zejména v intimních situacích, vyrůstala v prostředí, kdy mu bylo vštěpováno přesvědčení, že muž je hlavou rodiny. On rozhoduje, zakazuje a přikazuje. Neprojevuje emoce. „*Muži nepláčou*“. To vše je slabost, kterou si muž nemá dovolit. Víra ve vlastní sílu a kontrolu je jeho krédem. Ostentativně dává najevo svou odpovědnost za rodinu, požaduje za to poslušnost a souhlas se všemi svými kroky, které v tomto směru uskutečňuje.

Zkušenosti s násilím v dětství – převážná část agresorů byla v mládí neúměrně fyzicky trestána, nebo byla svědkem nějakého násilného chování ve svém dětství. Například mohli být přítomni tomu, jak otec bije jejich matku, v horším případě třeba svoje starší rodiče.

Prvky kontroly – to je hodnocený bod v chování násilníků, ve kterém můžeme najít určité odlišnosti. Zatímco jedna skupina násilníků tvrdí, že v nich něco vřelo, a teprve po nějakém startovacím impulsu se dopustili násilí. Uvádají, že vlastně ztratili sebekontrolu, nevěděli, co dělají a v tomto stavu se dopustili, nebo dopouštěli násilností, druhá skupina násilníků zcela nepokrytě přiznává, že vlastně tento stav předem plánovali, promýšleli a připravovali. Tito „plánovači“ patří mezi nejnebezpečnější pachatele domácího násilí.

Vyjadřování emocí – svoje emocí vyjadřují pachatelé násilí páchaného na ženách v intimních vztazích pomocí zlosti, kterou berou jako projev síly a jako typický projev mužství. Emoce agresorů jsou navíc velmi omezeně vyjádřitelné, pokud vůbec jsou přítomné. Emočně je agresor oploštělý nejen vzhledem k partnerce, jako oběti, ale i k dětem.

Špatný vliv na pokračující násilné chování agresorů má tolerance tohoto způsobu chování ze strany jejich nejbližšího okolí. Často ale okolí o tomto chování nemá povědomí. Skutečnost, že domácí násilí je stále ještě společností přehlíženo a nedostatečně trestáno, utvrzuje pachatele v tom, že necítí potřebu své chování měnit a že jej považuje za normální. Posiluje jeho přesvědčení, že se nechová v rozporu s běžnými zvyklostmi a morálkou.

V přepracovaném vydání své knihy J.Voňková³⁶ představuje některé typologie jiných autorů, z nichž některé pohledy na násilníka jsou jistě zajímavé. Někdy lze rozlišit pachatele násilných činů na nedostatečně se kontrolujícího a na nadměrně se kontrolujícího³⁷. Cituje ale i další odlišné motivy, chování a osobnostní charakteristiky, které vedou k domácímu násilí. Většina z nich je pro všechny agresory společná. Je to zejména: „*nízká sebeúcta a slabá funkce ega, nedostatečná kontrola impulsů, extrémní žárlivost, reakce na stres, kterou se pachatel snaží ovládnout pomocí alkoholu a fyzicky napadá ženu, užívání sexu jako agresivního činu sloužícího ke zvýšení sebeúcty, víra v tradiční a patriarchální rodinu, lpění na zastaralých názorech na mužskou nadřazenost a nadvládu*“³⁸.

Z toho, co lze najít v literatuře a na internetových stránkách je jasné, že násilí v rodinách je časté. Dotýká se všech druhů rodinných vztahů. Figuruje v nich děti, rodiče, prarodiče, strýcové, tetičky i ostatní příbuzní. Úplně nejvíc násilím trpí děti. Domácí násilí a násilí v rodinách jako takové poškozují jejich psychiku a poznamenává je na celý život. Více, než by je poznamenala všechna genetická poškození obecně³⁹.

2.2 Osobnost oběti

V podstatě lze říci, že u obětí domácího násilí také neexistuje žádný typický profil. To platí u žen, u mužů, u dětí a také u seniorů. I v tomto ohledu jde domácí násilí napříč celým spektrem společnosti. Opět to není závislé na sociálním postavení rodiny, vzdělání partnerů, na profesi, věku, přítomnosti dětí, náboženském vyznání, rasové nebo etnické příslušnosti, ani na typu partnerského vztahu. I v tomto případě je domácí násilí všude přítomné. Obětí domácího násilí se může stát a stává téměř kdokoliv. Možná jedno mají všechny oběti společné. Téměř vždy je u nich možno zaznamenat smíření se s osudem, podvolení se agresorovi, chtěné i nechtěné přistoupení na jeho pravidla „hry“.

³⁶ VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. Praha: proFem, 2008. ISBN 978-80-903626-7-3, str. 23.

³⁷ Megarge (1966) in VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. Praha: proFem, 2008. ISBN 978-80-903626-7-3, str. 49.

³⁸ Roberts, Hansonová, (2003) in VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. Praha: proFem, 2008. ISBN 978-80-903626-7-3, str. 49-50.

³⁹ KOUKOLÍK, F., DRTILOVÁ, J. Zlo na každý den. Život s deprivanty I. Praha: Galén, 2001. ISBN 80-7262-088-6

V části případů pak taky sami oběti zažívali týrání a násilí již ve své primární rodině. Typické původní vzorce chování z primární rodiny si přenesli i do svého partnerského vztahu a násilí považují za běžnou formu soužití. Dítě si násilí na sobě, nebo na někom druhém v působení rodině vysvětluje jako přirozené. Například jako formu trestu za chyby, za špatné chování. Nebo jako právo toho nejsilnějšího v rodině, který touto formou zabezpečuje správný chod rodiny. Protože podle většiny dětí rodiče chtějí pro rodinu to nejlepší, patří k tomu i různé formy násilí. Tento názor si děti v dospělosti přenáší do své rodiny a nijak nepřekvapí, když v ní násilí opakují. Při existenci násilí v primární rodině se dítě adaptuje na přítomnost psychické i fyzické bolesti a v partnerském vztahu mu nepřipadá zvláštní, když se ve vlastní rodině stává obětí. Není to nic mimořádného. Přesto se vzhledem ke svému okolí chová nepochopitelně. Jako oběť násilnosti zapírá či bagatelizuje, násilníka omlouvá a obviňuje sebe sama. Je třeba připomenout, že domácí násilí silně traumatizuje oběť bez ohledu na to, jakého je pohlaví. V boji proti němu nejde o statistiky obětí podle jejich pohlaví. Spíše jde o různé postupy intervence a prevence domácího násilí. V České republice podle statistik postihuje domácí násilí zhruba 16% domácnosti a partnerských vztahů⁴⁰.

2.2.1 Viktimizace obětí

Při domácím násilí je dobré se zmínit o procesu viktimizace obětí. S pojmem viktimizace se setkáváme ve viktimologii, nauce zabývající se oběťmi trestných činů. *„Zkoumá vědeckým způsobem oběti trestných činů, především to, k jakým změnám dochází v chování a prožívání těch, kteří se stali obětí trestného činu. Zajímá ji, jakou roli hraje oběť v motivaci pachatele a jakým způsobem se spolupodílí na interakci v průběhu trestného činu.“*⁴¹ Viktimologie se zabývá typologií obětí, viktimizací, dopadem činu na oběť.

Pojem viktimizace

Viktimizace je *„proces poškozování a způsobování újmy, čímž se z jedince stává oběť určitého trestného činu. Viktimizace začíná, ale zpravidla nekončí vlastním útokem na*

⁴⁰ Proti domácímu násilí [cit. 26. 2. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.rodina.cz/clanek5456.htm>>

⁴¹ ČÍRTKOVÁ, L., *Forenzní psychologie*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, s.111

obětí.⁴² Kriminologie definuje viktimizaci takto: „Viktimizace je proces, v němž se potenciální oběť stává obětí skutečnou“⁴³. Viktimizace znamená, že se nějaká osoba stává obětí trestného činu. Použití tohoto pojmu při rozboru následků domácího násilí je zřejmé, že v případě domácího násilí se jedná o trestný čin, postihnutelný podle Trestního zákona.

a) Primární viktimizace⁴⁴ - je přímá újma, která byla oběti trestného činu pachatelem způsobena. Je to přímý důsledek trestného činu. Tento pojem je znám z běžné kriminalistiky, jako viktimizace obětí trestného činu. Jde o napadení osoby někým cizím, většinou mimo jeho domácí prostředí. V případě domácího násilí je viktimizace o to horší, protože se jedná o napadání člověkem, který je oběti citově blízký, v prostředí, které doposud pro oběť znamenalo praktické bezpečí. To mnohdy u oběti vyvolává strach, ztrátu sebevědomí a pocit vlastní viny. Velmi často se také dostavuje emoční újma, ztráta pocitu bezpečí a bezmoci. Je částečně narušena integrita osobnosti oběti a její autonomie.

b) Sekundární viktimizace - Sekundární viktimizace je újma, která vzniká oběti později v návaznosti na trestný čin. Je to újma, která vzniká v důsledku reakcí instancí sociální kontroly, blízkého sociálního prostředí. Zdrojem mohou být například státní instituce (policisté, soudy) v případě, že se oběť rozhodne svůj úděl oznámit, nebo nevhodná reakce osob z nejbližšího okolí. Zpravidla k ní dochází při neetickém jednání úředníků s obětí domácího násilí. Vyzvídáním a dotazy může oběť propadnout pocitu, nespravedlnosti, že ona sama je vinna za svůj úděl. Oběť mívá pocit ponížení a ztráty lidské důstojnosti. Dalším faktem je, že sama zavdává příčinu k případnému potrestání osoby jí blízké. V případě, že oběť odchází z bytu násilníka, může sekundární viktimizaci způsobit i pobyt mimo obvyklé prostředí, s cizími lidmi. Dětské krizové centrum uvádí jako důvody i tyto formy⁴⁵: opakované výpovědi, nedůvěra v to, co dítě říká, obviňování dítěte a přenášení zodpovědnosti na dítě, odebrání dítěte z rodiny

⁴² ČÍRTKOVÁ, L., *Forezní psychologie*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, s.116

⁴³ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. 2. vydání. Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 143

⁴⁴ ČÍRTKOVÁ, L., *Forezní psychologie*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, s.116-123

⁴⁵ Syndrom CAN[cit. 16. 12. 2008]. Dostupné na WWW:

<http://www.ditekrize.cz/syndrom_can.php#sekundarni_viktimizace>

2.2.2 Motivy obětí domácího násilí

Některé oběti domácího násilí, většinou to platí o ženách jako obětech, mívají typické vlastnosti, kterými se projevují. Jde zejména o jejich pocit nutnosti setrvávat v násilnickém vztahu i přes pokračující násilí. Snaží se násilníkovi uvěřit, že se polepší. Tím mu ale dávají možnost, aby v násilí pokračoval. Jsou případy, kdy žena od násilníka odejde, a podvědomě si najde dalšího partnera, který je stejně násilnický jako předchozí. Mnohdy je následné násilí silnější, než v původním vztahu. Oběti si často svého partnera vykreslují v lepších barvách než ve skutečnosti je. Jako hodného a něžného člověka, jenž občas „ulítne“. Sami se obviňují, že nejsou schopny udržet harmonický a citový vztah s ním. Někdy jde i o snahu udržet rodinu pohromadě i za cenu dalšího násilí. Neméně častým motivem setrvání oběti ve vztahu s násilníkem je strach z odchodu. Obává se jeho pomsty vůči sobě, dětem, dalším příbuzným. Případy z praxe jim dávají za pravdu. Motto „když tě nemám mít já, nebude tě mít nikdo jiný“, se stalo motivem a příčinou řady trestných činů i vražd. Dalším motivem pokračujících vztahů je ekonomická závislost na partnerovi. Nejde jen o otázky bydlení, ale zejména materiálního a finančního zabezpečení sebe a dětí. Snad i proto je ekonomické násilí jednou z často používaných forem násilí, která umožňuje stupňování agrese vůči oběti. Je to zejména v obdobích, kdy je například žena jako oběť nejnáze vydíratelná – mateřské dovolená, či ztráta zaměstnání.

2.2.3 Vlastnosti obětí domácího násilí

Sebeobviňování a pochybování – i když si oběť uvědomuje svoji situaci a přítomnost násilí, snaží se nesvalovat vinu jen na násilníka. Hledá vinu i na svém chování, dává část viny i sobě. Má pochybnosti o tom, kdo je viníkem, kdo je odpovědný za stav jejího vztahu. Vidí to i jako své selhání. Tím vše zhoršuje a svoji situaci si komplikuje, protože staví násilníka do pozice sobě rovné. Sama se snaží nevyvolávat hádky a neprovokovat v domnění, že se vše zklidní a vrátí se do zaběhnutých kolejí, kde byl jejich vztah před tím.

Zapírání a odmítání – možná z důvodu již zmíněných přítomných vzorců chování z primární rodiny, se oběť snaží nepřiznat problém, nebo násilí jako problém nebere. Důvodem může být i strach z posměchu, společenského zneuctění a ztráty společenského kreditu vlastní rodiny. Tyto postoje ale znemožňují, nebo znesnadňují odhalení domácího násilí páchaného na oběti.

Nerozhodnost – oběť nemá dost rozhodnosti k tomu, aby partnera opustila. Příčiny mohou být ekonomické, nebo obava a strach z jeho výhrůžek. Také víra, že se změní. Někdy je to i zůstávající citová závislost na partnerovi. Oběť neví co si počít. To může trvat velmi dlouho, nebo se to oběti neustále vrací. Opakované návraty utvrzují násilníka v tom, že jeho chování není pro oběť neúnosné a může v něm pokračovat. Mnohdy návrat končí tragicky.

Hledání pomoci – tato vlastnost se u většiny obětí objevuje až v poslední fázi rozpadajícího se vztahu. Protože si uvědomí, že problém vyžaduje řešení. Stává se, že není zpočátku při hledání pomoci úspěšná, naráží na nepochopení, nebo se setká s rozporuplnými reakcemi okolí a institucí, u nich pomoc hledá. Když se pomoci nedočká, nebo není pomoc kvalitní, oběť je tím vrácena zpátky do kolotoče násilnického vztahu. asto se u obětí domácího násilí setkáváme s vlastnostmi, jako jsou stres, deprese, trauma, nedostatek sebeúcty, závislost, pocit osamění, emoční nestálost, ztráta sebedůvěry, ztráta perspektivy, ztráta vlastní identity, myšlenky na vraždu, nebo sebevraždu.

2.2.4 Typologie obětí domácího násilí

JUDr. J. Voňková (2008)⁴⁶ zabývající se touto problematikou hlouběji, ve 2. vydání publikace Domácí násilí v českém právu z pohledu žen uvádí dělení obětí domácího násilí v podstatě tak, jak je udává kriminologie, tedy:

- a) **podle zažitého trestného činu** – sem spadají kromě jiných také oběti sexuálního násilí, fyzického násilí, domácího násilí a jiných trestných činů
- b) **podle reakce na trestný čin** – reakce obětí jsou aktivní, pasivní, nebo panické
- c) **podle interakce obětí – pachatel** – tedy podle jejich přímo souvisejícího vztahu⁴⁷

V posledním dělení navíc autorka rozlišuje pět základních typů obětí:

- 1.) **Zúčastňující se oběť** – zde je potvrzena teorie násilných trestných činů, kde se tvrdí, že ve velkém procentu případů se pachatel a oběť znají a je jedno, v jaké míře je jejich znalost. Jejich vzájemná interakce ale ovlivňuje motivaci pachatele. Právě toto platí o domácím násilí, které je řazeno mezi tzv. vztahové delikty.

⁴⁶ VOŇKOVÁ, J. et al. Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. Praha : profem, 2004. 194 s. ISBN 80-239-2106-1, str. 75

⁴⁷ dtto

- 2.) **Nezúčastněná oběť** – v těchto případech nedochází k vzájemné interakci mezi obětí a pachatelem. Lze důvodně předpokládat, že oběť nemá šanci vnímat ohrožení.
- 3.) **Provokující oběť** - v tomto případě jde o skutečnost, že oběť podcenila nebezpečnost nastalé situace a záměrně nebo bezděčně se tak vystavila nebezpečí. Takovými oběťmi jsou například osoby s viktimogenními faktory, případně osoby zahnané do této situace chováním druhé osoby- osoby pachatele nebo někoho třetího.
- 4.) **Latentní oběť** – u tohoto druhu obětí se vyskytují všechny viktimogenní prvky, které jsou skryté, tedy nejsou na veřejnosti ukázány. Jedná se o trestné činy, které jsou prováděné skrytě, páchané zejména v rodinném prostředí, nebo v soukromí domácnosti. Velkou roli v nich hrají emoce, proto jejich ohlášení naráží na bariéry mlčení a předsudky.
- 5.) **Npravá oběť** – zde se v pravém smyslu jedná o osobu, které byla v nesprávný okamžik, na nesprávném místě. Tedy svoji roli zde sehrává náhoda v setkání oběti a pachatele⁴⁸.

2.3 Vztah oběti a pachatele

V minulých kapitolách bylo psáno o obětech a pachatelích domácího násilí. Jsou to obě pohlaví bez rozdílu, v dětství, mládí, dospělosti i ve stáří. Také bylo zmíněno, že je jedno, jakého jsou vzdělání, sociálního postavení, věku, náboženství, etnika apod. Co ale nebylo ještě konkretizováno, je skutečnost, v jaké vztahu obvykle pachatelé a oběti bývají. To je důležité pro to, jaký typ domácího násilí většinou oběť zažívá, protože některé druhy násilí se v různých typech vztahů téměř vylučují. Jaký vztah tedy oběť a pachatel mohou mít. Ten nejběžnější je muž a žena, spíše manžel a manželka, partner a partnerka, druh a družka. Tento vztah není v nijakém ohledu ohraničen věkem. Násilí může probíhat ve vztahu velmi mladých partnerů, stejně tak jako ve vztahu starších a starých partnerů po dlouholetém soužití. Pachatelem může být také muž, žena, senior a obětí jejich děti, respektive vnuci, či vnučky. Může to být i násilí mezi sourozenci. Jako poslední typ možného domácího násilí by mohla být situace, kdy obětí je senior a pachatelem je jeho syn, dcera, nebo dokonce vnuci. V tomto případě i snacha, nebo zeť. Rodina z hlediska výskytu násilí

⁴⁸ VOŇKOVÁ, J. et al. Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. Praha : proFem, 2004. 194 s. ISBN 80-239-2106-1, str. 75-76

představuje velmi rizikové místo. Jsou ohroženi všichni rodinní příslušníci. Možná by případů bylo méně, kdyby byly dodržovány určité navrhované zásady. Zejména jde o zboření mýtů o domácím násilí. Když se někde něco stane, chce to ověřit, jak to skutečně je. Měl by se zhodnotit případný stupeň ohrožení, možnost vzniku domácího násilí a případně nasměrovat tímto směrem pomoc. Snažit se redukovat startéry vzniku domácího násilí. Navodit stav bezpečí a porozumění, například i návštěvou krizového nebo intervenčního centra. Uvědomit si, že každá skupina obětí má své specifika. Ženy jsou hodně dlouho loajální s manžely, děti se bojí něco říci kvůli opakování týrání ze strany agresora, senioři často týrání zapírají a muži se za týrání stydí. I s těmito aspekty se musí preventivně počítat⁴⁹.

2.3.1 Ženy jako obětí domácího násilí

Všechny evropské výzkumy z posledních let se shodují na tom, že většinou jsou oběťmi domácího násilí ženy. Počet případů se pohybuje od 92 do 98 % z celkového počtu obětí v různých zemích obětí. Obdobné údaje publikuje v České republice Bílý kruh bezpečí (BKB). U nás je to téměř 95% všech případů⁵⁰. Podle reprezentativního výzkumu provedeného v roce 2003 v České republice Sociologickým ústavem AV ČR a FF UK zažije některou z forem z forem domácího násilí za svůj život 38 % žen⁵¹.

Jak vyplynulo z mých rozhovorů s Lucií Horníkovou-Vaníčkovou, z Intervenčního centra Středočeského kraje se sídlem v Rakovníku, obětí domácího násilí se může stát žena, bez rozdílu věku, vzdělání či profese. Z jejích zkušeností vyplývá, že čím vzdělanější žena, tím spíše se proti domácímu násilí ozve, tím spíše o něm otevřeně hovoří. Jakmile jsou ve vztahu jakoukoliv formou postiženy násilím přímo i nepřímo děti, pak jsou ženy ochotnější o problémech mluvit a řešit je. Paní Horníková-Vaníčková se domnívá, že v současné době, kdy prakticky většina žen samostatně vydělává a tudíž již není tak ekonomicky závislá na partnerovi, jak tomu bylo dříve, spíše se rozhodnou problémy řešit, než

⁴⁹ ŠPATENKOVÁ, N. a kol. Krizová intervence pro praxi. Praha: Grada, 2004, 197s. ISBN 80-247-0586-9, str.135.

⁵⁰ Oběti domácího násilí [cit. 27. 2. 2009]. Dostupné na WWW: <http://www.help24.cz/index.php?page=clanky&view=obeti_domaciho_nasili>

⁵¹ Co je domácí násilí [cit. 27. 2. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.rosa-os.cz/domaci-nasili/co-je-domaci-nasili/>>

v nich setrvávat a nechat psychicky a zejména fyzicky strádat sebe i děti, na kterých jim záleží více, než na rozpadu špatného vztahu. Ví, o čem mluví, měla stejné problémy.

Výzkumy nepotvrdily, že by se mělo vždy jednat o ženy, které mají patologické rysy osobnosti. Jsou ale dost často v horší psychické a fyzické kondici. Zda je to důvod, nebo až příčiny nelze jasně stanovit. Když hovoříme o syndromu týrané ženy (Battered Woman Syndrom), který přináší charakteristický soubor důsledků zneužívání a týrané žen v podobě chování a psychických reakcí oběti na zažívané násilí zjistíme, že jeho typické projevy se shodují s projevy oběti domácího násilí uvedené výše. Navíc se u něj udává neschopnost normálních reakcí obětí, spíše jde o až nápadnou vstřícnost a ochota vyhovět. Reakce asi vyvolané neustálým stresem, depresemi a strachem⁵².

Organizace Bílý kruh bezpečí (BKB) uvádí ve svém článku „Znaky a tendence domácího násilí v ČR“, například zajímavé údaje o dosaženém stupni vzdělání týraných žen. Ve vlastním průzkumu BKB zjistil, že 54% týraných žen dosáhlo alespoň středoškolské vzdělání. To značí, že násilím nejsou postihovány pouze ženy bez vzdělání, rozhledu a schopnosti se kvalifikovaně uplatnit ve světě práce⁵³. Toto zjištění potvrzuje předpoklad, že neexistuje typická oběť domácího násilí. I když je žena zdatná, má i výrazné společenské uplatnění, může být v partnerství submisivní a zcela bezbranná vůči domácímu násilí. Nelze ani říci, který druh domácího násilí je typický pro vztah oběti a pachatele. V tomto ohledu jsou ve vztahu muže a ženy využívány všechny druhy násilí. Násilí mezi partnery v jakémkoliv věku, je silně traumatizující jev. Jen tím horší, čím starší partneři jsou, protože žena nemá sílu hledat východisko a útěk ze vztahu. Je to jev, který má vážné psychické dopady na rodinu. Přímé ohrožení se týká oběti, nepřímé pak všech zúčastněných osob.

Možná, že aktivně velmi silně a emotivně vedené kampaně proti domácímu násilí mají za následek skutečnost, že v posledních letech se zvyšuje počet týraných žen, které odcházejí s rizikových vztahů. Doposud vyhledávaly pomoc až v krizových situacích, kdy jim, šlo opravdu již „o holý život“. Přispívá k tomu i nově přijatý a důsledně uplatňovaný zákon č. 135/2066 Sb., o vykazání nebo zákazu vstupu násilné osoby do společného bydlí.

⁵² Oběti domácího násilí - [cit. 3. 3. 2009]. Dostupné na WWW:

http://www.help24.cz/index.php?page=clanky&view=obeti_domaciho_nasili

⁵³ Výskyt domácího násilí - [cit. 27. 2. 2009]. Dostupné na WWW: < <http://bkb.juristic.cz/81624/old> >

2.3.2 Muži jako obětí domácího násilí

I když se o tomto problému nehovoří s takové míře, jako o násilí mužů na ženách, přesto existuje i násilí žen na mužích. Statistiky uvádějí zhruba do 3 až 5% mužských obětí. Ve společnosti se to jeví jako nemožné, v porovnání s tradičním vzorem a představou muže, otce, jako hlavy rodiny. Stejně ale i v tomto případě dochází ke všem druhům domácího násilí, které vykonávají dominantní ženy ve vztahu se submisivním mužem. Výsledky studií naznačují, že někteří muži o násilí, které je na nich vykonáváno, taktně mlčí. Velkou roli v tom hraje jejich stud, že jsou „pod pantoflem“, nebo dokonce, že jej „jeho stará bije“. Zanedbání tohoto tématu lze přičíst i feministickým hnutím, která se zabývala násilím na ženách a bránila výzkumům násilí ze strany žen⁵⁴. Také prokazování násilí ze strany žen je obtížné, protože ženy většinou zvolí velmi rafinované formy psychického, citového násilí a vydírání. To ale neznamená, že by neexistovalo fyzické násilí žen. Pojí se k tomu i neochota mužů navštívit jakékoliv formy psychosociální pomoci. Násilím jsou ohroženi zejména submisivní, „hodní“, neagresivní muži, spíše „ženské“ typy⁵⁵. Znakem může být i snížená schopnost navazování sociálních a sexuálních kontaktů s osobami ženského pohlaví.

Ze zveřejňovaných statistik je jasné, že procentuální porovnání násilí mužů a žen je nepoměrné. Porovnat se ale dají charakterové vlastnosti agresorů. Také u žen – násilnic – převládá agresivita, nízké sebehodnocení, strach z rozpadu vztahu, nedostatek komunikace a neúcta k partnerovi. V tomto ohledu jsou tímto negativním vztahem rodičů opět silně ovlivněny děti, u nichž jak je reálný předpoklad, že také ony ve svých rodinách budou ve stejných, nebo podobných praktikách pokračovat.

2.3.3 Děti jako obětí domácího násilí

Zajímavostí je, že i přesto, že jsou děti chráněny v naší republice Úmluvou o právech dítěte, přijatou v listopadu 1989 v New Yorku a schválenou 30. září 1990 Federálním shromážděním České a Slovenské Federativní republiky, a prezidentem České a Slovenské Federativní republiky, neexistuje v českém právním řádu žádná zákonná norma, která by je

⁵⁴ ŠPATENKOVÁ, N. a kol. Krizová intervence pro praxi. Praha: Grada, 2004, 197s. ISBN 80-247-0586-9, str.134.

⁵⁵ dtto

chránila před domácím násilím a jeho následky⁵⁶. Děti tak jsou díky svojí roli a postavení v rodinách jedněmi z nejsnáze napadnutelných obětí. A to jak ze strany svých rodičů, tak i ze strany prarodičů, ať s nimi žijí, nebo nežijí ve společné domácnosti.

Historie násilí dospělých vůči dětem je stará jako lidstvo samo. Hůře na tom byla vždy děvčata, než chlapi, ale i historie zná výjimky. Šlo například o zabíjení či odkládání nadbytečných dětí od prvobytně pospolné společnosti až do středověku. Takto se společnost zbavovala i nemocných a postižených dětí. Také svérázná spartánská výchova ve starém Řecku nebyla pro děti žádná „procházka růžovým sadem“. Teprve na začátku 70. let 20. století američtí pediatri popsali případy dětí, které byly neúměrně tělesně trestány. Příznaky projevů týraných dětí nazvali syndrom bitého dítěte⁵⁷.

Násilí páchané na dětech je rodiči utajováno. Někdy se v průběhu lékařského vyšetření na násilí přijde, když jsou vidět modřiny, podlitiny, nebo dokonce na špatně zhojené rány či zlomeniny. Dítě samo ale mívá tendenci zranění rodičem zapírat, nebo zatajovat. Vedle fyzického týrání, bývá dítě vystavováno i psychickému týrání a sexuálnímu zneužívání, zanedbáváním povinné péče či citové deprivaci. To také vedlo ke vzniku nově užívaného termínu „**Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte**“, pro který se užívá zkratku CAN (Child Abuse and Neglect). V roce 1992 vypracoval zdravotní výbor Rady Evropy definici tohoto syndromu⁵⁸. Jsou v ní definovány pojmy tělesné týrání, pohlavní zneužívání, citové týrání, zanedbávání, tělesné zanedbávání, citové zanedbávání, zanedbávání výchovy a vzdělání, systémové týrání.

Fyzické týrání je tělesné ublížování dítěti, anebo nezabránění ublížení či utrpení dítěti, včetně úmyslného otrávení nebo udušení dítěte, a to tam, kde je důvodné podezření, že zranění bylo způsobeno úmyslně anebo že mu nebylo zabráněno.

Psychické týrání – je necitlivé chování k dítěti, způsobuje zastavení jeho citového vývoje, má negativní vliv na jeho chování, rozvoj osobnosti, sebevědomí a zásadní negativní vliv na jeho socializaci a rozvoj meziosobních vztahů.

⁵⁶ pozn.: schválení Úmluvy o právech dítěte poslaneckou sněmovnou

⁵⁷ VYKOPALOVÁ, H. Sociálně patologické jevy v současné společnosti. Olomouc: UPOL, 2001, 154s. ISBN 80-244-0337-4, str. 36.

⁵⁸ Sociálně právní ochrana dětí - [cit. 6. 3. 2009]. Dostupné na WWW: <http://www.icm.cz/files/Socialniochrana.pdf>

Pohlavní zneužívání je manipulace s dítětem s úmyslem pohlavního kontaktu, činnosti či chování. Jde o jakékoliv úmyslné dotyky pohlavních orgánů dítěte, styk, nebo jiné praktiky (focení, nahrávání) ze strany osoby, které bylo dítě svěřeno do péče, nebo osoby, která jej zneužívá. Tou osobou může být rodič, příbuzný, přítel, odborný či dobrovolný pracovník, ale také cizí osoba. Pohlavní týrání se dále dělí na:

bezdotykové – které zahrnuje setkání s exhibicionisty a třeba bezkontaktní focení aktů dětí, nebo natáčení videozáznamů a filmů.

dotykové (kontaktní) – při něm dochází k pohlavnímu kontaktu, doteky na prsou a pohlavních orgánů či pohlavnímu styku (orálnímu nebo análnímu)

Citové týrání - je chování, které negativně ovlivňuje citový vývoj dítěte, vývoj jeho osobnosti. Jde zejména o verbální útoky na dítě, opakované ponižování, vystavování dítěte stresovým situacím, násilí či násilné izolace, vyvolávání strachu a pocitu nejistoty.

Zanedbávání je jakákoliv nedostatečná péče způsobující vážné poruchy ve vývoji dítěte anebo ohrožuje dítě samé, například jeho základní životní funkce.

Tělesné zanedbávání je neuspokojování tělesných potřeb dítěte. Sem můžeme zahrnout neposkytování přiměřené výživy, oblečení, přístřeší, zdravotní péče i ochrany před zlem.

Citové zanedbávání je nedostatečné, nebo zásadní neuspokojování citových potřeb dítěte, tím, že se mu nevěnuje pozornost. Dítě ztrácí pocit jasné příslušnosti k někomu, někam.

Zanedbávání výchovy a vzdělání je neposkytnutí možnosti, aby dítě dosáhlo naplnění svého plného vzdělanostního potenciálu. Patří sem i narušování intelektového vývoje dítěte nedostatkem stimulace a podnětů potřebných pro vývoj.

Systémové týrání -je forma týrání či zanedbávání dětí. Jde o ublížení jejich rodinám. Jedná se o týrání způsobené systémem založeným pro pomoc a ochranu dětí a jejich rodin.

Sekundární viktimizace - je druhotné zraňování a vystavování dítěte nadbytečné psychické zátěži v průběhu vyšetřování pro syndrom CAN = dítě jako oběť trestného činu se stává ještě obětí vyšetřování.

Münchhausenův syndrom v zastoupení (by proxy) – rozvoj poznání CAN ukázal, že v některých případech rodiče kromě úmyslných otrav dětí léky, vymýšlejí u svých dětí různé příznaky či duševní onemocnění, případně postižení, nebo je uměle vyrábějí proto, aby

bylo možno dítě vyšetřit, nebo léčit. Termínem „v zastoupení“ jsou myšleni rodiče, kteří zveličují a předstírají potíže svých potomků, přičemž to neodpovídá skutečnosti⁵⁹.

Málo známý v případě fyzického násilí, je tzv. **mezigenerační přenos fyzického násilí**. Jde o to, že děti, trpící bitím rodiči, často jako rodičové používají násilné výchovné praktiky. Chlapci vychovávaní v rodině, kde byl otec agresorem a matka obětí fyzického násilí, se tak stejně chovají vůči ženám a dívky často užívají násilí vůči svým dětem.

2.3.4 Senioři jako obětí domácího násilí

Objevují se informace o násilí mezi partnery, ale zmínky o týrání seniorů jsou velmi ojedinělé. Tento druh násilí patří mezi ty, které jsou nebezpečné svou latentností a také tím, že je opomíjenou oblastí. Přitom existuje. Senioři nikoho moc nezajímají. Prof. PhDr. Vykopalová se problémem zabývá a vidí jej jako velmi složitý, zejména s výhledem do budoucnosti. Cituji její slova z pracovního semináře: *“.....obyvatelstvo všeobecně stárne, klesá natalita a problémy seniorů stále více vystupují do popředí. Staří lidé se stávají aktuální ohroženou skupinou, která je stále početnější i z hlediska kriminality, která zahrnuje násilí fyzické, psychické, ekonomické či majetkové vykořisťování, ale zahrnuje i další projevy v podobě neposkytnutí péče nebo neuspokojení některých potřeb“*⁶⁰.

Kdysi byli mladí a plní síly, ale teď jsou s nimi jen problémy. Hodně z nich tráví většinu času doma, odkázána na pomoc druhých. Jejich osudy za zavřenými dveřmi málokdo z nás zná. Jak se k nim chovají jejich děti a vnoučata. Opravdu jim vrací a oplácejí jejich lásku?. Přitom se stále objevuje více důkazů o tom, jak často strádají nejen psychicky a sociálně, ale také fyzicky. Jsou napadáni, vystavováni šikaně, drženi o hladu v zimě, bez možnosti kontaktů s okolím. Senioři jsou většinou vystaveni řadě druhů domácího násilí v případech, kdy s příbuznými, dětmi, vnuky, sdílejí společnou domácnost. Mezi nejčastější pachatele patří většinou blízký příbuzní. Jejich vlastní děti, partner. Nejčastěji je to fyzický útok. Jsou napadáni muži i ženy. Ve vztahu k napadení partnerem, jsou většinou

⁵⁹ MATĚJČEK, Z. a kol. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha, Avicenum, 1995, str. 245, ISBN 80-7169-192-5, str. 51.

⁶⁰ Násilí na seniorech jako aktuální problém současné společnosti – Doc. PhDr. H. Vykopalová, Násilí na seniorech, Sborník příspěvků z pracovního semináře, Olomouc 2002.

agresory starší muži⁶¹. Patří sem úmyslné neuspokojování základních životních potřeb, snaha o způsobení psychické a fyzické újmy, snahu potomků ekonomicky na seniorech vydělávat – brát jim důchody. Přímému fyzickému a psychickému násilí často předchází mírnější projevy, jako je omezování, útisk, hluk, bránění sociálním vztahům. Senioři jsou izolováni, a proto se o jejich problémech nemluví. Sami nemají sílu se bránit, dovolat se pomoci, o které ani neví kde ji hledat. Protože jsou oběťmi vlastních dětí či vnuků, často se stydí to před okolím přiznat a raději to zamlčují.

Starý člověk není vidět, tak si vlastně nemá kdo stěžovat. A přitom je to časovaná bomba. JUDr. Helena Válková z katedry trestního práva Západočeské univerzity říká že „*Už jen pouhé statistiky jasně říkají: za dvacet let se počet starých lidí více než zdvojnásobí. Ohromně tak naroste i násilí na nich. My jsme zatím s výzkumy na začátcích, ale pokud rychle nezačneme se situací starých lidí něco dělat, řešení bude stále těžší*“⁶². Začněme tedy rychle dělat něco, dokud je ještě čas.

2.3.5 Násilí dítěte vůči rodiči

Tento druh násilí existuje a možná ve větší míře, než si veřejnost uvědomuje. Dávny respekt vůči rodičům v současné společnosti nemá takovou váhu, jakou by mít měl. Může za to především demokratické výchova v rodinách a částečně o odcizení dětí a rodičů, které je důsledkem zaměstnanosti rodičů a tím malé frekvence styků s dětmi, u rodičů, které na děti „nemají čas“. Statisticky tento jev není podchycen pravděpodobně z důvodu strach, nebo studu rodičů si takého něco přiznat. Je to neochota o problému mluvit nebo vyhledat pomoc. Týraní rodiče zažívají pocit bezmoci, beznaděje, protože si musí uvědomit, že si tento stav svým jednáním a svojí zpravidla špatnou výchovou sami přivodili.

V tomto případě není od tohoto jevu potenciálně uchráněna žádná rodina. I zde platí, že k němu může dojít v každé společenské vrstvě. Některé jsou ohroženy více, jiné

⁶¹ VYKOPALOVÁ, H. Sociálně patologické jevy v současné společnosti. Olomouc: UPOL, 2001, 154s. ISBN 80-244-0337-4, str. 50.

⁶² Chalupová, R. *Psychologické aspekty problematiky domácího násilí*. [cit. 16. 12. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://www.ks.jc/ostodd/psycho/vyzkum6.htm>>

méně. Větší nebezpečí vzniku je u rodin, které zcela neplní, nebo jen částečně plní svoji sociální funkci. Lze sem řadit rodiny dysfunkční, s nedůslednou výchovou, neúplné či pouze s jedním rodičem. Když například dítě zůstane samo s rodičem, může převzít povinnosti, ale i roli partnera. Pak se může stát, že se stane tyranem vlastního rodiče.

Také se stává, že rodiče, kteří v mládí své děti týrali, ve stáří se pak sami týranými stanou. I v tomto platí mezigenerační přenos. Také při autoritativní a málo důsledné výchově, nebo při špatných vztazích mezi rodiči jsou děti k tomuto jevu náchylné. Roli hraje i to, když jsou rodiče nevyrovnaní, či trpící poruchou osobnosti. Děti často napodobují chování mezi rodiči. Vzájemné slovní a fyzické napadání rodičů je pro dítě traumatizující. Další významnou roli hraje „pořadí“ a počet dětí v rodině. Jedináčci bývají agresivní a nejmladší děti jsou na tom stejně. Násilí vůči rodičům je také závislé na věku dítěte. Od počátku puberty jsou děti panovačné, vynucují si všechno jen pro sebe a v případě že toho nemohou dosáhnout, uchylují se často k násilí. Někdy je násilí vyústěním psychického afektu nebo stresu. V extrémních případech může dojít při dlouhodobé frustraci dítěte až k zavraždění rodiče. Nutno podotknout, že za vznik tohoto jevu vždy nesou odpovědnost rodiče, kteří jako vychovatelé zcela selhali.

2.3.6 Násilí vůči tělesně a mentálně postiženým

Tento druh násilí je projevem absence kladných charakterových vlastností násilníka. Násilí na osobě, která se nemůže bránit, nebo která si mnohdy týrání ani neuvědomuje je jeven, který si zaslouží odsouzení. Ale i tady je největším nebezpečím jeho latence. Společnost, mnohdy ani nejbližší rodina se o něm nedozví, pokud násilník dělá vše pro to, aby jeho jednání nebylo prozrazeno. Tělesně nebo mentálně postižený člověk je na „svého“ agresora často odkázán a nemá možnost se jeho služeb zříci. Nemůže se ani bránit a toho násilníci využívají. Postižený často nemá cestu, jak týrání oznámit. Důvodem může být jeho neschopnost komunikace daná druhem postižení, či nedostatek sociálních kontaktů.

Osoby s fyzickou či mentální indispozicí jsou velmi snadnou obětí z několika důvodů. Důvodem je snížená rozpoznávací schopnost nebezpečnosti uskutečňovaného násilí, nebo nejsou schopni popsat pachatele. Nemají zpravidla možnost obrany proti násilí nebo únik před ním. Důležitá je také ekonomická a citová závislost na agresorovi. Jsou důvěřiví a nemají zkušenost a orientaci ve vztazích a v běžném životě. Neví co je běžné a co není.

2.3.7 Od teorie k praxi

Násilí na ženách: Vykázaný násilník se vrátil domů a zabil družku

Ani vykázání pachatele domácího násilí z bytu nezachránilo život 39leté ženě z Želešic na Brněnsku. Podle policie ji v sobotu zabil její o deset let mladší partner, který dostal dva týdny před tím zákaz zdržovat se ve společné domácnosti. Po činu chtěl prchnout za hranice. Podle informací měla dvojice spory. V polovině dubna přivolala žena policisty do jejich bytu. Po jejich zákroku byl druh – Syřan - z bytu vykázán. Porušil ale úředně daný příkaz, držet se dále od domova a k družce se vrátil. Žena přivolala policii, muž byl zatčen, převezen do cely, bylo mu sděleno obvinění z maření výkonu úředního rozhodnutí, a byl propuštěn na svobodu. Státní zástupkyně žádala, aby byl cizinec stíhán vazebně, soud tomu ale nevyhověl. Žena byla matkou čtrnáctiletého chlapce a svůj nevydařený vztah s cizincem prý chtěla ukončit. O dalším víkendu večer se cizinec vrátil znovu. Družku zřejmě zavraždil nožem a uprchl. Cizinecká a pohraniční policie pachatele vypátrala ve 22.30 s pomocí termovize. Muž se pohyboval mezi Mikulovem a obcí Dedlec. Podle policie je více než pravděpodobné, že chtěl prchnout do Rakouska. Za vraždu mu hrozí až 15 let vězení. I když policie vykazuje z bytů pachatele podezřelý z domácího násilí, případ ze Želešic je vůbec prvním, kdy ani vykázání oběť neochránilo⁶³.

Násilí na mužích: Rány a kopance

Jakub (32) se s Janou (34) seznámil před pěti lety. On je pohledný, sympatický a usměvavý, ona působí rázně a velitelsky. Po třech letech známosti se vzali, o rok později se jim narodil syn. Jana už je skoro dva roky na mateřské dovolené, ale rodina finančně netrpí. Jakub je ve svém oboru úspěšný a své milované nosí každý měsíc spoustu peněz. Janě pobyt doma začal přerůstat přes hlavu a svou zlost si začala vybíjet - na kom jiném než na Jakobovi. Nejprve to byly hádky, pak i na fyzické napadání. Jakuba mlátí hlava nehlava, škrábe, trhá mu vlasy a křičí, že on si může užívat živo ta, kdežto ona jen sedí doma a stará se o dítě. Jakub se jí ani jednou nepostavil. Naopak. Je mu jí líto, dává jí za pravdu a všechny její výstřelky omlouvá. Před nedávnem popadl Janu takový vztek, že nebohého

⁶³ Vykázaný násilník.... [cit. 20. 9. 2008]. Dostupné na WWW: http://zpravy.idnes.cz/vykazany-nasilnik-se-vratil-domu-a-zabil-druzku-ft2-/krimi.asp?c=A070429_093142_krimi_klu

Jakuba odtáhla za vlasy do koupelny, hlavu mu nacpala do vany a vši silou ho kopala do zadnice. Jakub se nebránil. Sousedé pravidelně volají policii, neboť křik a údery se rozléhají po celém domě. Jakub, s obličejem už notně zkrvaveným, chodí policistům poslušně otevírat a klidným hlasem oznamuje, že je vše v pořádku, neboť si prý s manželkou zrovna povídají. Jana své nekontrolovatelné výbuchy agrese stupňuje také proto, že se Jakub vůbec nebrání. Z ničeho ji neviní a ráno si před odchodem do práce klidně ošetří rány. Kolegové si ťukají na čelo, protože jen co se mu jizvy a podlitiny zacelí, zuřivá manželka mu fasádu "vyzdobí" znovu. S psychickým vydíráním a posléze i fyzickým násilím mezi partnery začíná vždy ten, kdo má pocit, že je slabší. Výčitky, manipulace a nátlak používají ti, kteří jsou v hysterické pozici a mají pocit nevýhody. Snaží se proto strukturu partnerského vztahu změnit. Silnější nevydírá, snaží se hrát podle pravidel, kdežto slabší přestane pravidla respektovat⁶⁴.

Násilí na dětech: Případ týrané Kristýnky

Rodinka ze Svitavska si podala žádost o svěření dítěte z ústavu do jejich rodinné výchovy. Příslušné sociální úřady jejich žádost kladně vyřídily a do jejich pěstounské péče jim byla svěřena ani ne tříletá Kristýnka z ústavu. Jednalo se o zdravou holčičku, které nemohla její biologická matka zajistit potřebnou péči. Pěstouni, třicetiletý muž a pětadvacetiletá žena, mající již své dvě děti, o Kristýnku pečovali do října letošního roku. Nebýt toho, že dítě bylo s vážným zraněním převezeno na JIP FN v Hradci Králové, nikdo by se nedozvěděl, jak o ni pečovali za dveřmi bytu. Lékaři zjistili, že zranění, četné zhmožděny s výronem krve pod šedou kůru mozkovou, jakož i šrámy po těle, holčička nemohla utrpět při pádu v koupelně, jak tvrdili pěstouni. Navíc zjistili, že holčička dříve utrpěla zlomeninu pánve a klíční kosti, přičemž pěstouni jí s tímto zraněním nezajistili ani minimální lékařské ošetření. Následné šetření prokázalo, že pěstouni Kristýnku psychicky i fyzicky týrali, že používali nepřiměřené výchovné postupy a fyzické tresty. Kristýnka přes její nízký věk byla nucena se sama mýt, oblékat, šněrovat boty. V případě, že se jí to nedařilo, byla zbita a

⁶⁴ Rány a kopance.... [cit. 20. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <http://www.iustin.cz/art.asp?art=166>

v lepším případě to skončilo nadávkami a křikem, přičemž se počůrala. Nemluvě o skutečnosti, kdy rodina jedla maso a Kristýnka dostala jen suchý rohlík. Takto bezbranné dítě bylo zcela oddáno trýznění v pěstounské péči. Ti na Kristýnku pobírali od státu peníze. V době, kdy měli dítě svěřené do péče, stavěli dům. Vyšetřovatel násilníkům sdělil obvinění z trestného činu týrání svěřené osoby. Ale člověka obchází hrůza z pomyšlení, že popisovaný případ může být jen tou špičkou ledovce⁶⁵.

Násilí dětí na rodičích: Za týrání matky sedí v base

Muž (43)z Veselska nejprve matce hrubě nadával. Neštítel se ani toho, aby matku uhodil. Šel tak daleko, že své matce (64)vyhrožoval zabitím. Své výhrůžky několikrát opakoval. Vystrašená byla po útoku ve špatném fyzickém i psychickém stavu. Synovo bití nedokázala déle snášet a zavolala na pomoc policisty. Ti výtržníka vsadili do policejní cely. Po jejím opuštění mu zakázali vstoupit do společného domu na deset dnů. Využili nové úpravy zákona, podle kdy mohou od roku 2007 při domácím násilí vykázat pachatele z bytu a zakázat mu do něj vstup na deset dní. Alkoholem posilněný muž však nařízení nerespektoval. Už po dvou dnech vyrazil zamčené dveře obydlí a začal „úřadovat“ po svém. Jeho řádění opět ukončila až policejní hlídka. Svým jednáním mařil výkon rozhodnutí státního orgánu. Policisté muže zadrželi a po zkráceném přípravném řízení eskortovali k Okresnímu soudu v Hodoníně. Soudkyně násilníka po zhodnocení všech okolností případu rovnou odsoudila. Nyní si odpykává tříměsíční trest za mřížemi. Odsouzení v tak krátké době bylo možné díky tomu, že policisté přistihli pachatele bezprostředně po činu. Pro zjištění podstatných skutečností tak mohlo být využito zkrácené přípravné řízení a soudkyně mohla rozhodnout v rámci zjednodušeného řízení. Hodonínsko má tak první případ, kdy se policistům rychle podařilo násilníka obléct do pruhovaného vězeňského úboru⁶⁶.

⁶⁵ Případ týrané Kristýnky [cit. 20. 4. 2009]. Dostupné na WWW :

<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/aktualit/regiony/hradec/bohemia/2001/prosinec.html#17>

⁶⁶ Vyhrožoval zabitím matce [cit. 3. 3. 2008]. Dostupné na WWW: <http://www.denik.cz/z_domova/tyrani_matka20080123.html>

3 ZKUŠENOSTI V ZEMÍCH EVROPY

Snaha postupovat jednotně proti domácímu násilí je zřejmá v celé Evropě. Právníci jednotlivých evropských zemí se obracejí pro inspiraci k sousedním zemím, které již zákony proti domácímu násilí aplikují. Sami pak jako autoři ve vlastní zemi takové zákonné normy připravují. Podstatou všech používaných norem v Evropě i v USA, je ochrana jednotlivce a společnosti proti všem formám násilí. Boj proti němu je uskutečňován za účasti řady státních i nestátních institucí, které používané zákonné normy zavazují ke spolupráci.

Ve studii „Domácí násilí – přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích“⁶⁷, která byla u nás publikována, se autorky pokusily najít styčné a rozdílné body a úhly pohledu na problematiku domácího násilí z několika evropských zemí. Jmenovitě ve Velké Británii a Irsku, Finsku a Nizozemí. Protože jsem nechtěl být plagiátorem tohoto pokusu, chtěl bych ukázat shodné body a případné rozdíly v jiných evropských zemí. Vybral jsem si Rakousko, jako lodivoda boje proti domácímu násilí a první zemi, v níž začal Zákon na ochranu proti násilí platit. Dalšími zeměmi jsou dvě německy mluvící země, a to Spolková republika Německo a Švýcarská konfederace. Zřejmě toto srovnání udělám s menší erudicí a ne tak podrobně, ale zato s úmyslem poukázat na to, co mi v našem nově schváleném a uplatňovaném zákoně na potírání domácího násilí chybí a na to, co se v těchto zemích již léta praktikuje a co v našem zákoně, respektive při jeho přípravě, mohlo být zohledněno. Srovnání bude ale přesto poněkud jiné. Chudší ze strany naší republiky, protože v současnosti ještě není natolik multinacionální zemí, jakými jsou výše jmenované země. Stejně chudší pak bude i s ohledem na počet zařízení, na která se mohou oběti domácího násilí v České republice obrátit, jakož i s jejich různorodostí.

3.1 Rakousko

Rakousko je země složená z jednotlivých spolkových republik. Celkem jich je 9, a k nim je zařazeno i hlavní město Vídeň. Všechny spolkové země podléhají zákonodárství Rakouské republiky. Všechny spolkové zákony platí na celém území Rakouska a jednotlivé

⁶⁷ ČÍRTKOVÁ, L. a kol. Domácí násilí – přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích, (studie), BKB, Praha, 2002, ISBN 80-86284-19-0

spolkové země nedisponují vlastními zákonnými normami a nařízeními. Mají správní odlišnosti, odlišné institucionální zřízení, ale jako právní celek jsou podřízeny „Spolku“.

Násilí v blízkém sociálním okolí je v Rakousku, ale i v mnoha ostatních státech již dlouhá desetiletí důležitým společensko - politickým tématem. Podle výzkumů se jedná v případech domácího násilí o skutečnost, které je všude přítomná, nelze ji nikomu připsat s ohledem na jeho specifický socioekonomický, nebo společenský okruh osob kam patří. Z tohoto tvrzení je jasné, že každá žena, každý muž, každé dítě má předpoklady stát se obětí domácího násilí. Rakouské nové, autonomní ženské hnutí razilo v osmdesátých letech slogan „Privátní je politické“. Bylo jasné dáno najevo, že soukromí v některém ohledu je bráno jako politikum, čímž vzniká potřeba se jím také zabývat. Dosavadní zapovězená témata jako vztahy osob stejného pohlaví (homosexualita), patriarchální rodinné struktury, jakož i domácí násilí na ženách a dětech, se staly denními tématy. Tím se také dostaly do povědomí veřejnosti. Sociologové, psychologové a feministická politická věda, podnikli výzkumy, aby do té doby neprobádané pole násilí v nejbližším sociálním prostředí a násilí v intimních vztazích prozkoumali. Příčiny, formy, podmínky a z toho vyplývající důsledky pro stát a společnost stály ve středu zájmů. I když se problematika násilí v intimních vztazích díky veřejnému probírání tohoto tématu v posledních letech změnila ze soukromého fenoménu na veřejně uznávaný problém přesto i nadále je to tabuizované téma. Násilí v intimních vztazích je oběťmi přijímáno jako jejich osobní problém a osud.

Na základě intenzivních a po desetiletí trvajících snah rakouských ženských hnutí se podařilo zajistit celkovou společenskou zodpovědnost státu v této oblasti. Přenesení osobních záležitostí z privátní do veřejné sféry nezůstalo pro politiky a tím pro stát bez následků. Domácí násilí bylo politizováno a státní, politické sféra byla donucena jednat. Omezením pole působnosti státní policie na redukci veřejného, ve smyslu mimo domácího násilí, již nebylo absolutní. V posledních desetiletích došlo v oblasti domácího násilí ke změně paradigmatu. Od devadesátých let přicházejí stále nové a nové výsledky výzkumů, které ale stále v té době ukazují na zjevně pohlavně specifické znaky domácího násilí. Většina obětí byla mezi ženami, většina pachatelů byli muži, a to nejen jako pachatelů násilí na ženách, ale také na dětech a seniorech.

„Násilí na ženách není individuální, nýbrž společensko-politický problém, který je v souvislosti se strukturálním znevýhodněním a diskriminací žen ve společnosti, kde ještě stále dominují muži.“⁶⁸

Do doby schválení Zákona na ochranu proti násilí v roce 1997 mohly orgány bezpečnostních služeb při výkonu úředního jednání, resp. domácím násilí, postupovat pouze na kriminálně-policejním základě. Šlo jen o zabránění, či eliminaci násilí v intimních vztazích. Pomoc policii měl přinést vznik státně podporovaných a uznávaných ženských domovů a zařízení pro ženy a děti v krizových situacích, které byly zakládány na konci sedmdesátých let⁶⁹. Původním úmyslem bylo dosáhnout co největších kapacit na pomoc ženám, které se staly oběťmi násilí. Přesto ale ještě ani po 25 letech nebyly díky vysokým nákladům jejich kapacity dostatečné a činily zhruba polovinu požadovaného stavu⁷⁰. Domovy vznikaly na základě aktivní práce a lobování Hnutí spolupracovnic ženských domovů proti násilí na ženách. Zakládání prvních ženských domovů se neslo pod heslem „Žádný muž nemá právu mlátit svou ženu“. Pracovnice ženských domovů se v roce 1988 sloučily do celorepublikového hnutí⁷¹. V roce 1992 byla jako iniciativa Spolkového ministerstva sociální bezpečnosti a generací založena „Platforma proti násilí v rodině“⁷². V současné době se jedná o celonárodní síť poskytovatelů služeb, s přibližně 31 samostatnými subjekty. Oblasti činnosti platformy se týkají násilí proti ženám, fyzického, psychického a sexuálního násilí na dětech, násilí na mladistvých a násilí na seniorech.

V roce 1993 se konala ve Vídni konference OSN o lidských právech, která uznala, že násilí na ženách je porušování lidských práv. Na základě jednání konference byla v prosinci 1993 vytvořena meziřesortní pracovní skupina, složená ze zástupců justice, ženských organizací, Ministerstva vnitra, Ministerstva pro rodinu a sociální věci a ženských domovů. V březnu 1994 byla prezentace prvního konceptu Intervenčních míst

⁶⁸ Nicht nur wegweisen, sondern auch den Weg weisen. [cit. 9. 3. 2009] Dostupné z WWW: <http://www.interventionsstelle-wien.at/files/RosaLogar-BeitragSammelbandLambertus-FassungBuch.pdf>

⁶⁹ pozn. – do konce roku 2008 jich bylo po celém Rakousku celkem 25

⁷⁰ Časopis Veřejná správa č.6/2003

⁷¹ Vídeňské intervenční místo proti násilí v rodině - [cit. 26. 11 2008] Dostupné z WWW: <http://birgitsauer.org/SoSe%202007/VO%20Eine%20von%20F%FCnf/Rosa%20Logar%20-%20Gewaltschutzgesetz%20und%20Interventionsstellen.pdf>

⁷² Plattform gegen die Gewalt in der Familie - [cit. 9. 3. 2009] Dostupné z WWW: <http://www.aeof.at/plattform/index.htm>

v informačním místě ženských domovů. V červnu 1994 dostala Ministerská rada Rakouské republiky úkol vypracovat opatření týkající se domácího násilí. Od září 1994 do května 1995 pracovala interdisciplinární pracovní skupina, složená ze zástupců policie, civilních a trestních soudních senátů a intervenčních míst. Na základě činnosti této pracovní komise byl dán v červnu 1995 k posouzení první návrh zákona. Do května 1996 se dále pracovalo na pozměňovacích návrzích a úpravách zákona. V listopadu 1996 byl parlamentem schválen konečný návrh zákona a dnem 1. května 1997 vstoupil Zákon na ochranu proti násilí v platnost. V počátku jeho platnosti, v letech 1997 – 1999 bylo zřízeno 9 intervenčních míst na podporu obětí domácího násilí. V lednu 2000 byla schválena první novelizace a v lednu 2004 druhá novelizace tohoto zákona⁷³. Další významnými právními normami jsou od 1. ledna 2006 „Zlepšení práv obětí v trestním soudním řádu“ a od 1. července 2007 „Anti-stalking zákon“⁷⁴.

Zákonem na ochranu proti násilí z roku 1997 bylo zaručeno sankcionování pachatelů domácího násilí. Stát tím přiznal odpovědnost za bezpečnost také v privátní oblasti. Policie se přihlásila k tomu, že jako nositel státní moci je kompetentní z bezpečnostně policejního hlediska za „zachování veřejného klidu, pořádku a bezpečnosti“, a z toho důvodu také za to také nese plnou odpovědnost. Přihlášení se této policejní úloze bylo rozšířeno do té míry, že to už nekončí okamžikem, kdy se člověk navrátí do svých privátních prostor. V podstatě musí být zaručeno, že stát musí dodržovat a respektovat soukromou sféru. Jakmile se člen rodiny, případně jinak v příbuznosti stojící osoba, dopustí psychického a fyzického nátlaku, případně psychického nebo fyzického násilí na jiném, slabším členu (rodiny), čímž dochází k ohrožení tělesné bezpečnosti, končí nárok na privátní sféru vlastních čtyř stěn.

Schválení rakouského zákona na ochranu proti násilí, který je postaven na třech základních pilířích – policii, justici a intervenčních místech - dává exekutivě možnost zasáhnout při fyzických a psychických násilnostech, ještě před tím, než skutečně dojde k nebezpečnému útoku ve smyslu policejního bezpečnostního zákona - tedy ke kriminálnímu jed-

⁷³ Vídeňské intervenční místo proti násilí v rodině - [cit. 26. 11. 2008] Dostupné z WWW: <http://birgitsauer.org/SoSe%202007/VO%20Eine%20von%20FCnf/Rosa%20Logar%20-%20Gewaltschutzgesetz%20und%20Interventionsstellen.pdf>

⁷⁴ dtto

nání podle rakouském trestního zákoníku⁷⁵, kde je v § 16, odst. 2 jasně stanoveno, že „nebezpečný útok je ohrožení předmětu právní ochrany protiprávním uskutečněním skutkové podstaty soudně postižitelného trestného jednání, které bylo spácháno úmyslně a není vyšetřováno pouze na vyžádání účastníků, pokud se jedná o skutkovou podstatu trestného činu podle Trestního zákona (StGB)“. Zavedením Zákona na ochranu proti násilí v roce 1997 se ne zcela podařilo tohoto téma dostat ze soukromé do veřejnoprávní sféry. Většina lidí si totiž nechce nechat sahat do svého soukromí. Nad tím, co jsou privátní záležitosti, leží poklop mlčení, jak ze strany obětí, tak i ze strany pachatelů.

Přesto, že v Rakousku byla rozvinuta propagačně-osvětová kampaň pod heslem „Červená karta domácímu násilí“ vysvětlující obsah zákona a jeho dopady na všechny vrstvy obyvatel, po dlouhá léta tabuizované téma se nedostalo lidem příliš do povědomí. Dva roky po jeho praktickém a systematickém prosazování a používání v právním řádu Rakouska, byla v rámci EU uskutečněna anketa, která se domácího násilí dotýkala. V této anketě EU - Europabarometer, zveřejněné v roce 1999, vyšlo najevo, že v Rakousku na otázku: „Jak je rozšířené násilí proti ženám v rodině a v okruhu přátel ve vaší zemi?“, 68% dotázaných bylo názoru, že je velmi málo rozšířené a jen 24 věřilo, že je velmi silně rozšířené⁷⁶. Přesto byla v té době v Rakousku každá pátá žena obětí tělesného násilí ve svém partnerském vztahu. Násilná kriminalita se děje téměř v 90% ve vlastních čtyřech stěnách⁷⁷.

Studie provedená od března do května 1999 v 15 členských státech EU, které se zúčastnilo zhruba 160 000 lidí, ukázala, že více jak polovina dotázaných udává, že na domácí násilí byla upozorněna prostřednictvím médií, a ne z oblasti svého bezprostředního okolí. Tato skutečnost byla interpretována tak, že je ještě stále málo věcí ze soukromí, které vyplavou na povrch. Z toho se dá vyvodit, že i přes mediální kampaně, politickou a civilně společenskou prezentací této tematiky, je domácí násilí i nadále velkou měrou tabu⁷⁸.

⁷⁵ HAUER, A., KEPLINGER, R: Sicherheitspolizeigesetz. Kommentar., 2. Auflage, Linde Verlag, Wien, (2001).

⁷⁶ Europabarometer- zpráva č. 51, [cit. 9. 3. 2009] Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb51/eb51_de.pdf;

⁷⁷ Svaz autonomních rakouských Ženských domovů - [cit. 9. 3. 2009] Dostupné z WWW: www.aeof.at Verein autonome österreichische Frauenhäuser.

⁷⁸ Evropská kampaň proti násilí v rodinách – anketa Europa-barometer -[cit. 9. 3. 2009] Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/employment_social/equ_opp/violence/breaksilence_de.pdf ;

Kromě již zmíněných ženských domovů a azylových domů pro ženy a muže, pracuje v Rakousku v současnosti celkem 10 koordinačních a intervenčních míst. Pro všechny klienty je poskytována krizová intervence obětem domácího násilí, právní a psychosociální poradenství. V Rakousku je systém intervenční a poradenské péče využíván jako spojnice mezi orgány policie a justice. Intervenční místa mají přesně vymezené pravomoci a úkoly v rámci komplexní péče o oběti domácího násilí, včetně prevence, statistických šetření a analýz, týkajících se obětí násilí. To je zpětně využíváno pro preventivní opatření v rámci jednotlivých intervenčních programů. Intervenčními centry jsou provozovány anonymní telefonické linky pomoci v nouzi, a to jak pro dospělé, tak i pro děti. Je k dispozici řada psychologických poraden. Poradenství se týká všech oblastí partnerského života - rozvodů, práce, násilí, právních problémů, existenčního zajištění, otázek vztahů dospělých a dětí, sexuality a sexuální identity, patologických závislostí, psychických poruch, sociální izolace a sociálního vyloučení a dalších problémů, se kterými jsou oběti domácího násilí ve svých rodinách konfrontovány. Systém psychologického poradenství je propojen s terapeutickými programy, které jsou přístupné nejen obětem, ale i pachatelům domácího násilí. V rámci ochrany dětí je rozvinuta spolupráce s Úřady mládeže, školami a dalšími výchovnými institucemi. V rámci prevence jsou připravovány školící programy, přednáškové, prezentační a mediální akce pro všechny vrstvy obyvatel a všechny věkové skupiny. Jsou vytvořeny meziresortní komise, pracovní a odborné skupiny za účasti zástupců a zástupkyň ženských hnutí, policie, justice a ministerstva kultury a sociálních věcí. V oblasti domácího násilí existuje rozvinutá spolupráce s mediální a probační službou, soudy a kurátory. Jsou pořádány anti-násilnické tréninky s poradenstvím pro muže. Jsou připravovány speciální programy pro všechny genderové a věkové skupiny obětí i násilníků. Všechny tyto akce jsou připravovány jak v rámci jednotlivých spolkových zemí, tak i v rámci celorepublikovém.

Specialitou Intervenčních a poradenských míst Rakouské republiky je jejich činnost pro klienty, kteří mají jinou, než rakouskou národnost⁷⁹. K práci s těmito klienty je potřebná součinnost s překladatelskými a tlumočnickými službami. Často jde o klienty, kteří jsou v Rakousku krátce, neznají jazyk a problémy s pobytem v novém prostředí často vyústí v domácí násilnosti (nemožnost aklimatizace, nalezení práce, ubytování, práce načerno

⁷⁹ Statistika IS Niederösterreich za rok 2006 jich udává 25 - [cit. 9. 3. 2009] Dostupné z WWW: <http://www.gewaltschutzzentrum.at/noe/down/statistik2006.pdf>

apod.). V Rakousku je i velký počet klientů, vyznávajících jiné náboženství než katolické, nebo protestantské. Jsou zde vyznavači islámu (Asiaté, Turci, Bosenští Srbové), vyznavači hinduismu a buddhismu. I pro tyto klienty - cizince s trvalým pobytem v Rakousku - jsou připraveny služby v rámci pastoračního poradenství.

3.1.1 Náklady spojené s domácím násilím

Když už jsem mluvil o tom, že Rakousko mělo zákon proti násilí jako první, tak i jako jedna z prvních zemí zveřejnilo podrobnou studii, která uvádí, kolik stojí společnost domácí násilí. Jaké jsou náklady na léčení obětí, kolik stojí preventivní péče o oběti, kolik poradenství. Co stojí azylová zařízení, pobyt pachatelů ve věznicích. Nikdo ale nedokáže spočítat, kolik stojí psychické poškození obětí. Následující přehledy ukazují, jak hluboko si musí společnost a tím vlastně všichni nezúčastnění, sáhnout do kapsy.

Institut pro výzkum konfliktů (IKF) zveřejnil v červnu 2006 ve Vídni studii, která se zabývala ekonomickými dopady a následky rodinného násilí. Studie, patřící mezi 119 dalších, které byly v té době prováděny po celém světě, byly iniciovány WHO (Světová zdravotnická organizace) v roce 2004. Cílem všech studií bylo zjistit ekonomické dopady interpersonálního násilí. Nebylo to pouze domácí násilí, ale všechny formy násilí mezi lidmi, kromě válečných konfliktů, státem financovaných násilností a jiných kolektivním forem násilí. První podobná studie byla prováděna ve Švýcarsku Godenzim a Yodanisovou⁸⁰ a bylo spočítáno, že fyzické, sexuální a psychické násilí stojí stát ročně 400 milionů franků, což je asi 262 milionů euro. Jsou to výdaje, které se ročně musí vynaložit v rámci policie a justice, medicínského ošetřování, podpory obětí násilí, a sociální pomoci, jakož i na provoz poradních a podpůrných zařízení. Podobná studie z Anglie a Walesu, prováděná Sylvií Walby (Universita Leeds) v roce 2004, pod názvem „The cost of domestic violence“⁸¹, se také zabývala násilnostmi v partnerských vztazích a zohlednila široké spektrum přímých a nepřímých nákladů v oblasti policie, justice, zdravotnictví, sociálních služeb, bydlení, civilně právního poradenství, ztráty na příjmech a produktivitě práce, stejně jako náklady

⁸⁰ Blanker Fleck - [cit. 9. 3. 2009]. Dostupné z WWW: http://www.gsoa.ch/gsoa/zeitung/77/77_08.html

⁸¹ The cost of domestic violence – studie [cit. 9.3.2009]. Dostupné z WWW: <http://www.lara-berlin.de/editor/Medienmanager/download.php?file=quellenzurtaz.pdf&id=24>

poradenských a terapeutických míst. Studie odhadla náklady pro stát, zaměstnavatele a oběti na hrůzných 33,6 miliard euro⁸².

Předložená rakouská studie si kladla za cíl nejen poukázat na výši nákladů v důsledku domácího násilí, ale také probudit ve veřejnosti zájem o toto téma. Chtěla ukázat, že náklady na prevenci boje proti domácímu násilí, jsou s ohledem na vysoké náklady státu i jednotlivců na následky domácího násilí relevantní. Díky prevenci a razantnímu postupu proti násilí se podle výsledků studie mohou náklady snižovat. Neakceptování násilí ze strany veřejnosti bude ku prospěchu celé věci. Provedená hodnocení jsou fundovaná, neboť materiály z nichž čerpala, jsou dobře odůvodnitelné. Studie zkoumala pouze násilí mužů na ženách, ostatní druhy interpersonálních násilností nebyly zohledněny. Zkoumány byly přímé i nepřímé náklady. Přímé se týkají zásahů policie, lékařského ošetřování, soudních jednání a výkonu udělených trestů, nákladů na provoz intervenčních míst, ženských domovů a dalších poradních míst, jakož i nákladů na intervenční programy pro pachatele. Náklady za ošetřování dětí a mladistvých, postižených násilím (sociální práce, kurátorství a psychoterapie). K nepřímým nákladům se počítají ztráty na pracovních příjmech a produktivní pracovní době. Tedy omezení celkové společenské produktivity. Studie obsahovala tabulky s výzkumnými daty, jako četnost násilných aktů, nebo druhy tělesných zranění.

Dalšími byly výdaje za exekutivu. Podle počtu projednaných případů, se jednalo o náklady na platy policistů, soudců a dalších policejních a justičních úředníků. Přitom byl počítán nejen vlastní zásah a počet zasahujících, ale i další doba strávená psaním zápisů, dokumentace a případně dalších formalit. U vyšetřovatelů jednací soudní doba, včetně výslechů, sepisování dokumentace a rozhodování ve věci. Vycházelo se z hodinové mzdy úředníků a ostatních administrativních a naturálních výdajů (otop, osvětlení, cestovné, tlumočníci a apod.). U justičních úředníků byly náklady složené z výplat úředníků, podle doby strávené řešením případů, náklady na soudní jednání se započítanou dobu strávenou v jednacích síních, včetně administrativních úkonů před soudním projednáváním (cestovní náklady, tlumočníci, kancelářské potřeby). Při potrestání pachatele vazební náklady a ná-

⁸² Kosten häuslicher Gewalt in Österreich [cit. 9. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <http://www.ikf.ac.at/pdf/kosten.pdf>

klady za uvěznění. Mezisoučet pro bezpečnostní exekutivu a justici činí 2,638.629,- euro⁸³. Co se týče nákladů za neudělanou práci, je počítána doba, kdy není oběť schopna práce a doba, kterou je nucen mimo pracovní proces být pachatel (vyšetřování, vazba, uvěznění). U žen je počítáno i s výpadkem vlastní domácí práce, kterou nemůže vykonávat například kvůli zranění. Posledním hlediskem je i možný propad mezi nezaměstnané. Zejména z pohledu pachatele. Mezisoučet se neplnění pracovních povinností je 2,293.797,- euro⁸⁴.

Výčet nákladů studie pokračuje sociální prací. Jedná se o samotné náklady na sociální práci. Náklady pro osamocené ženy, sociální dávky a sociální pomoc, přídavky na děti, přípatky na bydlení, ošetřování dětí, dávky v hmotné nouzi. Celková suma činí 2,133.992,- euro⁸⁵. Studie se zabývala i celkovými náklady na zdravotní péči (prvotní ošetření obětí lékařem, platby za pobyty v nemocnicích, náklady na léčení při vážných poraněních – operace a hospitalizace, platby za léky, náklady na mentální zdravotní poškození, dopravu a používání lékařských přístrojů). Konečný mezisoučet vyšplhal na 13,969.802,- euro⁸⁶.

Náklady na další nabídky podpory pro postižené ženy (intervenční místa, terapeutické a psychologické poradny, poradny pro ženy a pro rodiny. Ženské domovy, nebo další zařízení poskytující krátkodobé nebo dlouhodobé ubytování ženám či matkám s dětmi. Jsou sem počítány náklady za preventivní programy, programy zaměřené proti násilí a programy zaměřené na pachatele násilných činů. Stejnou měrou jsou sem započítány náklady, které jsou ve stejné míře vynaloženy na nabídky podpory pro děti a mladistvé. V tomto ohledu pak byly celkové náklady na tuto oblast vyčísleny sumou 47,320.900,- euro⁸⁷.

Když sečteme všechny výše zmíněné kategorie, dostaneme se k úctyhodné sumě, která činí za jeden rok 78,357.200,- euro⁸⁸. Tolik peněz stojí desetimilionové Rakousko ročně domácí násilí. Naše republika má zhruba stejně obyvatel a musíme tedy pravděpodobně počítat se stejnou sumou.

⁸³ Kosten häuslicher Gewalt in Österreich [cit. 9. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <http://www.ikf.ac.at/pdf/kosten.pdf>

⁸⁴ dtto

⁸⁵ dtto

⁸⁶ dtto

⁸⁷ dtto

⁸⁸ dtto

3.2 Švýcarsko

Švýcarsko-Švýcarská konfederace, je podobně jako Rakouská republika složeno z více „spolkových“ zemí, tzv. kantonů. Ve Švýcarsku je jich 26. Nelze říci, že by každý kanton v rámci konfederativního uspořádání měl vlastní zákonné normy. Přesto ale jsou některá zákonná opatření různě formulovaná a upravená. Švýcarsko je zemí, která má čtyři úřední jazyky (němčina, francouzština, italština a rétorománština) a tak i znění právních norem odpovídá úřední řeči používané v daném kantonu. Konfederativní zákony platí ve všech kantonech společně. Také Švýcarsko, ač není zemí Evropské unie, zasáhly snahy evropských států o kriminalizaci domácího násilí a jeho postihování podle zákonných norem. Postoj vůči násilí v manželství a partnerství změnil také zde. Dříve bylo bráno domácí násilí jen jako problémy v mezilidských vztazích, jako soukromá záležitost rodiny. Dnes se tento problém díky prevenci a intervenci vrací do zájmu veřejnosti. Ani švýcarská společnost nechce trpět násilí v domácím prostředí. Jakékoliv ospravedlňování a bagatelizování všech forem násilí mezi členy domácnosti zdůvodňované stresem, užitím alkoholu, drog, nezaměstnaností nebo jinými psychickými či zdravotními problémy nelze akceptovat.

Tabuizované téma násilí se dostávalo do povědomí veřejnosti na základě aktivit ženských hnutí na počátku sedmdesátých let. V roce 1980 zveřejnila Konfederativní komise poprvé ve Švýcarsku analýzu a zprávu k násilí na ženách⁸⁹. Analýza potřeb Ženských domovů. Na počátku osmdesátých let začaly ve Švýcarsku vznikat „Ženské domovy“. Jejich hlavním cílem a posláním byla ochrana žen a matek s dětmi před násilnými partnery a otci. V tehdejší pojetí bylo domácí násilí vysloveně doménou mužů. Vznikaly i ženské kluby, které měly za cíl informovat a preventivně upozorňovat ženy na nebezpečnost projevů domácího násilí, na možnosti obrany před ním, jakož i o možnostech jejich právní ochrany. Jeden z prvních ženských domovů byl založen v červnu 1981 v Basileji⁹⁰.

Od poloviny devadesátých let, zvláště v souvislosti s informační a senzibilizační kampaní z roku 1997, vedené po celém Švýcarsku proti domácímu násilí, odstartovaly

⁸⁹ Analýza potřeb Ženských domovů - [cit. 9. 3. 2008] – Dostupné z WWW: <http://www.buerobass.ch/pdf/2005/Frauenhauser.pdf>

⁹⁰ Ženský domov - poradní místo - [cit. 26. 11. 2008] – Dostupné z WWW: <http://www.frauenhaus-basel.ch/>

v různých kantonech intervenční projekty⁹¹. Byla provedena analýza situace. Cílem a účelem intervenčních projektů bylo aktivnější působení úřadů a institucí proti stále se množícím případům domácího násilí. Snaha postihovat pachatele násilí a pomoc a ochrana postiženým obětem. Také zde byla prosazována hesla „Násilí nedělá muže“ a „Kdo bije, ten jde“. Byla založena pracovní skupiny a občanských sdružení s cílem dosažení změny pohledu na hodnocení domácího násilí. Jako na společenský problém, proti kterému nelze bojovat pouze ochranou a pomocnými zařízeními pro oběti násilí, nýbrž také opatřeními, která se vztahují k pachatelům násilí- intervence policie a justice. V rámci tehdejší celostátní, evropské a světové kampaně, bylo vytvořeno pracovní prostředí s řadou intervenčních projektů. Bylo svoláno množství „kulatých stolů“ u kterých se setkávali zástupci a zástupkyně různých povolání. Například v případě projektu „Bez násilí“ (Gewaltlos)⁹² ze Saint Gallen, byli k účasti na „kulatém stolu“ přizváni zástupci kantonální a městské policie, Státního zastupitelství, vyšetřovacích úřadů, Ženského domova, Poradního místa Ženského domova, zástupci organizace Pomoc obětem, Poradního místa katolického ženského spolku, Institutu právní medicíny, kantonálního soudu, právníci a další. Byly vedeny preventivní a osvětové kampaně s cílem dostat trestnost domácího násilí do povědomí občanů.

V souvislosti s tím byly ze strany justice předloženy zákonodárným orgánům návrhy na změny stávajících zákonů a úpravy norem a prováděcích nařízení. Vše bylo doplněno novými stanovisky kompetentních míst z oblasti medicíny, psychologie a sociologie. Přijatá dílčí opatření byla připravena pro realizaci a nadále byly připravovány změny v zákonech. Postupně byly měněny zákony upravující postoje státu a státních institucí, zejména policie a justice, vůči všem projevům a formám domácího násilí a všem jeho pachatelům. Před zavedením zákona byly vytvořeny nové školící programy a byla provedena opatření k proškolení postupů policejních sil a orgánů policie v případech domácího násilí a vytvořena metodika jejich spolupráce s intervenčními místy a justicí. Stejná opatření byla uskutečněna i v rámci justičních orgánů. V návaznosti na nově připravovaná opatření byla vytvořena řada nových poradních a terapeutických míst pro oběti domácího násilí.

⁹¹ Domácí násilí – [cit. 26. 11. 2008] – Dostupné z WWW:

<http://www.ebg.admin.ch/dokumentation/00012/00196/index.html?download=de>

⁹² Ochrana před domácím násilím - [cit. 26. 11. 2008] – Dostupné z WWW: <http://www.opferhilfe-sg.ch/files/eroeffnung>

Rozhodujícím opatřením byla žádost o výkon rozhodnutí ze strany justičního a policejního departmentu a departmentu vnitra a armády z roku 2002 doplněná prováděcími předpisy. Na tomto základě byla přijata, a dnem 1. ledna 2003 vstoupila v platnost, novelizace a dodatek Policejního zákona, články 40 – 43⁹³. V něm je uzákoněn institut vykázání na dobu 10 dní a předběžná opatření k dalšímu prodloužení výkonu tohoto rozhodnutí. Protože byly policejní i justiční orgány souvisle informovány o postupech projektů, mohlo se okamžitě začít s prosazováním dodatku policejního zákona ve všech kantonech. Tím dostala policie a justice do rukou nový instrument k ochraně před domácím násilím: Násilníci mohli být násilníci na určenou dobu vykázáni ze společně obývaných prostor a obětem je poskytnuta, díky povinné kontrole tohoto opatření, policejní a justiční ochrana před násilníkem. V návaznosti na provádění zákona byla vytvořena i terapeutická zařízení pro pachatele tohoto trestného činu, kteří na základě rozhodnutí soudu musejí terapii absolvovat.

Změnami zákona z 1. dubna 2004 bylo stanoveno, že sexuální vydírání a znásilnění jsou oficiálními delikty. Proto mohou být trestány nezávisle na tom, zda partneři žijí jako manželé nebo nesezdaní. Stejně mohou být úřady potrestána fyzická napadení a hrozby fyzickým napadením, která se stanou v manželství nebo v pevných hetero- nebo homosexuálních vztazích⁹⁴. Zatím posledním justičním aktem v trestání domácího násilí je rozhodnutí Rady konfederace z 23. června 2006 o změně opatření k ochraně osobnosti proti násilí, výhrůžkám a úkladům, schválené v rámci novelizace civilního zákoníku⁹⁵. Stejně jako ve všech státech, kde byl do právního řádu zakotven institut vykázání, i ve Švýcarsku byl s jeho zavedením zřízen systém intervenčních center, psychologických poraden, azylových domů pro ženy, pro matky s dětmi. Jsou zde v provozu anonymní telefonické linky pomoci v nouzi pro dospělé i pro děti. Systém psychologického poradenství je propojen s terapeutickými programy, které jsou přístupné nejen obětem, ale i pachatelům domácího násilí. Poradenství se týká všech oblastí partnerského života, se kterými jsou oběti domácího násilí konfrontovány.

⁹³ Příloha, díl 1 - cit. 26. 11. 2008] – Dostupné z WWW -http://www.opferhilfe-sg.ch/files/___28___/anhang_teil1.pdf

⁹⁴ Domácí násilí – [cit. 26. 11. 2008] – Dostupné z WWW: <http://www.ebg.admin.ch/dokumentation/00012/00196/index.html?download=de>

⁹⁵ Domácí násilí – [cit. 26. 11. 2008] – Dostupné z WWW: <http://www.ebg.admin.ch/dokumentation/00012/00196/index.html?download=de>

Ve Švýcarsku jsou prováděny preventivní programy a kampaně, sloužící k větší informovanosti o nebezpečí a záludnosti domácího násilí. O možnostech, které společnost poskytuje obětem domácího násilí. Systémy péče jsou ve všech kantonech. Také zde je systém intervenční a poradenské péče využíván jako spojnice mezi orgány policie a justice. Intervenční místa mají přesně vymezené pravomoci a úkoly v rámci komplexní péče o oběti domácího násilí, včetně prevence, statistických šetření a analýz, týkajících se obětí násilí. To je pak zpětně využíváno pro preventivní opatření v rámci intervenčních programů.

Stejně jako Rakousko, je i Švýcarsko multinacionálním státem. I zde je potenciální klientela policie, justice a intervenčních center složena z občanů ze všech koutů světa. Proto mají intervenční a poradenská místa, samozřejmě včetně policie a justice, situaci ztíženou tím, že se mnohdy při řešení případů domácího násilí setkávají s různými, jinak mluvícími klienty, kteří mohou být i jinak nábožensky založení. Musí být využívána rozsáhlá síť tlumočnicků a překladatelů, kteří policii a justici na jedné straně a pachatelům a obětem na straně druhé umožňují zdárné řešení a vyřešení případů domácího násilí. V rámci pomoci různě nábožensky zaměřených obětí pak využívají služeb pastoračního poradenství.

3.2.1 Náklady na domácí násilí – studie

I ve Švýcarsku byla zveřejněna studie týkající se nákladů, vynaložených na oběti domácího násilí. Nebyla sice tak kompletně zpracovaná, jako rakouská studie, ale byla první. První vodítko k tomu, aby se společnost začala domácím násilím opravdu vážně zabývat. Aby nejen zohlednila vážná poškození sociálních vztahů lidí, ale také ekonomické dopady a náklady společnosti na řešení následků domácího násilí. Studie byla vypracována v roce 1998 na Univerzitě ve Freiburgu Albertem Godenzim a Carrie Yodanis⁹⁶. Její název byl „První zpráva k ekonomickým nákladům násilí na ženách“. Podle studie dosahují náklady 400 milionů švýcarských franků a násilí proti ženám, porušování lidských práv, precizněji řečeno, poručování práv žen je ve Švýcarsku každodenní záležitostí. Zásadní otázkou studie také bylo, proč mužům v západní Evropě tak leží na srdci porušování lidských práv, svobody a lidské důstojnosti žen v případě, že se jedná o muslimky, nebo afri-

⁹⁶ Blanker Fleck - [cit. 9.3.2009]. Dostupné z WWW: http://www.gsoa.ch/gsoa/zeitung/77/77_08.html

čanky. Proč, když je jim zcela lhostejný problém porušování lidských práv žen ze západní Evropy, které jsou bity, znásilňovány, diskriminovány, nuceny k prostituci. Odpovědí může být to, že pachatelem je muž ze Západu, proto ten nezám. Studie vycházela ze statistik počtu trestných činů fyzického, sexuálního a psychického násilí na ženách v roce 1993.

Fyzické násilí: z celkového počtu žen, bylo vystaveno asi 110 000 z nich každoročně násilí, což bylo asi 5,6%. Přitom se jednalo o facky, bití, až po použití zbraně. Každá z žen uváděla, že byla vystavena násilnostem průměrně 6 krát ročně⁹⁷.

Sexuální násilí: asi 11% dotázaných žen (220 000) uvedlo, že bylo ve svém partnerském vztahu podrobena násilí v intimních vztazích. Bylo také zjištěno, že neexistuje rozdíl mezi švýcarskými a zahraničními páry⁹⁸.

Psychické násilí: asi 26% dotázaných žen (530 000) bylo vystaveno psychickému násilí a teroru ze strany jejich partnera. Většina u nich opakovaně⁹⁹.

Násilí na ženách podle studie stálo stát, kantony a obce asi 400 milionů franků ročně. Většina z nákladů směřuje do oblasti policie a justice (87 milionů). Lékařská ošetřování a pobyty v nemocnicích stojí 133 milionů, podpora obětí a sociální pomoc dalších 80 milionů. Na podpurná a poradenská zařízení, linky v nouzi, ženské domovy a další nabídku služeb vydal stát, kantony a obce dalších 9 milionů franků. Jeden ze závěrů studie je požadavek, věnovat větší pozornost výchově mužů týkající se jejich nenásilných reakcí. Nemá to začínat u dospělých, nýbrž již u chlapců. Přesto další vývoj ukázal, že se nepodařilo v tomto směru rozvinout širokou veřejnou diskusi na toto téma. Jeden závěr studie je ale možno brát jako velkou pravdu. A to ten, kde se praví, že „Prevence je v zájmu všech těch, kteří došli k závěru, že nemůže být míru mezi lidmi, když nebude míru mezi pohlavími“¹⁰⁰.

3.3 Spolková republika Německo

Spolková republika Německo je, jak název napovídá, také složena z více samosprávných jednotek. Celkem je na jejím teritoriu 16 spolkových zemí, z toho jsou 2 svo-

⁹⁷ Blanker Fleck - [cit. 9.3.2009]. Dostupné z WWW: http://www.gsoa.ch/gsoa/zeitung/77/77_08.html

⁹⁸ dtto

⁹⁹ dtto

¹⁰⁰ dtto

bodná města – Berlín a Hamburk. Spolková judikatura (zákony) je pro všechny spolkové země společná, navíc má každá spolková země upraveny některé samostatné právní normy.

Když v celé Evropě probíhaly snahy o postavení domácího násilí mimo zákon a zároveň pokusy o jeho kriminalizování, Spolková republika Německo se jako jeden z prvních států, na základě zkušeností sousedních států, ostře postavila na obranu jednotlivců i celé společnosti proti domácímu násilí a snažila se vytvořením vlastních zákonných norem uplatnit výsadní právo „Spolku“¹⁰¹ vystupovat proti všem druhům násilí na svých obyvatelích.

Nejen státní orgány, ale i nezávislé organizace a spolky začaly vystupovat proti násilí. Již v roce 1995 vznikl Berlínský intervenční projekt proti domácímu násilí (BIG)¹⁰², který si za vzor vzal projekt z roku 1980 v americké Minnesotě, který měl název „Domestic Abuse Intervention Project“ (DAIP)¹⁰³. Berlínský intervenční program se časem přejmenoval na „Berlínský akční plán k potírání domácího násilí“ a ve svojí činnosti pokračuje až do dnešních dní. Na berlínský projekt navázaly další projekty, které si vzaly za cíl boj proti domácímu násilí ve všech jeho formách projevu. Tak vznikaly projekty postupně téměř ve všech spolkových zemích – např. Freiburský intervenční projekt (FRIG)¹⁰⁴ požadující rovnoprávnost žen, který byl vytvořen pod mottem „Ne násilí“. Projekty měly společný cíl. Bojovat proti domácímu násilí a vytvořit podmínky pro to, aby oběti násilí měli možnost pomoci a péče v případě, že opustí společně obývané obydlí. V té době ještě neplatily zákony, které by násilníka z domu vykázaly a ponechaly v něm oběti. Proto vznikala řada intervenčních center, azylových domů pro ženy, pro matky s dětmi, klubů pro ženy a podobně. V té době se nejen začalo o domácím násilí více mluvit, ale začalo se objevovat stále více případů domácího násilí. Příčinou bylo to, že se o problému začalo hovořit a postižení viděli východisko ze své situace a možnost nalezení azylu a útočiště mimo společné obydlí. V rámci projektů však již začala i diskuse o možném vykázaní násilníka z bytu a ponechání možnosti obětem zůstat v něm sami. Tehdy více ne jindy zazněly hlasy požadující novou zákonnou normu upravující trestání domácího násilí.

¹⁰¹ Spolek – užívaný výraz pro pojmenování celé Spolkové republiky Německo

¹⁰² BIG projekt [cit. 9. 3. 2009]. Dostupné z WWW: http://www.berlin.de/imperia/md/content/lb-lkbgg/bfg/nummer04/30_schneider.pdf

¹⁰³ DAIP projekt [cit. 9. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <http://www.theduluthmodel.org/>

¹⁰⁴ FRIG – projekt [cit. 9. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <http://www.frig-freiburg.de/>

Tyto stále sílící hlasy byly vyslyšeny a bylo rozhodnuto, aby vláda Spolkové republiky Německo předložila a schválila v rámci legislativní rady Spolkového směnu novou zákonnou normu, která by domácí násilí definovala jako trestný čin. Dále aby tato norma jasně vymezila a určila trestní sankce a jejich vymahatelnost. V rámci trestního a občansko právního řízení by také měla zajistit osobní a společenské dopady pro pachatele tohoto trestného činu. Cílem rozhodnutí byl jasný požadavek na zavedení zákona proti domácímu násilí. Proto byl Spolkovým sněmem dne 11. prosince 2001 schválen, a dnem 1. ledna 2002 vstoupil v platnost **Zákon na ochranu proti násilí** „Gewaltschutzgesetz“ (**GewSchG**)¹⁰⁵, který byl vydán jako první článek ke zlepšení civilně právní ochrany při násilných trestných činech a úkladech, jakož i k ulehčení řešení problémů u manželských bytů při rozvodech. Zákon, který umožňuje vykázaní pachatele násilnosti ze společného bytu. Od této chvíle je proti domácímu násilí postupováno striktně v souladu s tímto zákonem. Od této doby se píše velmi úzká spolupráce policie, justice a intervenčních a poradenských center, které vzájemně spolupracují, informují a postupují konzistentně ve všech případech domácího násilí a preventivně, k omezení, respektive v zamezení jeho výskytu.

Až do schválení zákona na ochranu proti násilí, panovala právní nejistota při řešení násilností, které se uskutečňovaly uvnitř vztahů v domácím, případně soukromém prostředí (domácí násilí, obtěžování, stalking¹⁰⁶) V praxi zbývala jen možnost preventivně zasahovat podle policejně-právní generální klausule¹⁰⁷. Policejní, případně policejně a pořádková právní generální klausule, je v německém policejním právu formulace skutkové podstaty trestného činu, která umožňuje provádět opatření k odvrácení nebezpečí vedoucí k zadržení pachatelů v případech, kde neexistují žádná další speciální zmocnění k zásahům (např. standardní opatření při vykázaní, ochraně, zjišťování totožnosti). Jsou to vlastně opatření, která vycházejí z §14 pruského Zákona o policejní správě z roku 1931¹⁰⁸. Generální klausule se objevují v malých obměnách doslovného znění ve všech policejních, případně bezpečnostně - pořádkových zákonech všech spolkových zemí.

¹⁰⁵ [cit. 8. 3. 2009]. Dostupné z WWW :

<http://www.jusline.de/index.php?cpid=f92f99b766343e040d46fcd6b03d3ee8&lawid=119&paid=zitierhinw>

¹⁰⁶ Stalking – nepřiměřené a nepřijatelné pronásledování – osobně, telefonicky, písemně

¹⁰⁷ Generální klausule – [cit. 8. 3. 2009]. Dostupné z WWW: http://de.wikipedia.org/wiki/Polizei-_und_ordnungsrechtliche_Generalklausel

¹⁰⁸ dtto

Civilní právo, které kromě trestního práva může přispět k ochraně obětí, poskytovalo určité možnosti, jak se může reagovat na násilné trestné činy. Absence speciální právní normy, zajišťující nárok na přenechání bytu u násilných činů v domácnostech mimo manželství byla příčinou, že rozhodnutí ve věci nevedla k uspokojivým výsledkům. Záměrem zákonodárců bylo postupovat podle § 1361b, odst. 2 Občanského zákoníku (BGB)¹⁰⁹, o přenechání manželského bytu u odděleně žijících manželů jednomu z manželů. V praxi se ukázalo, že bariéra tvrdosti postihu je příliš vysoká. Bylo těžké uplatňovat právní postupy nároku na přenechání bytu – zvláště ve zrychlených jednáních – kvůli četným nevyjasněným právním otázkám. Projevovala se malá efektivita výkonu civilně právních rozhodnutí. Cílem návrhu zákona bylo, odstranit výše zmíněné nedostatky a tím zlepšit civilně právní ochranu před násilnými trestnými činy a domnělým obtěžováním. Zákon na ochranu proti násilí měl zaručit jasnou právní normu pro ochranná nařízení civilního soudu u úmyslných a protiprávních poranění těla, zdraví a svobody osoby, včetně výhrůžek těmito zraněními.

Ochranná nařízení jsou podle výkladu zákona na ochranu proti násilí možná také při neúnosném a nepřijatelném obtěžování. Na druhé straně byl zákonem zajištěn právní nárok na alespoň částečné, časově určené – přenechání společně užívaného bytu, když poraněná osoba s pachatelem, případně pachatelkou, vede natrvalo založenou společnou domácnost. Nová na zákoně je formulace „ násilník / násilnice jde, oběť zůstává“. Podle výkladu zákona nemusejí ženy, nebo muži, kteří zažili domácí násilí, nebo jim jsou ohrožováni, už nikdy opouštět společnou domácnost a hledat útočiště v azylovém domě pro ženy, nebo se stát bezdomovci. Pomocí předběžného opatření mohou dosáhnout u soudu toho, že jim bude společný byt buď na časově omezenou dobu, nebo nastalo přidělen k samostatnému využívání (§ 2 GewSchG)¹¹⁰. Toto pravidlo má platit zejména tehdy, když je ohroženo blaho, v domácnosti žijících dětí.

Také při jiném obtěžování, jako je telefonní teror a jiné úklady (stalking), mohou civilní soudy zakázat přibližovat se postiženému/postižené nebo jeho/jejímu bytu, jemu/jí nadále volat nebo ho/ji jinak obtěžovat (1, odst. 2 GewSchG). To platí i v případě, že mezi

¹⁰⁹ Bürgerliches Gesetzbuch (BGB)–[cit. 8.3.2009]. Dostupné z WWW:

<http://bundesrecht.juris.de/bgb/BJNR001950896.html> - občanský zákoník

¹¹⁰ [cit. 8. 3. 2009]. Dostupné z WWW :

<http://www.jusline.de/index.php?cpid=f92f99b766343e040d46fcd6b03d3ee8&lawid=119&paid=zitierhinw>

pachatelem/pachatelkou a obětí není žádné partnerství. Právo postupu a výkonu rozhodnutí zákona je tak postaveno, že oběti jsou rychle a jednoduše zaručena její práva. Jestliže pachatel/pachatelka poruší zákazy, dopouští se trestného činu (§ 4 GewSchG)¹¹¹. Zde hrozí pachateli trest až do jednoho roku, nebo peněžní trest. Tím se zákon na ochranu proti násilí stává částí vedlejšího trestního práva. Pro zlepšení prosazování zákona byl založen 27. května 2003 kulatý stůl „Ne násilí proti ženám“. Kulatý stůl se měl stát grémiem, které upozorňuje a informuje veřejnost na problematiku domácího násilí a oznamuje regionální nabídky možnosti pomoci. Rozhodnutí tvoří rozhraní mezi poradními místy a justicí. Je interdisciplinárně podporováno a může poskytovat postiženým efektivní a rychlou pomoc.

Ve Spolkové republice Německo se pro prosazování zákona využívá úzké spolupráce policie, soudů a nestátních organizací. Vzor tří pilířů převzatý z rakouského právního systému se ukázal jako potřebný a užitečný. Prvním pilířem je problematika kompetentnosti a funkčnosti policejního zásahu a oddělení pachatele a oběti, resp. obětí. Druhým pilířem je kontrola a dodržování povinností, které byly uloženy násilníkovi, společně s následnou péčí o ohroženou, resp. ohrožené osoby ze strany intervenčních center, spočívající v sociální, právní a psychologické pomoci. Posledním pilířem je pomoc justice a občanskoprávní řešení nastalé situace z její strany. Jde o právní pomoc a záruky pro postižené osoby, že se násilná situace nebude opakovat. Jde o kombinaci spolupráce správních orgánů (policie), justice (soudů civilních, trestních i správních) a nestátní a státních poskytovatelů sociálních služeb (intervenční centra, azylové domy, ženské kluby). Provázaností a spoluprací všech složek a poskytovaných služeb se dosáhne návratu obětí do běžného života.

V Německu funguje v rámci intervenční péče silně provázaný systém intervenčních center, azylových domů, psychologických poraden, azylových domů pro ženy, pro matky dospělé, tak i pro děti. Poradenství je propojeno s terapeutickými programy, které jsou v rámci zařízení poskytovány. Poradenství se týká všech oblastí rodinného a partnerského života, do kterých se oběti domácího násilí dostanou¹¹².

¹¹¹ - [cit. 8. 3. 2009]. Dostupné z WWW :

<http://www.jusline.de/index.php?cpid=f92f99b766343e040d46fcd6b03d3ee8&lawid=119&paid=zitierhinw>

¹¹² Výroční zpráva 2006 - [cit. 9. 3. 2009]. Dostupné z WWW: http://www.frauenberatungsstelle-leverkusen.de/images/Jahresbericht_06.pdf

Existují také preventivní programy a kampaně, které slouží k informovanosti o nebezpečí domácího násilí a o možnostech, které společnost poskytuje obětem domácího násilí. Systémy intervenční a poradenské péče jsou ve všech spolkových zemích, nejsou centrálně řízeny a jsou využívány jako most mezi orgány policie a justice. Intervenční místa mají přesně vymezené pravomoci a úkoly v rámci komplexní péče o oběti domácího násilí.

Protože je Německo multinárodnostním státem, mají intervenční a poradenská místa ztíženu svoji úlohu tím, že mají různorodou klientelu. Nejen věkově, genderově a sociálně, ale i národnostně a nábožensky. V těchto případech využívají služeb překladatelských a tlumočnických institucí a organizací. Z důvodu pomoci různě nábožensky zaměřených obětí využívají služeb pastoračního poradenství místně příslušných diecézí a církevních organizací. V rámci některých výzkumů jsou klienti děleni i podle oblastí původu. Ve statistikách jsou lidé z Turecka, východní Evropy, severní Afriky, států bývalé Jugoslávie, Asie a také občané migrující v rámci Německa, tedy ze spolkových zemí, vzniklých na území bývalé NDR. Do poslední kategorie ostatní jsou pak zařazeni občané států západní Evropy, zejména Španělé, Francouzi, Portugalci a občané z amerického kontinentu¹¹³.

3.3.1 Vykázání – pomoc a poradenství

Ke každé zemi jsem připojil studii týkající se domácího násilí, nevynechám ji tedy ani v případě Německa. Ta se však nebude týkat nákladů, nýbrž zařízení, která jsou pro oběti domácího násilí k dispozici. Aby pozdější porovnání nebylo tak markantně minusové pro Českou republiku, zvolil jsem jen jednu spolkovou zemi, Bádensko – Württembersko, která je zhruba stejně velká jako naše republika. Důvody k vykázání ze společného obydlí a prosazování zákona na ochranu proti násilí jsou porovnatelné. Co je ale rozdílné, je nabídka poradenských a azylových služeb.

Studie uskutečněná v době od října 2002 do září 2004 Sociálně vědeckým ženským výzkumným institutem a kontaktním místem na praxi orientované Evangelické odborné vysoké školy ve Freiburgu, se zabývala výzkumem situace žen a nabídkami možností poradenství po vykázání při domácím násilí. Cílem výzkumného projektu bylo vysvětlit, jak má

¹¹³ Násilí v rodině -[cit. 9. 3. 2009]. Dostupné z WWW: http://www.big-interventionszentrale.de/pdfs_2007/2007_10_gewaltstatistik.pdf

být organizováno a utvářeno poradenství pro postižené oběti, v jejichž prospěch bylo vysloveno vykázaní kvůli domácímu násilí. Výzkum vedl k lepšímu pochopení toho, proč některé ženy tak dlouho zůstávají u násilných mužů – manželů, proč konečně jednoho dne odejdou a jakou roli přitom hraje vykázaní. Výzkum změnil pohled na dynamiku násilného vztahu a postavení ženy v něm. Závěrečná zpráva tohoto výzkumného vědeckého projektu, uskutečněné ve spolupráci s ministerstvem školství Bádenska-Würtemberska a vedeného vedoucí katedry psychologie této vysoké školy Prof. Dr. Cornelií Helfferich, byla zveřejněna ke dni 30. 10. 2004 pod názvem „Vykázaní – poradenství a pomoc“¹¹⁴. S laskavým osobním svolením vedoucí projektu použiji některé zajímavé pasáže studie, týkající se poradenských a azylových služeb, abych mohl porovnat situaci v Bádensku-Würtembersku s naší nabídkou služeb, které jsou uvedeny v kapitole 4. této práce.

Před začátkem projektu se muselo shromáždit velké množství podkladů a údajů o obětech domácího násilí z vyhodnocených dokumentů a kvalitativních interview. Výsledkem bylo zjištění příčin a kontextu násilností, důvody žen pro setrvávání ve vztahu, Byly zjištěny typické vzory dynamiky násilí a tím i diferenciací potřeb poradenství. Rozdíly ve vztahu na potřebu poradenství, poradenské bariéry a přístup k poradenství. Diferenciací musí být brána vždy v potaz, protože je potřeba rozlišit typ násilností a dopady na osobnost oběti.

Potíž, která po vykázaní nastane, je dosažitelnost poradenství pro ženy v krizové situaci. Jak ženy prožívají situaci akutního ohrožení. Ženy by neměly hledat poradenství, ty by mělo přijít za nimi. Zde je důležitá provázanost policie a intervenčních míst. Policie by ihned po zásahu měla ženu informovat o jejích možnostech, případně o možnostech pro její děti. Poradit jim, dát patřičné kontakty, odkázat na poradenská místa. Poradenství mělo jít co nejbližší k ženám! Ženám by neměly být dávány předem falešné naděje a zkreslené očekávání, ale měly by dostat jasné pokyny co dál dělat, jak se zachovat. Ne všechny ženy totiž mají reálné představy o tom, co znamená a co může poskytovat psychosociální poradenství. Zvláště ženy s nižším vzděláním mají k němu velkou nedůvěru. Měly by být nejprve odkázány na centrální místo, nejlépe prvoporadenství, které by mělo zprostředkovat první

¹¹⁴ Vykázaní – poradenství a pomoc - [cit. 12. 11. 2007] Dostupné z WWW: <http://www.efh-freiburg.de/Dokumente/Helfferich%20dok/abschlussbericht2004end.doc>

potřebné rady, nabídnout orientaci k průběhu postupu vykazání a koordinovat nabídky, které se s potřebami žen kryjí.

Problémem mohou být tzv. poradenské bariéry, tedy důvody proč poradenství nevyhledat. Sem patří např. přání zapomenout, odpor, nechť otevřít se cizím lidem, strach z kontroly, z nepochopení. Velmi důležitý je v tomto ohledu tzv. pro-aktivní přístup. To je vyhledávací přístup, který je velmi pozitivně ceněn. Nabízí uvolnění, které si ženy v těchto situacích přejí, a pomáhá překonávat bariéry v poradenství. Velmi důležitý je v této chvíli i obsah poradenství. Důležité jsou odborné znalosti poradkyň, aby se „vyznaly“ v násilných situacích. Musí být zabezpečeno, že první poradenství bude mít jak odborné, tak také organizační znalosti, aby mohlo dále kompetentně zprostředkovat pomoc. Musí dobře navazovat na postup vykazání a musí být dobře propojeno s ostatními zúčastněnými. Je proto důležité, aby poradenské zařízení převzalo koordinační funkci. Ze strany poraden musí jít o velmi citlivý přístup, aby bylo vytvořeno prostředí důvěry. Velmi podrobně jsou ve studii rozebírány speciální aspekty, kterými je diferenciací obětí do kategorií, podle různých hledisek. Je rozebírána situace podle typu násilností, podle jejich sociálně-ekonomického postavení, podle věku, vzdělání, podle původu žen. V tomto ohledu je pro poradnu stěžejním úkolem, zajistit ženě-oběti, možnost mluvit ve vlastním jazyce, ne vždy totiž hovoří stanoveným úředním jazykem. Obětí může být i muž, dítě senior. Z města, z venkova. I zde se musí projevit diferenciací poradenských forem. Na všechny tyto aspekty musí poradenství včas a rychle reagovat a cíleně směrem k dané určité skupině jednat.

3.3.2 Nabídka poradenských a azylových možností

Ve studii je provedeno srovnání malých měst i velkých aglomerací. Ve velkých městech existuje hustá síť možností nabídky poradenských zařízení např. Intervenční a poradenská místa pro ženy a muže, Služby pro krizové nouzové případy, Dětské kanceláře, ženské domovy, Azylové domy pro matky s dětmi, kde v každém velkém městě je alespoň jedno toto zařízení. Existují zde i tzv. „kulaté stoly“, složené ze zástupců více poradenských a společenských organizací, kvůli zajištění koordinovaného postupu v případech domácího násilí. V rámci regionálních uspořádání pak existují Intervenční a koordinační místa (3), ženská poradenská místa a domy (9) a ostatní poradní místa, která jsou zapojeny do postupů v případech vykazání (Diakonie, Krizová a nouzová služba, Pro Familia, Sociální služba katolických žen), dále Spolek sebestpomoci (5), sociální služby a dětská kancelář. Počítá

se i s pomocí Úřadu pro rodinu a dítě, Úřadů mládeže, Pořádkových úřadů, Úřadů zemských rad a Sociálních úřadů¹¹⁵. Ne vždy to je stejné. Ne všude jsou intervenční místa. Někde poradenství přebírá Sociální úřad, Sociální služba, nebo Ženské domy. Někde jsou Sociálně pedagogické poradny pomoci rodinám, či školní sociální poradkyně. Někde poradní místa pro oběti zneužívání, nebo Sociální skupinová práce. Existuje také poradenství pro pachatele a různé terapeutické programy pro tyto osoby, jak mužského, tak ženského pohlaví.

Z tohoto pohledu hodnocení studie je zřejmé, že přístup k obětem domácího násilí, jejich diferenciaci a klasifikaci podle různých typů a tím i různých přístupů k nim, stejně tak jako nabídka typů poradenských, terapeutických a azylových míst pro různé typy obětí domácího násilí je ve spolkové zemi Bádensko-Würtembersko rozmanitější než u nás. Jsou pro to různé důvody. Tím nejzávažnějším asi bude financování těchto sociálních programů. Dále to bude určitě i doba uplatňování zákona (v Německu 7 let, u nás 2 roky). Ne zcela zanedbatelným důvodem bude pravděpodobně i víra. Křesťanská víra a hlásání pomoci bližnímu v nouzi, je jeden z aspektů, na který občané silně nábožensky založeného spolkového státu slyší. Proto nejen pomáhají zřizovat sociální organizace pro potřebné, pracují v nich, ale také se v rámci různých nadací a spolků zapojují do financování těchto neziskových zařízení. V této souvislosti je také nutno říci, že v tomto procesu se velmi často a velmi aktivně angažují také čelní představitelé církve a mnohé církevní organizace.

¹¹⁵ Vykázání – poradenství a pomoc - [cit. 12. 11. 2007] Dostupné z WWW: <http://www.efh-freiburg.de/Dokumente/Helfferich%20dok/abschlussbericht2004end.doc>

4 ZÁKON 135/2006 SB. A JEHO APLIKACE V ČESKÉ REPUBLICE

Schválením zákona dostala i naše policie a tím i celá společnost do rukou instrument umožňující její zásahy a postupy v případech domácího násilí. Aby ale nedocházelo ke zneužívání tohoto zákona, bylo potřeba určit a vymezit hranice pro jeho používání. Téměř dvou a půlletá aplikace zákona přesvědčila všechny jeho iniciátory a propagátory, že se jedná o velice rychlý a účinný prostředek zabránění dalšímu rozvoji a eskalaci spirály násilí v partnerských vztazích. Za dobu jeho používání se zvýšil počet ohrožených osob, které přiznaly domácí násilí a snaží se s pomocí zákona, policie, intervenčních center a justice proti němu aktivně vystupovat.

4.1 Historie vzniku zákona

Než se začneme zabývat novým zákonem, podívejme se trochu do historie. Pojem domácí násilí, násilnosti v rodině se začal v terminologii médií objevovat ve větší míře až po roce 1989. Před tím se násilím v rodině rozuměly jen manželské hádky, rozepře, „italská manželství“ a podobně. Navíc morální profil socialistického člověka se nijak neztotožňoval s obrazem násilníka a rváče, který doma bije své blízké, manželku a děti. I když tomu tak často bylo, nemluvilo se o tom veřejně. Rodina byla základem a základní stavební jednotkou státu. Rodinné a partnerské vztahy byly nejen věcí soukromou, ale často i věcí společenskou, veřejnou, věcí, kterou sledovali nejen uvědomělí sousedé, domovní důvěrníci, domovní výbory a občanské komise. Samozřejmě, že soužití občanů bylo sledováno i stranickou organizací, k jejímž povinnostem patřilo dbát o blaho všech občanů, nejen straníků. Takže všichni tito lidé občanské vztahy sledovali, hodnotili a samozřejmě v případě neukázněnosti a „špatného občanského soužití“ také řešili a usměrňovali.

Také legislativně nebyl pojem domácí násilí nijak specifikován. Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, jen velmi málo umožňoval postihnout týrání osoby. Nijak ani nebyla definována existence domácího násilí v rámci rodinných či obdobných poměrů. V žádném ustanovení bychom nenašli opatření specificky zaměřená na ochranu osob ohrožených násilím v rodině. Byly to otázka patřící spíše do rodinného práva a to bylo z Občanského zákoníku vyděleno jako samostatná část.

Zákony a zákonné normy, převzaté z původního socialistického práva po roce 1989, byly více jak 20 let staré, zastaralé a povětšinou překonané. Proto se na počátku roku 2000, na podnět tehdejšího ministra spravedlnosti Otakara Motejla, začalo s přípravou nového Občanského zákoníku. V prvních návrzích byl zakomponován návrat rodinného práva do Občanského zákoníku. Zde se poprvé zmiňuje existence domácího násilí mezi partnery. Není to však v samostatné části, nýbrž se o něm hovoří na několika místech návrhu. Například v druhé části pojmenované „Rodinné právo“. §§ 617 až 619 dokonce nesou název explicitně odkazující na domácí násilí, a to: „Zvláštní opatření proti domácímu násilí“¹¹⁶.

V navrhovaném opatření k řešení problému domácího lze nalézt i omezení, popřípadě vyloučení práva násilného manžela bydlet v domě či bytě, kde se nachází rodinná domácnost. Důvodem může být fyzické či psychické násilí, nebo i hrozba takového násilí. Opatření lze využít i v případech, kdy dochází k tělesnému či duševnímu násilí nebo hrozbě takového násilí vůči jiné osobě žijící v rodinné domácnosti manželů. Opatření lze využít i u nesezdaných nebo rozvedených partnerů. Omezení, popřípadě vyloučení práva násilného manžela bydlet v bytě či domě, stanoví soud nejdéle na dobu šesti měsíců. Jsou-li pro to závažné důvody, může soud dle dikce § 619 rozhodnout znovu¹¹⁷.

V České republice se od devadesátých let objevují neziskové organizace, které se věnují problému domácího násilí a snaží se o nalezení možnosti právního postupu proti němu. Dne 25.11.1995, po vyhlášení Evropského dne proti násilí na ženách Radou Evropy, byl vytvořen Koordinační kruh prevence násilí na ženách, jehož členy jsou nejvýznamnější ženské organizace u nás (Elektra, Gender Studies, proFem, Nadace ROSA). Kromě toho je to Bílý kruh bezpečí, ACORUS a řada jiných organizací¹¹⁸. Když se 25. listopadu 2002 připomínal Mezinárodní den proti násilí na ženách, neexistovalo v České republice žádné právní ustanovení, které by české ženy chránilo před domácím násilím. A to i přesto, že v té době již byly známy výsledky prvního výzkumu agentury STEM, jenž byl uskutečněn ve spolupráci s Bílým kruhem bezpečí a Philips Morris ČR v roce 2001. Výsledky

¹¹⁶ Domácí násilí v návrhu nového Občanského zákoníku [cit. 25. 11. 2008] Dostupné z WWW.
<http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=145>

¹¹⁷ dtto

¹¹⁸ Pětadvacátý listopad: [cit. 25. 11. 2008] Dostupné z WWW:
<http://zpravodajstvi.ecn.cz/index.stm?x=110766>

uváděly, že asi 61% respondentů z celkového počtu 1720 občanů republiky ve věku nad patnáct let slyšelo o případech násilí mezi partnery, 26% se s ním setkalo přímo¹¹⁹.

Tísňová linka DONA ve statistikách za I. pololetí roku 2002 uvádí, že z celkových 3006 případů volání na linku, se jich 75% týkalo problému domácího násilí. Tak je dosud pojmenována každá forma násilí mezi osobami, žijícími ve společné domácnosti. Většina volajících na linku DONA byly ženy (94%), se středoškolským nebo středně-odborným vzděláním (68%), které byly podrobeny fyzickému či psychickému¹²⁰. V té době také začala rozsáhlá diskuse o problematice domácího násilí. Jednalo se o informačně - propagační kampaň o nepřijatelnosti domácího násilí páchaného na ženách. Jedním z motivů a startérů kampaně, byl i projekt německé vlády a berlínského Senátu „Berlínský intervenční projekt proti domácímu násilí“ (BIG), který vedl ke změně legislativy ve spolkové republice Německo, kde 1. 1.2002 nabyl účinnosti Zákon o ochraně před domácím násilím¹²¹.

Dalším krokem v boji proti násilnostem v rodinách, ve čtyřech stěnách vlastního bytu, bylo založení Aliance proti domácímu násilí. Vznikla na půdě Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR dne 10. října 2002 z iniciativy Bílého kruhu bezpečí a Philip Morris ČR a.s. Hlavním cílem bylo prosazení legislativních změn v oblasti řešení případů domácího násilí. V rámci Aliance byla ustavena v roce 2004 expertní skupina, která připravila návrh nového zákona. Ten byl poprvé představen odborné veřejnosti na Národním kongresu Aliance v říjnu 2004. V listopadu 2004 skupina 55 poslanců v čele s Janem Kasalem předložila návrh zákona. Ne náhodou to byli většinou poslanci křesťanskodemokratické unie, kteří zákon evokovali a začali s jeho prosazováním. Stejně jako v západních demokraciích, i zde se projevila myšlenky křesťanské lásky k bližnímu a řešení problému bez násilí.

Po všech procedurálních otázkách a postupech, které trvaly více jak rok a půl, Parlament ČR předložený zákon na ochranu před domácím násilím dne 14. března 2006 schválil a 31. března 2006 byl podepsán prezidentem České republiky Václavem Klausem. Od té doby běžela tzv. legisvakantní lhůta, umožňující dotčeným institucím a subjektům vypracovat metodiku pro uplatňování zákona a jeho zavedení do praxe. Mimo jiné se také

¹¹⁹ Pětadvacátý listopad: [cit. 25. 11. 2008] Dostupné z WWW:
<http://zpravodajstvi.ecn.cz/index.stm?x=110766>

¹²⁰ dtto

¹²¹ dtto

jednalo o přípravu podkladů pro zadokumentování případů domácího násilí, výcvik policistů, soudců a sociálních pracovníků. Bylo potřeba umožnit vznik intervenčních center a poradenských středisek. Zákon nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2007 po číslem 135/2006 Sb.¹²² Spolu s ním došlo ke změně celkem u pěti dalších zákonných norem: zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, zákon číslo 140/1961 Sb., trestní zákon, zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, a zákon č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení¹²³. Od tohoto okamžiku je ve všech zjištěných případech domácího násilí striktně postupováno podle tohoto zákona vůči všem pachatelům, obětem je poskytována odpovídající pomoc a péče.

Jak vyplývá ze statistik (viz dále) je zřejmé, že zavedení této zákonné normy umožnilo policii a tím celé společnosti aktivně přistupovat k boji proti nežádoucím násilnostem vůči ženám, dětem, mužům i seniorům v rámci jejich vlastních rodin. To, že případů přibývá, není dáno ani tak zhoršujícím se stavem ve vztazích mezi lidmi, jako spíše skutečností, že si oběti uvědomují možnost obrany a ochrany před všemi projevy domácího násilí.

4.2 Tři hlavní pilíře prosazování zákona

Již při přípravě zákona 135/2006 Sb. se legislativci zejména opírali o zkušenosti z Rakouska, kde prosazování zákona proti násilí vyjadřuje interdisciplinární přístup a spolupráci třech základních a hlavních činitelů. Policie, intervenčních a poradenských center a justice. Můžeme k nim samozřejmě počítat i další neziskové organizace, které se v rámci následné pomoci zapojují do této činnosti. Proto bylo snahou zákonodárců, přizvat k přípravě zákona také zástupce těchto organizací a institucí. Stejně jako v sousedním Rakousku, tak i u nás, se na přípravě nové legislativní normy podíleli i zástupci církví.

¹²² Aliance proti domácímu násilí [cit. 25. 11. 2008] Dostupné z WWW:

<http://www.dundackova.cz/index.php?view=aliance-proti-domacimu-nasili>

¹²³ Institut vykazání - [cit. 25. 11. 2008] Dostupné z WWW: <http://www.icm.cz/novy-zakon-na-ochranu-pred-domacim-nasilim>

4.2.1 Tři pilíře naděje po oběti domácího násilí

I. pilíř: Policie ČR - Policejní zásah se děje na žádost ohrožené osoby, jejích rodinných příslušníků, jiných osob nebo institucí. Měl by především směřovat k tomu, aby na místě incidentu především okamžitě ukončit páchané násilí, ke kterému dochází ve společném obydlí a zároveň rozhodnout v případě, že jsou splněny všechny podmínky stanovené zákonem, o dočasném vypovězení (vykázání) útočnicka (násilné osoby) ze společného bytu (v tomto případě je nutné, dokázat předcházející útoky a předpoklad, že k útoku dojde znovu). Toto oprávnění k rozhodnutí má konkrétní policista. Bez ohledu na typ násilí, trvá vykazání 10 dní. Zásahující policista, kromě toho za povinnost informovat příslušné intervenční centrum (dále jen IC), které pak kontaktuje ohroženou osobu. Jsou přesně a jasně stanoveny podmínky pro vyslovení vykazání, z důvodu možného zneužívání případné „ohrožené, nebo postižené osoby“. Musí tedy jít o závažný útok proti lidskému životu, zdraví, nebo zvláště závažnému útoku proti lidské důstojnosti. To vše ale pouze s ohledem na předchozí útoky, které by měly být nějakým způsobem zadokumentovatelné a prokazatelné.

Před počátkem platnosti zákona 135/ 2006 Sb., vydal policejní prezident „Závazný pokyn“ č. 179/ 2006 (ZP PP 179/2006)¹²⁴, kterým se stanoví přesný postup příslušníků Policie České republiky v případech domácího násilí. V úvodních ustanoveních je výklad základních pojmů, znaky domácího násilí a příslušnost a zásady pro úkony a zákroky policisty v případě domácího násilí. V druhé části je stanoven postup v případech domácího násilí. Postup policisty na místě incidentu se znaky domácího násilí a identifikace domácího násilí. Třetí část pokynu se týká vlastního vykazání. Obsahuje podmínky pro vydání rozhodnutí o vykazání a hodnocení rizika budoucího nebezpečného útoku, postup při vydávání rozhodnutí o vykazání, postup při vydávání rozhodnutí o vykazání ve zvláštních případech. Těmi jsou rozuměny případy, kde má vykázaná osoba ve společném obydlí prostory pro podnikání, kdy je vykazání ohrožením provozu objektu, nebo znemožní vykázané osobě výkon zaměstnání. Jsou to i případy, kdy je násilnou osobou osoba mladší 15 let, nebo když ohrožená osoba je nemohoucí a nemocná, a tím odkázána na pomoc vykázané osoby. Dále tato část obsahuje pokyny k formální činnosti policisty po vydání rozhodnutí o

¹²⁴ Závazný pokyn PP číslo 179/2006, ze dne 27. listopadu 2006 kterým se stanoví postup příslušníku Policie ČR v případech domácího násilí

vykázání a pokyny k písemnému rozhodnutí a jeho náležitosti. Jsou zde vypsány i další povinnosti policisty v souvislosti s vydaným rozhodnutím o vykázání a povinnosti kontroly rozhodnutí o vykázání. Čtvrtá část pokynu pak obsahuje povinnosti směřující k činnosti policisty po ukončení výjezdu k incidentu, náležitosti obsahu úředního záznamu o výjezdu k incidentu, náležitosti obsahu úředního záznamu o provedení kontroly, náležitosti evidenční a pokyny týkající se spolupráce s jinými subjekty. Součástí ZP PP jsou i přílohy formulářů, které zasahující policista vyplňuje v rámci provedeného vykázání¹²⁵.

V rámci zákona o Policii ČR je institut vykázání upraven § 21a, podle kterého je vytvořena možnost zásahu státu do vztahu osob, mezi nimiž dochází k domácímu násilí. Jsou stanoveny podmínky, za kterých k tomu může dojít. V tomto paragrafu je také přesně definována a stanovena řada pojmů, které se k institutu vykázání váží. Týkají se ohrožené osoby, vykázání jako opatření podpůrné povahy, specifikace prostoru, na které se vykázání vztahuje, přítomnosti neúčastněné osoby, rozhodnutí o vykázání bez souhlasu ohrožené osoby, nezletilých osob, povinnosti vydat klíče, osobní věci, psychologické pomoci, doby vykázání, předběžného opatření, co vše lze účastníku uložit, podání předběžného opatření bude zdarma, že soud rozhodne bezodkladně, doby trvání předběžného opatření, možnosti prodloužení, vyhlášení předběžného opatření, nenavazování kontaktů s oprávněným, nepřítomnosti povinného a trestného činu čin maření úředního rozhodnutí¹²⁶.

II. pilíř: Intervenční centrum - V případě policejního vykázání či zákazu vstupu do společného obydlí dostane od Policie ČR rozhodnutí o vykázání do 48 hodin. Pracovníci Intervenčního centra (dále jen IC) na základě tohoto rozhodnutí nejpozději do 48 hodin kontaktují ohroženou osobu a poskytnou jí následnou pomoc tím, že jí zajistí nebo zprostředkují psychologickou, sociální, lékařskou, právní a další potřebnou pomoc. IC společně s policií zajišťuje kontrolu uloženého opatření. Druhá změna se týká kontroly dodržování povinností uložených násilné osobě při vykázání. IC zároveň koordinují spolupráci mezi orgány veřejné správy, zejména orgány sociálně-právní ochrany dětí, zdravotnickými zaří-

¹²⁵ Závazný pokyn PP číslo 179/2006, ze dne 27. listopadu 2006 kterým se stanoví postup příslušníku Policie ČR v případech domácího násilí

¹²⁶ Nový zákon - [cit. 15. 11. 2008] Dostupné z WWW: <http://www.icm.cz/novy-zakon-na-ochranu-pred-domacim-nasilim>

zeními, soudy a policií¹²⁷. Centra dále poskytují individuální sociálně právní pomoc v konkrétních případech a zároveň koordinují interdisciplinární spolupráci mezi dalšími navazujícími službami na úrovni kraje. Personálně je jejich činnost zajištěna proškolenými pracovníky, kteří mají pro tuto službu osvědčení vydaná náměstkem ministra práce a sociálních věcí. Jsou tedy určena osobám, které jsou ohroženy domácím násilím a jsou v ochranném režimu „vykázání“, to znamená, že násilná osoba byla ze společného bydliště vykázána, nebo jí byl zakázán vstup, ale také osobám ohroženým domácím násilím, které svou situaci chtějí řešit a hledají pomoc, radu a informace.

V případě, že ohrožená osoba chce řešit svůj problém v raném stádiu, může se obrátit na IC ve svém kraji (adresář IC v České republice-viz příloha)¹²⁸. V IC mohou jednotlivci konzultovat své problémy s koordinátorem pro domácí násilí, psychology, právníky a sociálními pracovníky. Ohrožená osoba nepotřebuje v těchto případech žádné doporučení. Cílovou skupinou IC jsou osoby ohrožené násilným chováním ze strany osob blízkých nebo osob žijících s nimi ve společném obydlí. Mezi další úkoly IC patří podpora prevence proti domácímu násilí, koordinace pomoci obětem domácího násilí, podpora vzdělávání a proškolení institucí, které se podílejí na pomoci obětem domácího násilí (P ČR, Městská policie, orgány sociálně právní ochrany dětí apod.) a prevence před domácím násilím¹²⁹.

Pro IC existují zásady poskytovaných služeb. Mezi základní patří: bezplatnost a diskrétnost, což znamená, že bez písemného souhlasu nejsou poskytovány žádné údaje jiným institucím mimo soudu. Veškeré záznamy písemné i elektronické jsou zabezpečeny proti zneužití. Dále je to rovnost, tedy že na poskytované služby mají nárok všichni bez rozdílu pohlaví, věku, národnosti, sociálního postavení, vyznání, či sexuální orientace. Další je samostatnost, kdy všichni uživatelé služby jsou vedeni k tomu, aby byli sami schopni situaci vyřešit a aby využívali své přirozené sociální prostředí (rodina, přátelé, spolupracovníci) a síť komunálních institucí. Dobrovolnost znamená, že služby poskytované IC jsou se souhlasem uživatele. Pracovníci center garantují uživatelům služeb profesionalitu a profesionální přístup. Respekt klienta znamená, že veškerá rozhodnutí, která uživatel učiní,

¹²⁷ Informační servis MV ČR –[cit. 15. 11. 2008] Dostupné z WWW: <http://115.85.58.8> (Intranet MV ČR)

¹²⁸ Seznam IC v ČR - [cit. 9. 3. 2009] Dostupné z WWW: <http://www.bkb.cz/>

¹²⁹ IC - [cit. 25. 11. 2008] Dostupné z WWW <http://www.skp-centrum.cz/intervencni-centrum.php>

pracovníci poradny respektují. Poslední zásadou je transparentnost, což značí, že o konzultacích jsou vedeny písemné záznamy. Uživatel má právo nahlížet do spisů¹³⁰.

III. pilíř: – Justice - je fakultativním – nepovinným článkem, protože její činnost nastává až v případě, kdy ohrožená osoba sama vyžaduje občanskoprávní řešení situace. Tedy na základě vlastní iniciativy ohrožené osoby. Justice začíná jednat a formou předběžného opatření dále pomáhá ohrožené osobě. Podstata spočívá v zakotvení nového speciálního předběžného opatření, které by mělo v praxi ve většině případů navazovat na institut policejního vykázání. Nemusí tomu tak být vždy. Podáním návrhu na jeho vydání se prodlužuje nepřítomnost vykázané osoby ve společně obývaném bytě nebo domě. Osobě ohrožené domácím násilím je tak poskytnuta delší doba, aby mohla ve lhůtě stanovené zákonem podat návrh ve věci samé. (např. návrh na úpravu poměrů k dětem, rozvod manželství, vypořádání společného bydlení aj.). Spočívá rovněž ve vykázání útočníka z bytu, v zákazu návratu do bytu, v zákazu setkávání se a navazování dalších kontaktů s ohroženou osobou. Tento zákaz může trvat 1 měsíc s možností soudního prodloužení. Lhůta, kdy musí být o návrhu na vydání předběžného opatření rozhodnuto, je 48 hodin od podání návrhu.

Zákon také stanoví, že předběžné opatření není podmíněno předchozím rozhodnutím policie o vykázání pachatele. Na soud se může obrátit oběť domácího násilí s žádostí o vydání předběžného opatření a ten kdo tuto osobu ohrožuje svým násilným chováním, je nucen opustit byt a jeho bezprostřední okolí a ve stanovené době se do obydlí nevracet. Takové předběžné opatření se vydává na dobu jednoho měsíce.

4.3 Policie a vznik interdisciplinárních týmů

K práci policie jedna poznámka. Ještě před schválením zákona 135/2006, se některá ředitelství Policie ČR snažila důsledněji řešit otázky a problémy spojené s domácím násilím. Například v Brně byla 1. května 2005 ustavena pracovní skupina Městského ředitelství Policie ČR, jejíž název byl Skupina domácí násilí Služby kriminální policie a vyšetřování¹³¹. Inspirací pro vznik této skupiny byla podobná policejní skupina v USA (Boston Police Domestic Violence Unit). Důvodem pro zřízení skupiny byly časté stížnosti profesionál-

¹³⁰ IC - [cit. 25. 11. 2008] Dostupné z WWW <http://www.skp-centrum.cz/intervencni-centrum.php>

ních psychologických poraden na postupy policie, zejména její necitlivý přístup k obětem násilí. Hlavní myšlenkou vzniku skupiny bylo, aby členové skupiny zpracovávali veškerou agendu spojenou s případy domácího násilí. Zároveň měli působit na poli prevence. V rámci následné péče spolupracovat s poradenskými a azylovými zařízeními. Právě spolupráce s řadou dalších subjektů (DONA-centrum, Bílý kruh bezpečí a další) a státními (krajské úřady, nemocnice) i nestátními a církevními organizacemi a občanskými sdruženími, připravila v druhé polovině roku základ pro vznik tzv. Interdisciplinárních týmů (IDT)¹³². Do této spolupráce se zapojila i IC v každém kraji (pozn.: v Moravskoslezském kraji působí dvě), která vznikala po přijetí zákona 135/2006 Sb. v roce 2007.

Nyní tyto IDT pracují v rámci intervenčních center. Jejich hlavním úkolem je spolupráci se všemi teritoriálně působícími subjekty, místní monitoring situace stavu problematiky domácího násilí, preventivní a osvětové působení v rámci daného území, případně navrhování nových zásadních opatření pro boj proti domácímu násilí. IDT mají také za úkol zabezpečení přenosu nových poznatků a metod mezi účastnickými institucemi, vzájemnou inspiraci a metodologickou provázanost¹³³. Tím, že pracují tyto týmy v daném regionu s místní znalostí, je lepší návaznost a informovanost směrem k občanům. Místní orgány státní moci a samosprávy mají díky spolupráci s IDT celkové informace o situaci a mohou lépe a pružněji na dané problémy reagovat a plánovat případná opatření.

Pokud jde o složení spolupracovníků a členů interdisciplinárních týmů, je nutno uvést, že v něm nechybí zástupci policie, intervenčních center a justice. Dále v nich jsou zástupci poradenských a azylových středisek, občanských sdružení a krizových center, kurátoři, členové OSPOD, ošetřující personál záchranné služby a nemocničních zařízení. Tedy zástupci institucí a organizací, kteří se jako jedni z prvních dostávají do styku jak s oběťmi, tak s pachateli domácího násilí. Důležité je, aby se spolupráce zúčastnily instituce, které neposkytují přímou pomoc, ale například pomoc materiální. Sem patří zástupci sociálních služeb, sociálních odborů, členové místních a krajských samospráv, zástupci škol a výchovných zařízení, domovů důchodců, členové Probační a mediační služby. Ne

¹³¹ Příloha „Prevence“ - časopis Policista č. 10/2007, str. 1

¹³² Příloha „Prevence“ - časopis Policista č. 10/2007, str. 7

¹³³ ŠEDIVÁ, M. a kol. Metodický rámec interdisciplinární spolupráce na místní úrovni při řešení případů domácího násilí. 1. vyd..Praha: Bílý kruh bezpečí, 2007. ISBN 978-80-239-9449-0.

v každém IDT musí být zastoupeni všichni výše jmenovaní. Doporučuje se spolupráce maximálně 10 - 15 subjektů. Je výhodou, když je zástupců víc, protože se může problematika domácího násilí a následné postupy řešit z více hledisek a vzniká tak větší spektrum východisek řešení. Zejména ale jde o výměnu zkušeností a informací tak, aby celý systém podpory obětem domácího násilí fungoval a aby bylo o oběti násilí postaráno¹³⁴.

Jde o to, aby práce IDT a Intervenčních center šlo přímo k občanovi. Podle zkušenosti je někdy těžké pracovníky IC zastihnout, protože jsou pořádána různá školení, semináře, konference a porady. Na vlastní práci nezbyvá moc času. Navíc IC jsou na tom personálně a materiálně špatně, protože jejich důležitá činnost na poli společenských a osobních vztahů není dostatečně státními orgány a institucemi společensky a finančně oceněna.

4.4 Důsledky aplikace zákona 135/ 2006 Sb.

Od ledna 2007, v souvislosti se zavedením zákona o vykazání v případech domácího násilí, se doslova „roztrhl pytel“ s domácím násilím. Média od té doby téměř dnes a denně informují o stále nových zjištěných případech. Důvodem není nárůst násilí v naší společnosti. Je to větší informovanost občanů o možnostech ochrany před domácím násilím, možnost mluvit o něm bez obav, že násilník znovu zasáhne. Informační kampaň vedená státními i nestátními organizacemi a institucemi se snaží různými formami oslovit veřejnost. Ne vždy se to podaří. Sám jsem byl často svědkem toho, jak si muži stěžují, že nemohou ženě ani dát „přes hubu“ když si to zaslouží. Těžké je vysvětlování, že stejnou možnost by měly mít i ženy, dát tomu svému „za uši“. To neradi slyší. Přeci jen zosobnění mužského práva na rozhodování a poslední slovo v rodině, je stále pevně v naší společnosti zakořeněno. Možná k tomu přispívá i fakt, že informační kampaně začaly téměř současně se vznikem zákona a že je málo využíváno preventivních opatření, se kterými by byla seznámena veřejnost. Povědomí lidí o zákoně a jeho aplikaci je stále malé. Tak tomu bylo i v jiných státech, kde si naše legislativa brala příklad. Přesto pochybila stejně v tom, že s propagací a preventivními opatřeními nezačala naše společnost již v dobách před schválením zákona.

¹³⁴ ŠEDIVÁ, M. a kol. Metodický rámec interdisciplinární spolupráce na místní úrovni při řešení případů domácího násilí. 1. vyd..Praha: Bílý kruh bezpečí, 2007. ISBN 978-80-239-9449-0.

4.4.1 Statistika z roku 2007¹³⁵

Zprávu za tento rok zpracovala Mgr. Petra Vitoušová, prezidentka BKB o. s. Ve sledovaném období: 1.1. - 31. 12. 2007 jsou podklady složeny ze zpráv 15 IC v krajích (v Moravskoslezském kraji pracují od roku 2007 dvě IC). Celkem bylo vysloveno 862 vykázání na základě zákona č. 135/2006 Sb., o vykázání nebo zákazu vstupu násilné osoby do společného obydlí. Během roku 2007 bylo zaznamenáno 58 případů (téměř 7%) opakovaného vykázání/zákazu vstupu ve stejných domácnostech. Z evidovaného počtu 862 případů rozhodla PČR v 410 případech (47,5 %) o vykázání, v 368 případech (42,7 %) o zákazu vstupu. V 84 případech (téměř 10 %) PČR rozhodla nesprávně, tj. vydala zároveň rozhodnutí o zákazu vstupu a o vykázání. Počet duplicitních rozhodnutí se v průběhu roku dařilo snižovat pomocí školení policistů. V souvislosti s případy vykázání bylo domácím násilím bezprostředně ohroženo 892 dospělých osob, z toho 858 žen a 34 mužů. Z hlediska věku dominuje u dospělých ohrožených osob věková kategorie 31 – 40 let (39 %), následují kategorie 41 – 50 (25 %), 21 - 30 let (16 %). Policie ČR evidovala celkem 941 dětí přítomných policejnímu zásahu i násilnému incidentu, který zákroku předcházel. Celkem bylo v roce 2007 přímo ohroženo domácím násilím 1 833 osob. Při případech domácího násilí bylo ze společného obydlí vykázáno 854 mužů a 8 žen. Z hlediska vztahu mezi násilnou a ohroženou převládá vztah manželský – 467 případů (54 %), následuje vztah druh/družka – 205 případů, transgenerační – 134 případů a rozvedení manželé – 55 případů. Malý počet vykázání byl ve vztazích partnerských, sourozeneckých a jiných.

V roce 2007 je vykázán rozdíl mezi jednotlivými kraji. Roční průměr vykázání na kraj je 61,6 případů. Z hlediska absolutního počtu, došlo k největšímu počtu vykázání v kraji Moravskoslezském – 213 (téměř 25 %). Dále kraj Jihomoravský (82), Ústecký (81), Středočeský (79). V počtu vykázání na jednoho obyvatele je pořadí 1. Moravskoslezský kraj, 2. Pardubický kraj, 3. Karlovarský. Nejméně vykázání bylo v krajích Plzeňském, hlavní město Praha a kraji Vysočina.

¹³⁵ http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=443

Vytíženost intervenčních center

IC vznikla v roce 2007 v každém kraji. Jejich pracovníci absolvovali odborná školení a praktické výcviky. V souvislosti s případy vykázaní se v roce 2007 uskutečnilo 3 942 evidovaných kontaktů s ohroženými osobami (z toho 2 880 po telefonu, 587 osobních v IC, 153 osobních v rámci výjezdu do bydliště, 322 písemných. V případech policejního vykázaní IC uskutečnila 475 jednorázových kontaktů, 750 opakovaných se stejnou ohroženou osobou a v 206 případech byla ohrožená osoba kontaktována, ale pomoc IC odmítla. Navíc IC evidují v roce 2007 celkem 5 364 dalších kontaktů s uživateli služby, kteří hledají informace, radu, podporu a pomoc v souvislosti s případy domácího násilí. Z celkového počtu 862 případů rozhodnutí o vykázaní/zákazu vstupu podaly ohrožené osoby v 337 případech žádost o vydání předběžného opatření soudu, kterým chtěly vykázaní prodloužit. V 73,5 % případech (tj. 190) soud žádosti vyhověl a lhůtu prodloužil, v 14 % žádost zamítl. Ve čtyřech případech vzaly ohrožené osoby svůj návrh zpět.

4.4.2 Statistika z roku 2008¹³⁶

Také pro rok 2008 zprávu zpracovala Mgr. Petra Vitoušová. V období: 1.1. - 31. 12. 2008 jsou podklady složeny ze zpráv IC v krajích. Celkem bylo vysloveno 679 vykázaní na základě zákona č. 135/2006 Sb., o vykázaní nebo zákazu vstupu násilné osoby do společného obydlí. Počet vykázaní je o 183 případů nižší než počet vykázaní v roce 2007, tj. v prvním roce účinnosti zákona na ochranu před domácím násilím, pokles o 21 %. Během roku došlo k 67 případům (téměř 10%) opakovaného vykázaní/zákazu vstupu ve stejných domácnostech, což je nepatrný nárůst oproti loňskému roku, kdy jich bylo 58. Co se týče druhu rozhodnutí ze strany Policie ČR, tak z evidovaných 679 případů rozhodla PČR v 287 případech, tj. v 42 % o vykázaní, v 373 případech, tj. 55 % o zákazu vstupu. V 19 případech, tj. v 3 %, PČR rozhodla nesprávně, tj. vydala zároveň rozhodnutí o zákazu vstupu a o vykázaní. V roce 2007 to bylo 84 případů, téměř 10%. Počet duplicitních rozhodnutí se podařilo snížit metodickým usměrňováním praxe a pokračujícím školením policistů.

V souvislosti s 679 případy vykázaní/zákazu vstupu bylo domácím násilím bezprostředně ohroženo 698 dospělých osob, z toho 651 žen a 47 mužů. Z hlediska věku dominu-

¹³⁶ http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=508

je u dospělých ohrožených osob věková kategorie 31 - 40 let (39 %), následují kategorie 41 - 50 (22 %), 21 - 30 let (15 %). V období roku 2008 Policie ČR evidovala celkem 586 dětí přítomných násilnému incidentu i pozdějšímu zásahu. Z případů vykazání byl uskutečněn kontakt s ohroženou osobou v 600 případech. V případech domácího násilí bylo v roce 2008 ze společného obydlí vykazáno 668 mužů a 13 žen. Z hlediska partnerského vztahu mezi obětí a násilníkem je manželský vztah - 335 případů (49 %), vztah druh/družka - 172 případů, zletilé dítě/rodič - 112 případů a rozvedení manželé - 38 případů. Údaje za rok 2008 ukazují rozdíl mezi jednotlivými kraji. Roční průměr na jeden kraj je 48,5 případů. Ze všech vykazání, bylo nejvíce případů v kraji Moravskoslezském - 110 (16 %), pak Ústeckém (87) a Jihomoravském (72). Nejmenším počet vykazují kraje Plzeňský (22) a Královéhradecký (22). Na 1 obyvatele bylo nejvíc vykazání v kraji Karlovarském, pak Ústeckém a Moravskoslezským. Nejméně vykazání bylo v Praze.

Na základě informací Policie ČR o vykazání se uskutečnilo 3 763 kontaktů s ohroženými osobami (z toho 2 665 telefonických, 699 osobních v IC, 100 osobních v rámci výjezdu do bydliště, 299 písemných. V případech vykazání IC uskutečnila 123 jednorázových kontaktů, tj. v 18 % ohrožené osobě stačily po vykazání informace a rady poskytnuté v rámci jednoho kontaktu. V 484 případech došlo k opakovaným kontaktům se stejnou ohroženou osobou. Jen v 79 případech, ačkoliv byla kontaktována, ohrožená osoba pomoc IC odmítla. Více než o třetinu vzrostl počet občanů hledajících pomoc a radu IC v rámci nízkoprahového kontaktu. Patnáct intervenčních center eviduje v roce 2008 celkem 8 805 dalších kontaktů s uživateli služby. Celkem evidují IC 12 568 kontaktů, z toho 3 763 v souvislosti s vykazáním. V průměru na jedno IC v roce 2008 připadá 837 veškerých kontaktů s uživateli této sociální služby. Z celkového počtu 679 případů vykazání/zákazu vstupu podaly ohrožené osoby v 406 případech žádost o vydání předběžného opatření soudu, kterým chtěly vykazání prodloužit. V 78,5 % případech (tj. 319) soud žádosti vyhověl a lhůtu prodloužil, v 9 % žádost zamítl. V šesti případech vzaly ohrožené osoby návrh zpět.

Je škoda, že obě zmíněné statistiky nevykazují nejsmutnější případy. Mám na mysli ty, kdy dojde k vykazání násilného pachatele z bytu, skončí 10 -ti denní lhůta pro pobyt agresora mimo společné obydlí, a není podána žádost o předběžné opatření, pro pokračující zamezení kontaktu s obětí. Pachatel se vrátí do bydliště, a při dalším násilném aktu z jeho strany dojde nejen k opakovanému násilí, ale dokonce k usmrcení oběti. I k takovým případům v minulých dvou letech došlo. V těchto případech nelze hledat viníka ani na straně

zákona, ani u policie, ani v IC. Přesto tam by možná při detailnějším rozhovoru nebo psychologickém pohovoru s oběťmi, nebo ohroženými osobami, bylo možno zjistit profil pachatele a inspirovat oběti nebo ohrožené osoby k podání žádosti o předběžné opatření. Bylo by jen ku prospěchu věci, kdyby si potenciální oběti včas uvědomili toto nebezpečí a zachovali se podle toho. I rady pracovníků IC a psychologů by zde měly svoje opodstatnění.

4.5 Srovnání aplikace zákona a podmínek poradenství

Když bych chtěl porovnat stav aplikace zákona u nás a ve výše zmíněných zemích, jakož i stav a nabídku poradenských a intervenčních zařízení, bylo by dobré ještě nějakou dobu počkat. Porovnávat dva roky působnosti zákona a možnosti výstavby základní struktury doprovodných zařízení se zeměmi, kde se s aplikací zákona a provozem obdobných zařízení pracuje 8, respektive 12 let je spíše samoučelné, než že by to vedlo k nějakým odpovídajícím závěrům. Přesto se pokusím z některých hledisek tuto komparaci provést.

Aplikace zákona ze strany policie - je možno konstatovat, že ve všech zemích se postupuje přesně v souladu s literou zákona, policisté zbytečně nepřehánějí při vyslovení vykázaní, snaží se o reálné posouzení a vyhodnocení nastalé situace. Možná i proto se nikde v těchto případech nepoukazuje na nepřesnost nebo neadekvátnost zásahu, jak tomu často při zásazích policie v jiných případech bývá. Je tedy zřejmé, že plnění základních povinností, jakož i postupů vyplývajících ze zákonných norem je v pořádku. Stejně je to i v případě žádosti o předběžná opatření ze strany ohrožených osob, která jsou vydávána ze strany justice. Ani zde nejsou problémy, jak co se týče vydání rozhodnutí, tak co se týče dodržování zákonných lhůt pro jejich vydání. Obě institucionální organizace pracují přesně, plní si své povinnosti a využívají svých práv. Také spolupráce s intervenčními centry funguje dobře a je dobře nastavena, hlavně co se týče kompetencí.

Práci IC a dalších poradenských a sociálních zařízení - je možno říci, že v tomto ohledu naše republika pokulhává. První, co lze našemu systému vytknout, je jeho malá rozmanitost a malá dostupnost. Co se týče rozmanitosti, tak zřetelně chybí zařízení specializovaná pro různou klientelu, jak genderově, tak také zejména věkově. Důvodem je krátká doba účinnosti zákona a slabší připravenost zázemí pro působení podpůrných doprovodných aktivit poradenských center. Co se týče dostupnosti, tak i v tomto naše republika zůstává. Existuje zde sice 15 intervenčních center, několik azylových domů, psychologických a terapeutických poraden. Ty jsou ale pouze ve větších, zejména krajských a bývalých

okresních městech. Tím je jejich dostupnost, zejména pro občany z venkova, velmi omezená. Nejen co se týká vzdálenosti, ale hlavně pokud se týká chybějící možnosti dopravy z místa bydliště do místa jejich působení. Důvod je zřejmý. Hodně případů domácího násilí se odehrává v rodinách sociálně slabších, v rodinách nezaměstnaných, nemocných a podobně. Tyto rodiny nemají prostředky na platby cestování dopravními prostředky, o vlastnictví vlastního vozidla ani nemluvě.

Práce našich IC a rozvoj dalších zařízení pro oběti domácího násilí je v plenkách. Je tu znát zřejmý nedostatek financí, nedostatek fundovaných a zkušených pracovníků. Krátká doba jejich fungování. Před přijetím zákona byla nedostatečně využita doba k přípravě na jeho aplikaci, nejen co se týče propagačně - preventivně informačních kampaní, ale zejména s ohledem na výcvik a vyškolení odpovídajících pracovníků, s ohledem na přípravu a výstavbu doprovodných a podpůrných zařízení, jakož i poradenských a IC. Vlastně všechna byla připravována za pochodu. V cizině na to měli delší dobu a proto je tam toho více. Přesto by nebylo dobré vše jen negativizovat. Hlavní je, že zákon existuje, že se daří jeho aplikace, a že také u nás se daří proti nešvaru domácího násilí s menšími i většími úspěchy bojovat. Měli bychom se soustředit na výchovu mladé, respektive té nejmladší generace, aby oni odcházeli do života, do svých nových partnerských vztahů s vědomím, že partnerství je otázkou kompromisu, kde oba stejnou měrou poroučejí i poslouchají, podporují jeden druhého a váží si jeden druhého.

4.6 Nová úprava Zákona o Policii České republiky

Při aplikaci Zákona č. 135/2006 Sb.¹³⁷, který pozměňoval a doplňoval některé stávající zákony zabývající se ochranou před domácím násilím, bylo konstatováno, že ne všechny formulace byly jednoznačné a ne všechny dotčené instituce si je jasně vykládaly. Proto byla v polovině 2008 přijata novelizace Zákona o Policii České republiky č. 273/2008 Sb.¹³⁸. S platností od 1. 1. 2009 byl institut vykázaní touto novelizací nově upraven. Konkrétně se tyto úpravy týkaly paragrafového znění zákona ve Hlavě VII – Vykázání, paragra-

¹³⁷ Sbírka zákonů, částka 46 ze dne 14. 4.2006 – 135/2006 Zákon, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.

¹³⁸ Sbírka zákonů, částka 91 ze dne 11. 8.2008 – 273/ 2008, Zákon o Policii České republiky

fů 44 až 47. Došlo tak ke změnám oproti předcházející právní úpravě, které vycházejí ze zkušenosti z doby uplatňování tohoto zákonného opatření. Čeho se úpravy týkaly:

Vykázání - podle novely existuje tato jediná forma rozhodnutí, dříve bylo možno vyslovit i zákaz vstupu.

Personální i teritoriální ochrana - policie nyní poskytne ohrožené osobě současně vždy oba dva typy ochrany. Dle dřívějšího výkladu zákona byla možná jen ochrana teritoriální.

Základní lhůta vykázání: 10 dnů - se podle nové úpravy nemění. Doba nelze zkrátit ani se souhlasem ohrožené osoby. Podáním návrhu na vydání předběžného opatření v průběhu vykázání se doba vykázání prodlužuje do dne nabytí právní moci rozhodnutí soudu.

Forma - ústní oznámení zúčastněným osobám (násilné i ohrožené). Vydává se jen potvrzení o vykázání. Toto potvrzení se předá proti podpisu. Je zde taxativně vymezen prostor vykázání, poučení, práva a povinnosti osob, jakož i místo uložení kopie úředního záznamu.

Nesouhlas s vykázáním - nesouhlasí-li vykázaná osoby s rozhodnutím, může podat námitku. Ta nemá odkladný účinek. Námitka zapsaná na místě do potvrzení o vykázání nebo námitka podaná písemně do tří dnů. O námitce rozhoduje krajské ředitelství Policie ČR.

Oznamovací povinnost Policie ČR - kopie záznamu o vykázání je P ČR povinna předat IC. V případě, že jsou přítomny násilnému aktu děti, je nutno informovat i OSPOD¹³⁹. Novníčkou je povinnost informovat i příslušný civilní soud – do 24 hodin od vstupu do bytu.

Kontrola dodržování povinností vykázané osoby ze strany PČR - nadále trvá povinnost kontroly do tří dnů od vykázání. Kontrola je prováděna pravidelně v době trvání vykázání.

Povinnost vykázané osoby – mezi povinnosti vykázané osoby patří vstupu do vymezeného prostoru, zákaz navazování styku nebo kontaktu s ohroženou osobou. Povinnost odevzdat na místě všechny klíče od společného obydlí, které drží.

Právo vykázané osoby – vykázaná osoba má právo vzít si věci osobní potřeby, cennosti a doklady před odchodem. Věci pro podnikání nebo povolání, a to pouze jedenkrát v průběhu desetidenního vykázání a jen v přítomnosti policisty. Ověřit vykázání na tísňové lince 158. Vyzvednout si kopii úředního záznamu o vykázání¹⁴⁰.

¹³⁹ OSPOD – Orgán sociálně právní ochrany dětí

¹⁴⁰ Sbírka zákonů, částka 91 ze dne 11. 8.2008 – 273/ 2008, Zákon o Policii České republiky, §§ 44-47. str. 4095 až 4097

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 PROBLEMATIKA DOMÁCÍHO NÁSILÍ

5.1 Cíl a formulace výzkumného problému

Práce na stanovení výzkumného problému začala vlastně již v teoretické části. V ní šlo o získání co největšího množství informací o oblasti, kterou jsem hodlal zkoumat. Jde zejména o seznámení se s odbornou literaturou a s dalšími prameny, které pak můžeme při výzkumu použít¹⁴¹. Na základě poznatků získaných v teoretické části jsem stanovil výzkumný problém. Výzkumný problém musí být jasná a jednoznačně položená otázka, na kterou hledáme prostřednictvím výzkumných metod odpověď. Hlavní problém se tedy týká domácího násilí a institutu vykázání. Ten se obvykle člení na několik dílčích výzkumných problémů¹⁴². Já jsem si stanovil následující dílčí výzkumné problémy.

1. Jaké jsou zkušenosti s domácím násilím a znalosti právních norem bojujícím proti němu?

2. Jaký vliv má institut vykázání ze společného obydlí na další život obětí domácího násilí?

Podle daného výzkumného problému jsem si stanovil cíl praktické části diplomové práce. Tím bylo nalezení odpovědi na několik zásadních otázek, týkajících se domácího násilí. První otázkou bylo, jak je vnímáno domácí násilí dnešní společností, a to v závislosti na věku a také v rámci různých skupin společnosti. Druhá otázka se týkala toho, jak společnost vnímá represivní zákonná opatření proti domácímu násilí a jaká je obecná společenská povědomost o těchto opatřeních. Poslední otázka se týkala toho, jak se oběti domácího násilí vyrovnávají nejen se zákonnými opatřeními proti jejich blízkým, ale zejména jaký vliv má uplatňování těchto opatření na ně samotné, na jejich další rodinný a společenský život.

¹⁴¹ CHRÁSTKA, M. Úvod do výzkumu v pedagogice. Olomouc: UPOL, 2003. ISBN 80-244-0765-5, str. 8

¹⁴² ŠVEC, V. HRBÁČKOVÁ, K. Průvodce metodologií pedagogického výzkumu. Zlín: UTB, 2007. ISBN 978-80-7318-547-3, str.13

5.2 Metody výzkumu

Po stanovení výzkumného problému a cíle výzkumu bylo třeba najít vhodnou metodu výzkumu. Protože se mi problém jevil jako obsáhlý, a proto, abych získal odpovědi na všechny položené otázky, jsem se rozhodl zvolit smíšený výzkum. Protože jsem chtěl zjistit jak názory velké skupiny osob na určitý problém, tak také životní pocity velmi malé skupiny obětí domácího násilí, nešlo použít pro dvě nespočetně velké skupiny jednu techniku. Kvůli malému počtu ve vzorku obětí domácího násilí by byla validita zkoumání, i při velmi velké reliabilitě výzkumu téměř nulová. Metodologie pedagogických a sociologických výzkumů ale umožňuje kombinaci metod kvantitativního a kvalitativního výzkumu i jejich jednotlivých technik. Výzkumník v tomto případě využívá jak kvalitativní, tak i kvantitativní výzkum uvnitř jednotlivých fází výzkumného procesu¹⁴³. Použití smíšeného výzkumu přináší řadu výhod, co se týče možnosti použití kombinace výzkumných metod. Empirické šetření pomocí dotazníku v rámci kvantitativního výzkumu a poté v následně provedeném výzkumu kvalitativním použitím metody studia dokumentů, doplněnou interview.

5.2.1 Stanovení hypotéz

Při realizaci **smíšeného výzkumu** jsem si nejprve zvolil použití empirického šetření pomocí **dotazníku v rámci kvantitativního výzkumu**. Předmětem empirického výzkumu bývají obvykle objekty a jevy konkrétní reality, např. žáci, studenti, důchodci apod. Empirický výzkum přináší řadu konkrétních zjištění, které mají často kvantitativní povahu¹⁴⁴.

Kvantitativní výzkum se opírá o určitou danou vědeckou teorii, která je východiskem řešení výzkumného problému. Výzkumník definuje proměnné a formuluje pracovní hypotézu, kterou při vlastním empirickém výzkumu ověřuje (vyvrací ji, nebo potvrzuje)¹⁴⁵. Proto jsem se rozhodl předem formulovat pracovní hypotézy. Každá hypotéza je „*vědecky zdůvodněný předpoklad o dosud neznámé skutečnosti. Má mít takové vlastnosti, které umožňují objasnění určitých faktů. Hypotézy formulujeme na základě vlastností, které určují znalosti stupně bádání v určitém oboru*“¹⁴⁶. Hypotéza je tvrzení, které vyjadřuje vztah

¹⁴³ HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2, s. 60

¹⁴⁴ MAŇÁK, J., ŠVEC, V. Cesty pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2004. s.78 ISBN 80-7315-078-6, s.46

¹⁴⁵ MAŇÁK, J., ŠVEC, V. Cesty pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2004. s.78 ISBN 80-7315-078-6, s.41

¹⁴⁶ SCHNEIDER, M. KOUDELKA, F. Úvod do základů sociologických výzkumů. Olomouc: UPOL, 1993. str.

mezi dvěma proměnnými. Toto tvrzení ověřujeme prostřednictvím výzkumných metod, to znamená, že hypotéza musí být testovatelná¹⁴⁷.

Hypotézy kvantitativního výzkumu:

- 1. Děti mají zkušenosti s domácím násilím a znalosti právních norem menší než dospělí.**
- 2. Dospělí umějí na domácí násilí reagovat lépe než děti.**
- 3. Policisté mají větší znalostí problematiky domácího násilí než ostatní zástupci populace**

V prováděném **kvalitativním výzkumu** jsem se rozhodl pro **techniku studia dokumentů v rámci případové studie**. Jednalo se o osobní případové studie (kazuistiky) 4 klientek intervenčního centra. Jedná se o výzkum určitého aspektu u jedné, či více osob. V tomto případě se pozornost věnuje zejména minulosti, kontextu a postojům, které předcházely určité události (domácí násilí a institut vykázaní). Zkoumají se také možné příčiny, faktory a procesy, které k této události měly vztah¹⁴⁸. Teprve v rámci studia dokumentů se tvoří případné teorie a generují se hypotézy. Přesto, že se hypotézy v kvalitativním výzkumu mají vytvářet až na základě zjištěných faktů, byl stanoven předpoklad.

- 4. Řešení případů domácího násilí a vykázaní násilníka z místa bydliště mělo pozitivní vliv na životní a sociální podmínky oběti domácího násilí.**

Na techniku kvalitativního výzkumu opět navazovala **technika kvantitativního výzkumu - interview**. Šlo o tak zvaný poznávací rozhovor, jehož cílem je získat od interviewovaných lidí informace. Šlo o polostrukturované interview, kde se počítalo s vysokou aktivitou dotazovaných. Na základě volných asociací pak docházelo k jeho dalšímu vedení a úpravám¹⁴⁹. Jeho úkolem bylo zjistit, jak s odstupem času vidí oběť domácího násilí svoji současnou životní pozici. Jak se vyrovnala s vykázaním svého blízkého z místa bydliště. Jaké jsou její životní podmínky a případně podmínky celé rodiny v současnosti. Časový

10.

¹⁴⁷ ŠVEC,V. HRBÁČKOVÁ,K. Průvodce metodologií pedagogického výzkumu. Zlín: UTB, 2007. ISBN 978-80- 7318-547-3, str.27

¹⁴⁸ HENDL,Jan. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2, s. 104 -105

¹⁴⁹ FERJENČÍK,J. Úvod do metodologie psychologického výzkumu. Praha: Portál,2000. str. 174 -175

odstup od události, po níž došlo k vykázání násilníka je u každé případové studie jiný. Největší asi jeden a půl roku, nejmenší asi 8 měsíců. Tato technika rozhovoru však nemohla být vzhledem k odmítnutí poskytnout následné relevantní informace ze strany 2 klientek plně dokončena. Přesto je ve výzkumu uvedena, spolu s dalším, již dříve zmíněným rozhovorem s paní, která také zažila domácí násilí. Bylo to ovšem ještě v době, kdy nebylo možno využít institutu vykázání, protože tehdy v našem právním řádu ještě neexistoval. Stalo se to navíc naneštěstí pro ni i v době, kdy ani její sociální podmínky jí nedovolovaly na násilí poukázat. V době, kdy pravděpodobně ve velkém počtu příbytků domácí násilí bujelo, kdy se nikdo nesnažil jej nejen řešit, ale ani na něj poukázat. A když už se někdo takový našel, zpravidla se „se zlou“ potázel, protože mnohdy se i samotná oběť nebo oběti, obrátili proti němu, ve prospěch násilníka. Nebyl to ale průvodní jev a stav v rodinách na vesnici, odkud tento příběh pochází. Stejná situace byla i ve městech, kde se díky anonymitě prostředí na ně poukazovalo ještě hůře. Případ je uváděn pro ilustraci, jak se díky změně klimatu ve společnosti, změnil přístup k případům domácího násilí a jeho trestání.

5.2.2 Kvantitativní výzkum – technika dotazníku

Jak již bylo řečeno, při realizaci výzkumu jsem použil dotazníkového šetření. Dotazník je v současnosti nejčastější, nejrozšířenější a nejoblíbenější metodou získávání dat. Dotazníkové šetření má různé typy. Při tomto výzkumu bylo použito jednorázového šetření, při němž se dotazník použije jen jednou při výzkumu nějakého jednoduchého problému a zároveň anonymního šetření, které zaručuje ve svém důsledku kvalitnější výpovědi respondentů¹⁵⁰. Dotazník se skládá ze série otázek, jejichž cílem je získat názory a fakta od respondentů. **Výhodou** dotazníku je, že v nepoměrně kratším čase, než u jiných typů výzkumu, zjistím mnohem více informací. Mezi další výhody patří úspora časových a finančních prostředků. Poslední, ne zcela zanedbatelnou výhodou je také to, že se získaná data dají obvykle dobře kvantifikovat. K **nevýhodám** dotazníku patří menší pružnost. Navržené otázky (zejména u uzavřených otázek) totiž nemusí respondentovi vyhovovat, resp. mu nedávají prostor k vyjádření jeho postojů a názorů. U dotazníků nelze klást doplňující

¹⁵⁰ SCHNEIDER, M. KOUDELKA, F. Úvod do základů sociologických výzkumů. Olomouc: UPOL, 1993. str. 34

otázky a výsledky tedy nemusí být dostatečně relevantní pro splnění cíle výzkumu. Další nevýhodou je nutnost srozumitelnosti otázek. Někdy dojde ze strany respondenta k nepochopení, nebo dvojímu výkladu, přičemž výzkumníkovi se zdá být otázka zcela jasná. Problémem u dotazníku může být i věrohodnost získaných odpovědí. Pozn.: Jedna z respondentek skupiny studentů vyplňovala dotazník spíše jako omalovánky. Tam kde bylo více možností, zakroužkovala všechny. Takový dotazník pak snižuje celkovou reliabilitu, nebo-li přesnost a spolehlivost získaných dat. Protože jen dostatečná reliabilita je nutnou podmínkou dobré validity. Vysoká reliabilita ale ještě není zárukou dobré validity. Validita v tomto případě znamená platnost měření¹⁵¹. Předložený administrovaný dotazník obsahoval celkem 19 otázek, z nichž byly 3 otázky identifikační (pohlaví, věk, vzdělání - škola) a 16 otázek, které se týkaly problematiky domácího násilí, institutu vykazání a jeho aplikace.

Protože jsem se chtěl vyvarovat toho, aby dotazník byl pouze složen z otázek, kde by respondenti neměli možnost jiné volby než té, kterou jsem jim nabídnul v dotazníku, zvolil jsem otázky podle toho. Použil jsem různé typy otázek uzavřených, tedy otázek s nucenou volbou. Byly mezi nimi otázky dichotomické, kde se musí respondent rozhodnout mezi ano, či ne. Dotazník obsahoval i otázky polytomické. Výběrové, kde má respondent možnost výběru jedné alternativy z více možných, nebo otázky polytomické výčtové, kde si může vybrat více možností. Mimo tyto typy otázek obsahoval dotazník o otázky otevřené, kde si mohli respondenti volit odpovědi podle svého uvážení, podle svého názoru, napsat odpověď vlastními slovy¹⁵².

Dotazník ve svém úvodu popisuje, čeho se týká a jaký je jeho smysl. Respondenti byli upozorněni na anonymnost dotazníku, přičemž měli vyplnit jen 3 identifikační otázky. Dále následuje výčet hlavních otázek a závěrečné poděkování. Při administraci dotazníků byli respondenti požádáni o spolupráci při šetření a byl jim vysvětlen motiv celé aktivity, tj. snaha zjistit jejich znalosti o domácím násilí, institutu vykazání a případné pomoci proti němu. Respondenti byli požádáni, aby pracovali samostatně, neboť je zájem zjistit jejich

¹⁵¹ MAŇÁK, J. ŠVEC, Š. ŠVEC, V. Slovník Pedagogické metodologie. Brno: Paido, 2005. ISBN 80-210-3802-2, str. 61

¹⁵² SCHNEIDER, M. KOUDELKA, F. Úvod do základů sociologických výzkumů. Olomouc: UPOL, 1993. str. 38-40

osobní znalosti. Čas věnovaný vyplnění nebyl stanoven. Výzkumná sonda byla provedena v období od počátku ledna 2009 do března 2009.

Otázky v dotazníku byly zaměřené na projevy domácího násilí, zkušenosti s ním, postoje jednotlivce k domácímu násilí. V této souvislosti bylo cílem i zkoumání základních znalostí o nově zavedeném institutu vykazání, tedy praktické aplikace zákona 135/2006 Sb. S tím byl vlastně spojený i výzkum toho, jaké je právní vědomí a povědomí spoluobčanů o některých nově zaváděných právních normách, přístupu k nim, zájem o ně a v neposlední řadě i to, jak jsou prezentovány a přijímány tyto normy. Byl směřován na zjištění kvality znalostí a povědomí této skupiny občanů naší společnosti o domácím násilí a formách boje proti němu, jakož i o možnostech pomoci obětem domácího násilí v rámci státních i nestátních institucí. Mohu říci, že v tomto ohledu jsem byl velice skeptický, co se týče vědomostí spoluobčanů o této problematice. Jako bývalý dlouholetý policista vím, jaké nízké je právní vědomí naší společnosti a jak přistupuje ke všem zákonnými normám. Zejména jsou-li nové a musí se prosadit jejich zavedení a uplatňování. Velkou roli zde hraje také preventivní a osvětová činnost státních i nestátních institucí, které v tomto ohledu je také na velmi nízké úrovni.

Při výzkumu mne zajímalo, jak chápou a pocítují problematiku násilí a domácího násilí. Odkud a jaké informace mají. Zda podle nich věnuje společnost této problematice dostatečnou pozornost. Co si myslí o domácím násilí v rodinách, zda je běžné, či je to spíše ojedinělý jev. Jestli mají respondenti vlastní zkušenost s domácím násilím (ve své rodině, v okolí, ve škole, v práci), v jaké podobě a jak by řešili problémy vzniklé domácím násilím. Mým cílem bylo také zjistit povědomí veřejnosti o novém zákonu, který řeší problematiku domácího násilí a to, jestli by sami uměli poskytnout pomoc, či radu obětem domácího násilí, nebo zda jsou jim známé nějaké instituce, zabývající se pomocí obětem domácího násilí. To vše měl odhalit předložený dotazník.

5.2.3 Kvalitativní výzkum – technika studia dokumentů

V prováděném kvalitativním výzkumu jsem se rozhodl pro metodu studia dokumentů, případové studie. Díky dobré spolupráci s vedoucí Intervenčního centra Středočes-

kého kraje v Rakovníku, paní Lucií Vaníčkovou-Horníkovou, jsem získal 4 kazuistiky klientek intervenčního centra. Předložené případové studie byly zpracovány pracovníci Intervenčního centra v Rakovníku. Šlo o dvě samostatné části ke každé klientce. V první části byl popis životních událostí z pohledu klientky – jakási retrospektiva jejího života – s malým časovým odstupem od událostí, které ji postihly. Druhá část byl rozhovor pracovníce centra zaměřený na samotný případ, kterého se akt vykazání týkal, spolu s hodnocením situace po aktu vykazání, až do doby návštěva intervenčního centra. Protože obě části byly u klientek kvalitativně rozdílné, pojal jsem kazuistiky jako převyprávění jejich příběhu včetně přepsaného záznamu rozhovoru.

V rámci studia uvedených dokumentů těchto klientek jsem byl zavázán neposkytováním relevantních osobních údajů, ale pouze fiktivního jména. Co se týče věku, rodinného stavu, počtu dětí a bydliště, jsem byl pouze požádán o diskrétnost při zveřejňování těchto údajů. Proto jsou ve vyhodnocení této části výzkumu jejich osobní údaje kódovány. V rámci uskutečněného smíšeného výzkumu bylo mým úmyslem provést s klientkami centra následné osobní interview, z něhož by bylo zřejmé, jakým způsobem ovlivnilo rozhodnutí o vykazání jejich další rodinný a společenský život. Oproti předběžnému slibu účasti na rozhovoru, dvě klientky později tento rozhovor odmítnuly. Proto jsem využil náhodné nabídky jedné starší paní – vdovy, které bydlí ve stejné vesnici jako já. Ona mi sama vyprávěla svůj životní příběh protkaný domácím násilím, o němž hodně lidí vědělo, ale nikdo proti tomu nic nedělal. Ten se v samostatné kapitola stal zajímavou součástí této práce.

5.2.4 Charakteristika výzkumného souboru

Protože jsem chtěl oslovit co nejširší okruh respondentů, co možná nejrozsáhlejší skupinu obyvatel, zvolil jsem si stratifikovaný výběr složený ze 4 podskupin. Jednalo se o podskupiny po 30 prvcích. V první skupině byli žáci 8. a 9. třídy v Praze, ZŠ nám. Svobody, Praha 6, resp. ZŠ Nové Strašecí okres Rakovník (15 a 15). Ve druhé skupině byli studenti 3. a 4. ročníků Gymnasia v Novém Strašecí, okr. Rakovník, resp. Pedagogické školy, Evropská ulice, Praze 6 (15 a 15). Protože mezi vzorkem respondentů bylo hodně dětí a mladistvých, byly otázky strukturovány a složeny tak, aby udržely jejich pozornost. Z toho, jak byly vrácené dotazníky vyplněné, jsem zjistil, že to byly právě děti a mladí lidé, kteří jim věnovali největší pozornost. Nutno předeslat, že tyto první dvě skupiny jsem zkoumal ve společném výzkumu s mojí dcerou, Barborou Knoblochovou-Veselou, studentkou 5.

ročníku Policejní akademie v Praze, která vybraný vzorek použila pro svoji diplomovou práci na téma: **Děti jako oběti trestných činů**. V našem společném výzkumu byly skupiny 25 -ti členné (celkem 50 žáků a 50 studentů), z nichž jsem já pak pro svůj vlastní samostatný výzkum použil vzorek 15 náhodně vybraných odevzdaných dotazníků z každé skupiny, celkem tedy 60 (30 žáků a 30 studentů). Administrace ve třídách proběhla pomocí třídních učitelů při třídnické hodině, sběr taktéž. Při předávání dotazníků byl ze strany většiny učitelů vysloven požadavek, aby mohli být seznámeni se zjištěnými skutečnostmi.

Další dvě skupiny do výzkumného vzorku jsem vybral náhodně sám. Třetí skupina byla složena z policistů, příslušníků tří speciálních útvarů Policie ČR, sloužících v Praze. Vždy po deseti policistech (30 osob). Věkové a genderové složení bylo vybráno náhodně, dle ochoty respondentů. Byla ale snaha, aby odpovídalo zhruba poměru půl na půl. Této skupině respondentů byl dotazník distribuován elektronicky a stejnou cestou ke mně došly i vyplněné dotazníky. Dotazníky byly odeslány na vedení příslušného odboru speciálního útvaru, a to pak administrovalo dotazníky při poradách respondentům. Já jsem s nimi nepřišel do styku, takže pro mne byli anonymními účastníky výzkumu. U dotazníků vyplňovaných policisty bylo zřejmé, že s jeho vyplněním spíše spěchali, než že by si dali práci s jeho pečlivým vyplněním. Poslední skupina - vzorek – byli náhodně oslovení občané ve věku od 42 – 85 let, které jsem požádal o zodpovězení otázek z dotazníku na ulici ve třech různých lokalitách. Vyplňování dotazníků u poslední skupiny bylo největším oříškem. Administraci jsem prováděl osobně náhodně osloveným občanům. Jenom 4 osoby z této skupiny byli ochotni tento dotazník vyplnit. Ostatní byli ochotni na otázky odpovědět, ale jen když dotazník vyplním za ně, nebo byli ochotni nahrát své odpovědi na přinesený diktafon. Odpovědi některých respondentů jsem zapisoval do poznámkového bloku a později přepisoval do připravených formulářů dotazníku. Respondenti poslední skupiny pocházeli z okolí mého bydliště (Kroučová, Řevničov, Nové Strašecí, Rakovník a z Prahy). Některé z nich jsem znal, ale dotazník jsem si jejich jmény neoznačoval. Při výběru vzorku jsem se snažil, aby byl genderově stejnoměrný. Věkově byl náhodný, podle toho kdy byl ochoten odpovídat.

5.2.5 Předvýzkum

Tuto etapu výzkumu jsem bral jako nedílnou součást přípravy dotazníkového šetření. V literatuře jsou rozlišeny dvě etapy předvýzkumu. První etapou je tzv. pilotáž, která

má za úkol odpovědět na otázky týkající se problémů konstrukce- formulace dotazníku. Výsledkem mohou být soubory otázek, které je možno v dotazníku použít. Jsou to různé otázky v rámci dané zkoumané problematiky. Jejich počet může být samozřejmě vyšší, než konečný počet otázek použitých ve vlastním dotazníkovém šetření. Při jejich přípravě může dojít například ke zbytečnému zdvojování dotazů se stejným významem odpovědi, neúplnosti dotazu, nebo k špatné či nepřesné formulaci dotazu. Po ukončení pilotáže může následovat druhá etapa předvýzkumu a tou by měl být pretest. Ten se vztahuje k daným nástrojům výzkumu a má za cíl zjistit spolehlivost použitých technik. Pretest může být také malým výzkumem několika málo osob s dodržáním pravidel vlastního výzkumu. Je kontrolou toho, jak a jestli je správně dotazník sestaven. Jak jsou srozumitelné a jednoznačné jeho otázky. Zda budou dobře pochopeny. V případě, že minivýzkum prokáže nefunkčnost dotazníku v jakémkoliv ohledu, je třeba jeho otázky pozměnit¹⁵³. Pilotní výzkum byl proveden na malém vzorku pěti respondentů, kteří byli požádáni o vyplnění jednotlivých položek dotazníku. Smysl dotazníku jim byl předem vysvětlen, stejně tak jako některé formulace otázek. Administrace byla provedena individuálně. Údaje z této části výzkumu nebyly samostatně vyhodnocovány, protože účelem pilotního výzkumu bylo jen ověřit, zda jsou jednotlivé otázky formulovány srozumitelně. Některé z nich bylo nutno na základě pretestu přepracovat ve smyslu jejich upřesnění, aby nemohlo dojít ke dvojímu výkladu tak, jak na to bylo v některých případech respondenty pilotního výzkumu poukázáno.

5.3 Způsob zpracování získaných dat

Při zpracování průzkumné sondy jsem nejprve vyhodnotil jednotlivé položky dotazníku, který byl respondentům předložen. Výsledné údaje z každé položené otázky jsem zapsal do tabulky, která následně sloužila pro grafické zpracování výsledků. Pro vyhodnocení výsledků šetření byla použita čárkovací metoda, pomocí které byla jednoduchým způsobem stanovena četnost v jednotlivých alternativách odpovědí. Jelikož bylo empirické šetření anonymní, obsahovaly dotazníky pouze výše zmíněné osobní identifikační údaje. Při odevzdávání nebyly dotazníky nijakým způsobem číslovány ani značeny, jejich sběr byl na odborech proveden spontánně, aby byla zaručena anonymita. Stávající očíslování dotazníků

¹⁵³ SCHNEIDER, M. KOUDELKA, F. Úvod do základů sociologických výzkumů. Olomouc: UPOL, 1993. str.

bylo provedeno až při samotné sumarizaci výsledků hodnotiteli průzkumu. Elektronicky shromážděné dotazníky skupiny policistů byly předány na USB flashdisku zcela anonymně. Přepisované dotazníky skupiny dospělých mohou být mojí osobou částečně identifikovány. Pro samotný průběh a výsledky výzkumného šetření jsou tyto případné identifikace irelevantní. Pro ověření předpokladů ve stanovených hypotézách, byla provedena sumarizace počtu odpovědí v jednotlivých sloupcích tabulek. Podle četností uvedených v tabulkách byly jednotlivé položky dotazníku graficky znázorněny pomocí programů Microsoft Excel a Microsoft Word. Poté jsem udělal analýzu výsledků ve vztahu ke stanoveným hypotézám. Při závěrečném vyhodnocení dotazníků byly výsledky samostatně komentovány.

5.4 Komentáře ke zjištěným výsledkům

Nestandardizovaný dotazník vlastní produkce, který byl připraven pro tento výzkum, byl rozdělen na dvě části. První část dotazníku vypovídala o demografickém složení vybraného vzorku respondentů. Dotazník byl administrován 30 žákům z Prahy a Nového Strašecí, 30 studentům z týchž lokalit, 30 příslušníkům speciálních útvarů PP ČR z různých lokalit a 30 osobám vyššího věku z Kroučové, Řevničova, Nového Strašecí, Rakovníka a z Prahy. Díky administraci dotazníku pomocí třídních učitelů, služebního vedení a mnou osobně byla jeho návratnost stoprocentní. V přehledu zjistíme složení výzkumného vzorku tak, jak nám vyplynulo z tabulek, které jsme promítnuli do grafického znázornění. Všechny grafy jsou komentovány.

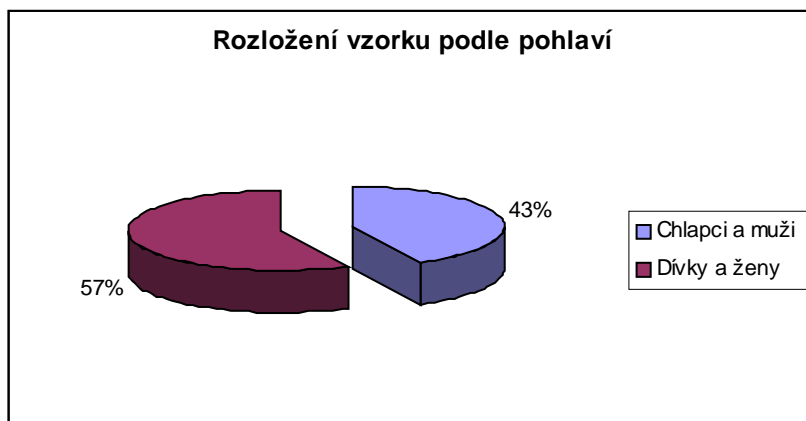
Dotazník na téma: Domácí násilí a institut vykázání

Část A : - Demografická charakteristika

Jste: a) chlapec, muž b) dívka, žena

Rozložení vzorku podle pohlaví: graf č. 1

Pohlaví	Chlapci a muži	51
	Dívky a ženy	69
	Celkem	120

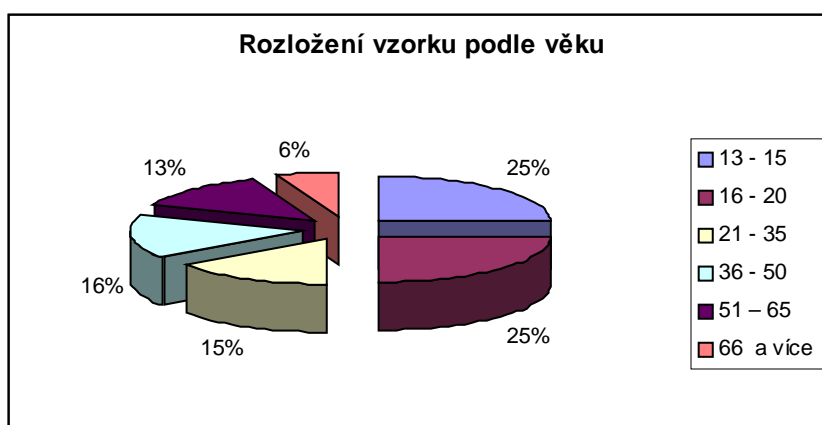
Větší počet dívek je daný výběrem vzorku, ve kterém je třída složená pouze ze studentek Pedagogická školy v Praze. Udává to ale zhruba poměr pohlaví osob v naší republice (2:3)

Rozložení vzorku podle věku: graf č. 2

Váš věk: a) 13-15 let b) 16- 20 let c) 21- 35 let
 d) 36-50 let e) 51 -65 let f) 66 a více

Respondenti byli rozděleni do šesti věkových kategorií. Podle jejich odpovědí vzniklo věkové rozložení vzorku, které ukazuje následující graf.

Věk:	13 - 15	30
	16 - 20	30
	21 - 35	18
	36 - 50	19
	51 – 65	16
	66 a více	7
Celkem		120

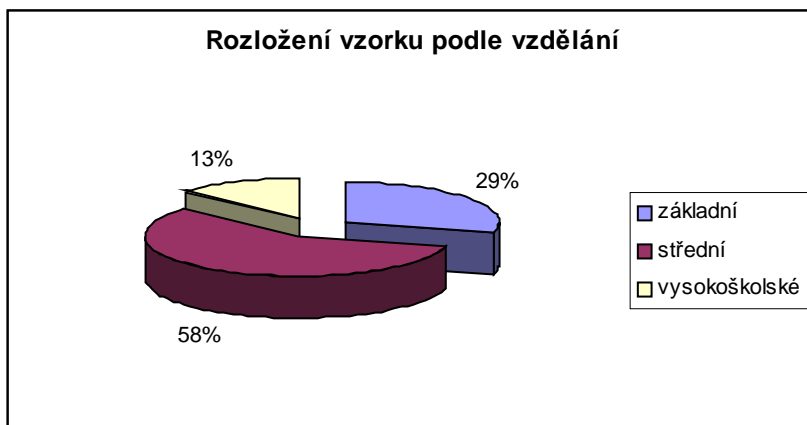
Z hlediska věku respondentů můžeme říct, že v daném výzkumném souboru záměrně tvořili polovinu respondentů studenti a žáci, tedy kategorie do 20 let. Bylo to zejména v souvislosti se zadaným tématem práce. Další tři věkové kategorie byly, co se týče počtu

respondentů téměř identické. Poslední kategorie nejstarších spoluobčanů je početně nejmenší. Nízký počet této věkové skupiny je způsoben také tím, že řada starších osob díky nedůvěře k cizím osobám, dotazníkové šetření odmítla.

Rozložení vzorku podle vzdělání: graf č. 3

Vzdělání: a) základní vzdělání b) střední vzdělání c) vysokoškolské vzdělání

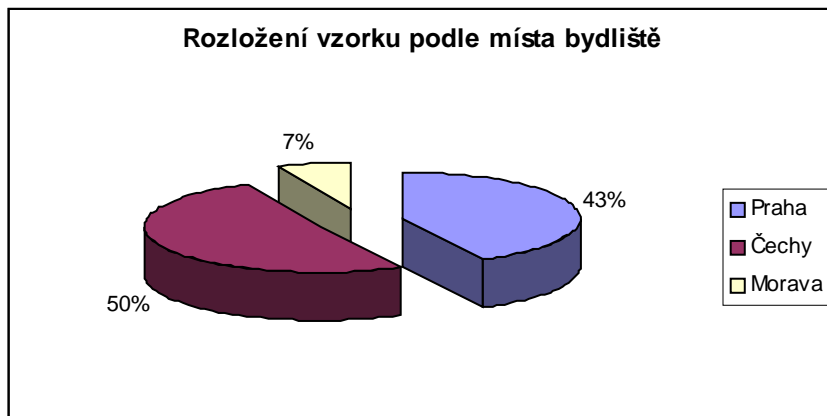
Vzdělání	základní	35
	střední	69
	vysokoškolské	16
Celkem		120

Tento graf je opět částečně ovlivněn výběrem kategorie vzorku - Žáci a Studenti. Z tohoto důvodu je nejpočetnější vrstvou skupina se středním vzděláním. Pozn.: u žáků a studentů je bráno jejich současné vzdělávání jako příslušnost k dané kategorii.

Rozložení vzorku podle místa bydliště: graf č. 4

Bydliště	Praha	51
	Čechy	61
	Morava	8
Celkem		120

Uvedením bydliště respondentů vzorku jsem sledoval zjištění rozdílu znalostí mezi žáky, studenty a občany bydlícími v Praze, kde je bohatá nabídka námi sledovaných pracovišť poradenské péče a občany bydlící mimo ni, kde je nabídka nižší. Zjištěné výsledky vyplývající s následně uváděných grafů ukazují, že opravdu bydliště respondenta hraje důležitou roli ve znalostech sledované problematiky a možnostech jejich využívání. Důležitou roli to hraje i v otevřenosti odpovědí, což ale nelze graficky a statisticky vyjádřit.

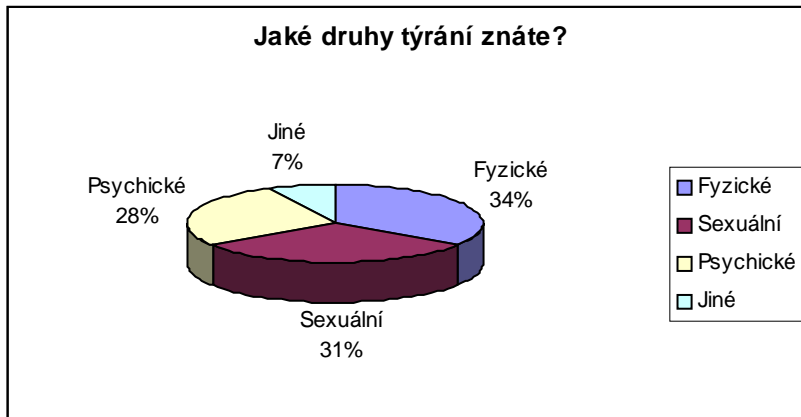
Část B : - Všeobecné znalosti

Tato část šetření byla věnována otázkám administrovaného dotazníku, které se týkaly znalostí o domácím a institutu vykazání. Zjištěné výsledky jsou promítnuty do grafů, které jsou okomentovány. Grafy jsou koncipovány pro odpovědi všech respondentů, bez rozdílu k jaké skupině vzorku patří. V příloze diplomové práce jsou pak jednotlivé skupiny vzorku hodnoceny samostatně, aby bylo možno provést případné detailní porovnání.

Otázka č. 1) Jaké druhy týrání znáte?

- a) Fyzické /tělesné/ (např. bití, facky, šikanování, fyzické ohrožování,..)
- b) Sexuální (např. sexuální obtěžování, znásilnění, využívání dítěte k pornografii,..)
- c) Psychické /citové/ (např. ponižování, soustavná kritika, nadávání, ignorování,...)
- d) jiné

	žáci	studenti	policisté	dospělí	celkem
a	27	27	30	30	114
b	23	26	30	22	101
c	28	24	28	11	91
d	3	5	15	1	24

Znalosti známých druhů násilí samozřejmě převažují a jejich poměr je téměř stejný. Co se týče kategorie ...jiné ...není bez zajímavosti, že většinu uvedli policisté. Jak vyplývá také z dalších grafů, tato skupina obyvatel má díky pracovnímu zařazení a preventivní činnosti, výrazně vyšší znalosti o domácím násilí než ostatní skupiny. Mezi méně známými druhy domácího násilí byly jmenovány ekonomické (10), sociální (6), náboženské (2). Studenti také uváděli hladovku (3) a zanedbávání (2). Pro jednu studentku je násilím i škola.

Otázka č. 2) Slyšeli jste někdy o institutu vykázání?

- a) ano b) ne c) nevím

	žáci	studenti	policisté	dospělí	celkem
ano	2	7	30	15	54
ne	13	19	0	10	42
nevím	15	4	0	5	24

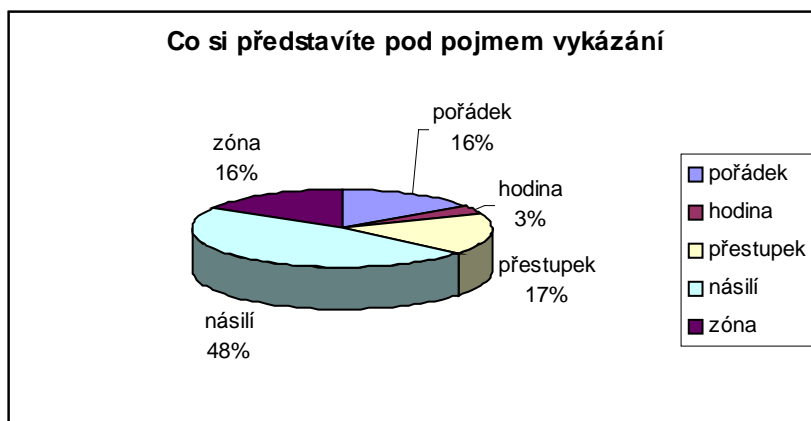

Téměř polovina dotázaných odpověděla kladně. Jsou o tomto tématu dobře informováni. Také v této otázce výrazně dominovali policisté. Žáci a studenti vzhledem k malé publicitě tohoto tématu nejen ve škole, ale zejména mimo ni často uváděli, že tento pojem neznají. V několika případech ale část respondentů z těchto skupin správně odhadla, že pojem má souvislost s domácím násilím.

Otázka č. 3) Když se řekne „vykázání“, co si pod tím představíte? Jak tomu rozumíte?

- a) vykázání má souvislost s rušením veřejného pořádku
- b) vykázání má souvislost s překročením uzavírací hodiny
- c) vykázání má souvislost s nějakým přestupkem – např. faul při sportovním utkání
- d) vykázání má souvislost s domácím násilím
- e) vykázání má souvislost se vstupem do zakázané zóny

	žáci	studenti	policisté	dospělí	celkem
a) veřejný pořádek	8	8	0	4	20
b) zavírací hodina	2	1	0	1	4
c) nějaký přestupek	9	9	0	4	22
d) domácí násilí	7	15	30	19	61
e) zakázaná zóna	12	7	0	2	21

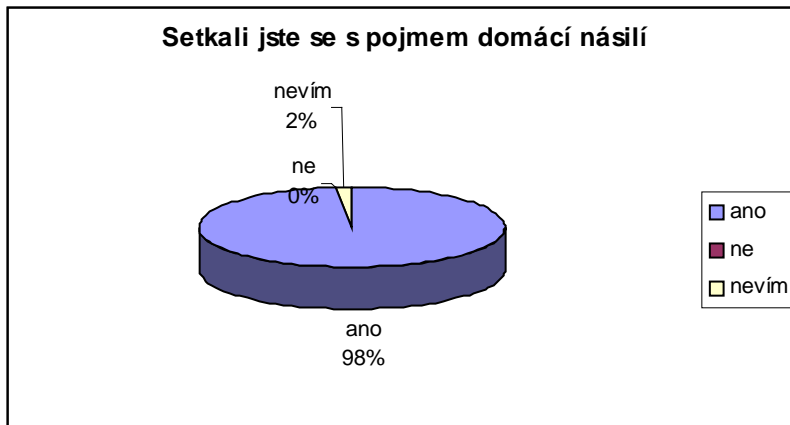

Graf ukazuje, že skoro polovina dotázaných si pod pojmem vykázání představí souvislost s domácím násilím, což svědčí na jedné straně i jejich informovanosti o tomto tématu (policisté) a na druhé straně o jejich případné osobní zkušenosti (ostatní skupiny vzorku). A to i v případech, kdy respondent odpověděl na předcházející otázku č. 2 záporně, nebo „nevím“

Otázka č. 4) Setkali jste se někdy s pojmem domácí násilí?

- a) ano b) ne c) nevím

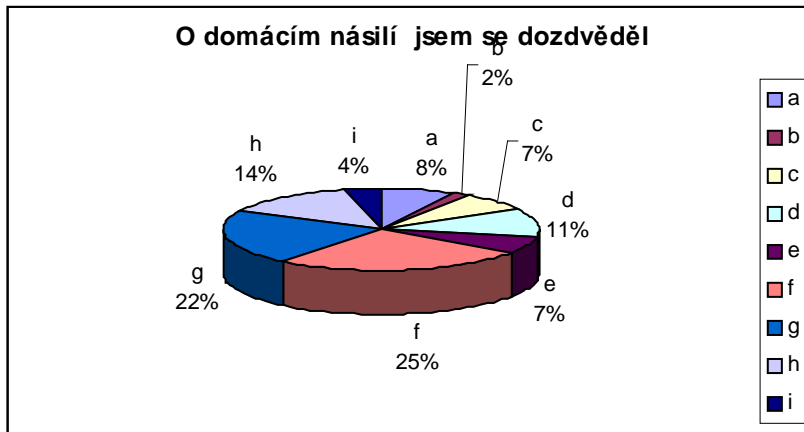
	žáci	studenti	policisté	dospělí	celkem
a) ano	29	30	30	29	118
b) ne	0	0	0	0	0
c) nevím	1	0	0	1	2

Pokud ano, dozvěděli jste se o něm:

- a) od rodičů, b) od jiných příbuzných, c) od kamarádů, d) ve škole
 e) z rádia, f) z televize, g) z novin nebo časopisů, h) z internetu
 i) jinde (Kde? Jak?

	žáci	studenti	policisté	dospělí	celkem
a) rodiče	6	17	4	2	29
b) příbuzní	1	5	0	1	7
c) kamarád	6	11	4	7	28
d) škola	12	17	12	2	43
e) rádio	6	9	6	4	25
f) televize	21	26	29	24	100
g) noviny	10	16	30	28	84
h) internet	10	16	23	4	53
i) jinde	2	3	10	0	15

Jasná procentní převaha respondentů (98%), kteří mají povědomost o pojmu domácí násilí, ukazuje, že tento dříve opomínaný fenomén se v současnosti dostává zcela zaslouženě do zorného pole zájmů celé veřejnosti. Druhá část otázky směřovaná na zdroje těchto vědomostí naznačuje, že jsou to právě veřejnoprávní media, tisk a internet (téměř 70%), které k tomu největší měrou přispívají. Naopak v této osvětové činnosti zaostává škola (11%), jako instituce poskytující výchovu a vzdělání, jakož i rodina (8%), kde by měly být tyto otázky také zcela jistě probírány. Jako jiné zdroje informací o domácím násilí jsou uváděny kursy, přednášky a školení, a to zejména u policistů (4%).

Otázka č. 5) Myslíte si, že násilí pokračuje i po návratu vykázaného domů?

Ano, proč:

Ne, proč.....

Pozn.: otázka číslo 5 byla položena jen policistům a dospělým. Důvodem k tomu byla žádost ředitelky ZŠ v Praze 6, která považovala otázku na příliš osobní pro některé děti.

	policisté	dospělí	celkem
ano	15	23	38
ne	15	7	22

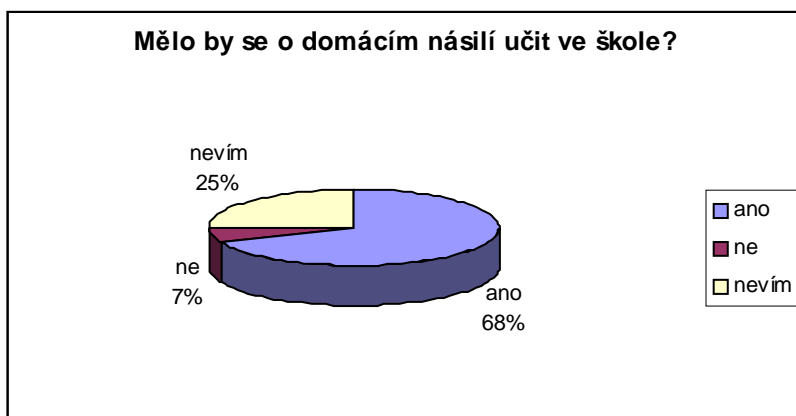
Obě odpovědi měly být zdůvodněny:

V případě **ano** převažoval názor, že násilník se hned nezmění, že pokračuje násilí i po návratu (27 respondentů). Dále jsou jednotliví dotazovaní toho názoru, že je těžké obnovit klid v rodině okamžitě. Je to i podle situace v rodině. Násilník může dělat naschvály a mstít se, protože v něm zlo zůstane. V případě **ne** převažoval různě formulovaný názor, že násilník má strach z následků a bojí se dalšího trestu (19). Padl i názor, že násilí nepokračuje, protože násilník odejde. Tím je to ale pro rodinu často horší než před tím, zejména ekonomicky. Je škoda, že se k tomuto nemohli vyjádřit zbývající skupiny vzorku respondentů. Jejich výpovědi se v celém dotazníku zdály být o mnoho otevřenější než odpovědi dospělých.

Otázka č. 6) Mělo by se o domácím násilí nebo o dětech, které se staly obětí trestného činu, učit ve škole?

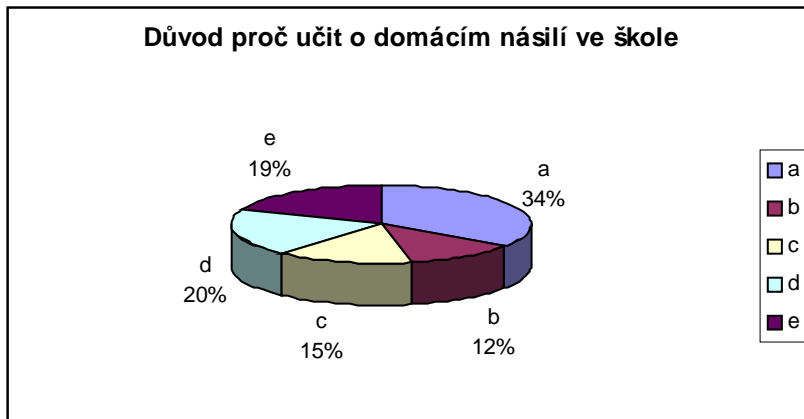
a) ano ne) c) nevím

	žáci	studenti	policisté	dospělí	celkem
ano	19	18	22	23	82
ne	2	3	3	0	8
nevím	9	9	5	7	30

Pokud ano, proč?

- pomůže to předcházet problémům, se kterými bych se mohl/a setkat
- pomůže nám to odhalit nějaký problém, který se mě nebo mého okolí týká
- ukáže mi to, jak můžu někomu pomoci
- dozví se, co to vlastně znamená a co proti tomu můžu udělat
- o všech problémech se musí mluvit, tak proč ne o tomto

	žáci	studenti	policisté	dospělí	celkem
a	16	8	13	9	46
b	5	9	0	2	16
c	8	9	3	0	20
d	7	14	0	5	26
e	5	7	6	7	25

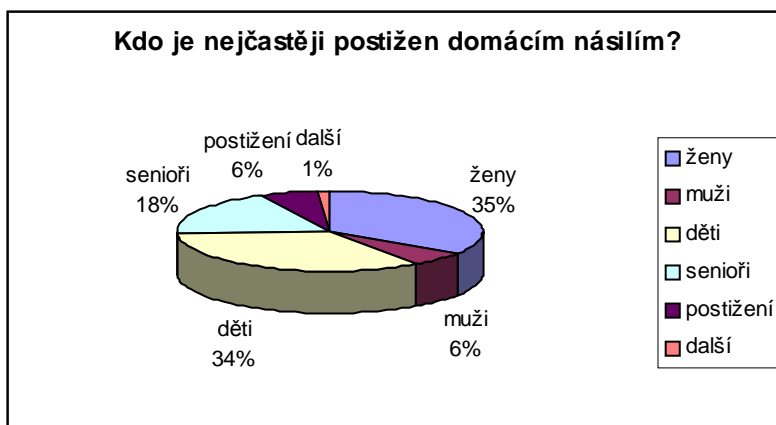

Dvě třetiny dotázaných odpovědělo, že by bylo dobré, kdyby se touto problematikou zabývaly i školní osnovy. Druhá část otázky ukázala, že již od mládí by tím měly děti dostatek znalostí a informací o tom, jak problémům s domácím násilím předcházet, jak je řešit, případně jak také pomáhat někomu, kdo je domácím násilím ohrožován.

Otázka č. 7) Kdo je podle Vašeho názoru nejčastěji postižen domácím násilím?

- a) ženy b) muži c) děti
 d) staří lidé e) postižení f) další.....

	žáci	studenti	policisté	dospělí	celkem
a) ženy	19	21	30	30	100
b) muži	2	2	8	7	19
c) děti	26	21	30	21	98
d) senioři	1	6	25	22	54
e) postižení	0	6	7	5	18
f) další	0	4	0	0	4

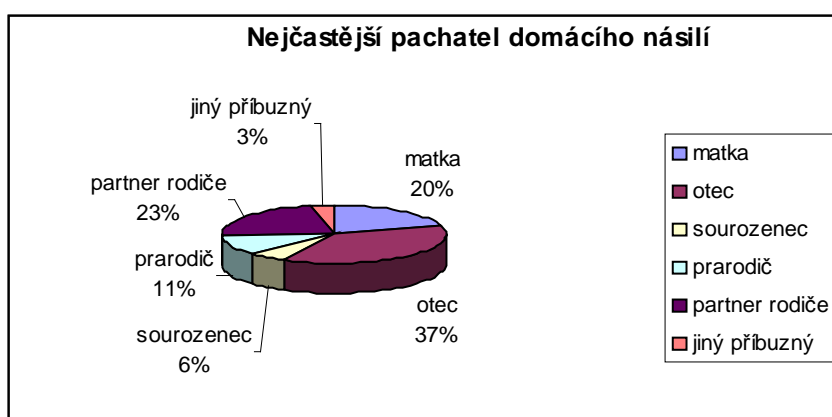

Odpovědi na tuto otázku zcela zřetelně odrážejí skutečnosti, které vyplývají z prováděných výzkumů v celém světě a ze statistik, jež jsou publikovány organizacemi, zabývajícími se pomocí osobám postižených domácím násilím. Převážná většina respondentů udává, že nejvíce ohroženými skupinami jsou ženy, děti a senioři (celkem 87%). Právě v tomto ohledu se nejvíce dělá v oblasti pomoci ženám. Ostatní dvě skupiny jsou poněkud zanedbávány. Intervenční centra a ostatní centra pomoci obětem domácího násilí by se měla na tuto oblast více zaměřit a připravit pro tyto skupiny programy, a to jak preventivní, tak zejména terapeutické a nápravné. Zajímavostí je, že v kategorii „další“ se z řad studentů objevila odpověď, že domácím násilím jsou postižena nejvíce i zvířata. Svědčí to o velmi citlivém přístupu některých respondentů k této otázce.

Otázka č. 8) Kdo je podle Vás nejčastější pachatelem domácího násilí?

- a) matka b) otec c) sourozenec d) prarodič
e) partner rodiče (druh/družka, přítel/přítelkyně) f) jiný příbuzný

	žáci	studenti	policisté	dospělí	celkem
a) matka	2	4	30	18	54
b) otec	20	19	29	30	98
c) sourozenec	3	5	6	1	15
d) prarodič	0	3	18	8	29
e) partner rodiče	16	18	11	15	60
f) jiný příbuzný	0	1	8	0	9

Dotazem na nejčastějšího pachatele bylo jasně zjištěno, že jsou jimi rodiče, nebo jejich noví partneři, v případě rozchodu původních rodičovských párů (celkem 80 %). U nových partnerů rodiče nebylo specifikováno pohlaví, ale v dotaznících a objevil i otčím. Tedy opět muž jako nositel násilí v domácnosti. A to vlastně „nově zakládáné“. Prarodiče

jsou původci násilí zhruba v jedné desetině případů. Z výsledků vyplývá, jak je důležité preventivně působit na děti, jako na budoucí rodiče, aby se v jejich rodinách domácí násilí neopakovalo.

Otázka č. 9) Dochází ve Vaší rodině k nějakému druhu domácího násilí?

a) ano b) ne

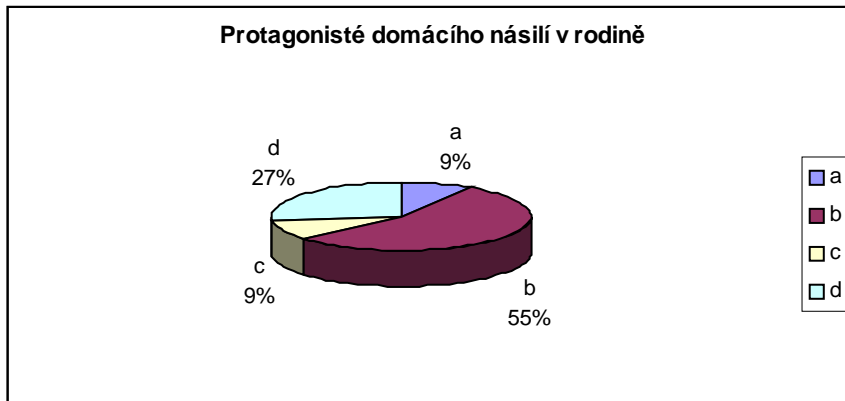
	žáci	studenti	policisté	dospělí	celkem
ano	5	4	0	1	10
ne	25	26	30	29	110

Pokud ano, dochází k násilí mezi:

- a) rodiči vzájemně b) rodiči a dětmi
c) rodiči a prarodiči d) prarodiči a dětmi

	žáci	studenti	policisté	dospělí	celkem
a	0	1	0	0	1
b	4	1	0	1	6
c	1	1	0	0	1
d	1	2	0	0	3

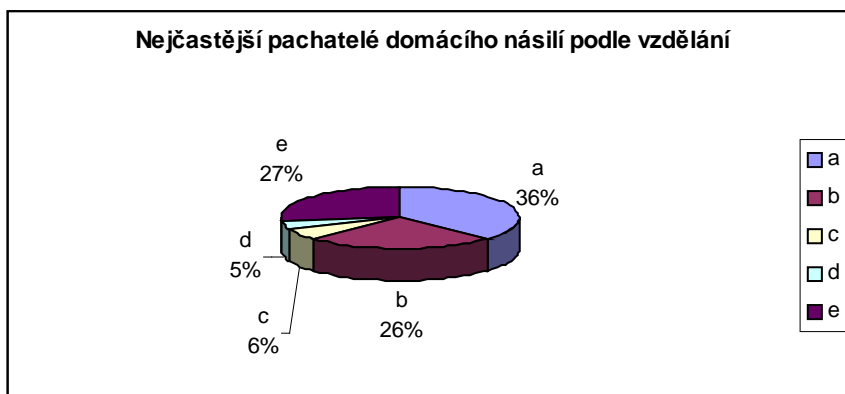

Z odpovědí vyplývá, že ve více jak 90% domácností dotazovaných k domácímu násilí nedochází. Zbylých asi 10% uvádí domácí násilí ve svých rodinách, a to zejména mezi rodiči a dětmi, rodiči a prarodiči a prarodiči a dětmi. Pouze v jednom případě studenta je uváděno vzájemné rodičovské násilí, bez bližšího vysvětlení.

Otázka č. 10) Domácího násilí se podle Vás nejčastěji dopouštějí pachatelé:

- a) se základním vzděláním
- b) vyučení
- c) se středoškolským vzděláním
- d) vysokoškolským vzděláním
- e) jiní

	žáci	studenti	policisté	dospělí	celkem
a) základní	18	4	12	27	61
b) vyučení	9	12	11	11	43
c) středoškolské	3	2	5	0	10
d) vysokoškolské	2	2	4	0	8
e) jiné	7	14	19	4	44

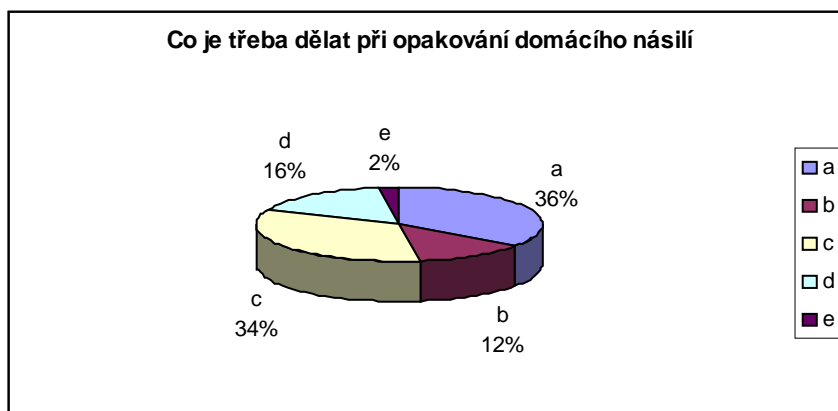
Více jak polovina respondentů (52%) si myslí, že pachatelé domácího násilí mají zpravidla nižší vzdělání – základní, či vyučení. Podle nich se mnohem méně násilí dopouštějí pachatelé vzdělanější. Téměř třetina dotázaných (27%) si naopak myslí, že vzdělání

pachatelů, kteří páchají domácí násilí, nehraje roli. Domácího násilí se podle nich dopouštějí lidé bez rozdílu vzdělání.

Otázka č. 11) Pokud v rodině dochází k opakovanému násilí, mezi rodiči nebo mezi rodiči a dětmi, je třeba:

- a) vyhledat pomoc odborníků b) svěřit se důvěryhodnému člověku
c) obrátit se na policii d) odejít od násilníka
e) neřešit to

	žáci	studenti	policisté	dospělí	celkem
a) odborník	17	20	27	12	76
b) důvěryhodný	9	7	9	2	27
c) policie	12	16	26	20	74
d) odchod	4	15	8	8	35
e) neřešit to	1	4	0	0	5

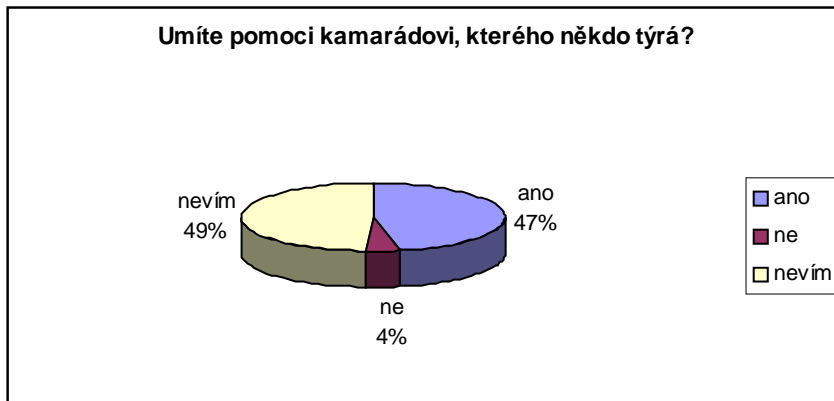

Tato otázka souvisí s informovaností o problémech domácího násilí, tedy s tím, co dělat, když se s ním setkáme. Více jak dvě třetiny dotázaných (82%) nacházejí správnou cestu v tom, že by se obrátili na odborníky, důvěryhodného člověka, nebo na policii. Správnou cestou a řešením může být i odchod z domova (16%). Potěšující je ale zejména skutečnost, že pouhá 2% dotázaných by domácí násilí nijak neřešila. To svědčí o tom, že společnost je proti domácímu násilí velmi negativně nastavena.

Otázka č. 12) Uměl byste pomoci kamarádovi (známému), který se stal obětí nějakého trestního činu, nebo ho doma někdo týrá?

- a) ano b) ne c) nevím - Pokud ano, jak?

	žáci	studenti	policisté	dospělí	celkem
ano	12	16	24	4	56
ne	1	4	0	0	5
nevím	17	10	6	26	59

Zajímavě dopadl i dotaz ohledně možnosti poskytnutí pomoci někomu, kdo je nějakým způsobem postižen týráním, ve smyslu násilností. Stejně vysoké procento dotázaných by pomoc umělo poskytnout (47%), a podobná část respondentů neví, zda by ji umělo poskytnout (49). Pouze malá část by to neuměla (4%). V případě, že by pomoc poskytnout uměli, velká část z nich by pomoc poskytla ve formě rady a doprovodu k odborníkovi (28 lidí). Na policii by se obrátilo 31 lidí. Další navrhovali pomoc ve formě podání žaloby, morální podpory, nebo poskytnutí přístřeší pro postiženou osobu.

Otázka č. 13) Má vliv využití institutu vykázání na další život v rodině? V případě, že ano, jaký?

Pozn.: otázka číslo 13 byla položena jen policistům a dospělým. Důvodem k tomu byla žádost ředitelky ZŠ v Praze 6, které považovala otázku na příliš osobní pro některé děti.

	policisté	dospělí	celkem
ano	28	19	47
ne	2	11	13

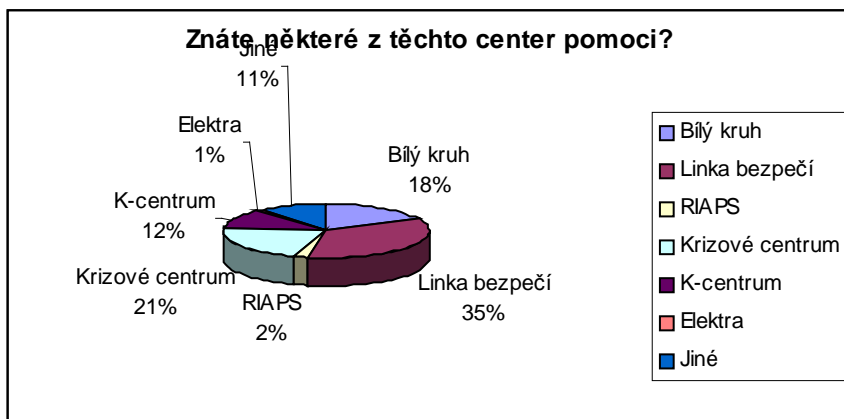

Z grafu je vidět, že více jak ¾ dotázaných si uvědomuje změny, které nastanou v rodině násilníka v důsledku vykazání. Mezi nimi převažuje názor policistů. Většinou si lidé myslí, že násilí v rodině po vykazání přestane (28 osob), 13 dotázaných si to myslí také, ale zároveň se domnívají, že to naruší a změní vztahy v rodině. Zbytek kladných odpovědí uvažuje o změně v tom, že se lidé rozvedou. Také odpovědi v této otázce jsou ovlivněny postojem ředitelky ZŠ, proto je jich pouze polovina. Přesto jsou pro zajímavost v celkovém hodnocení dotazníků uváděny.

Otázka č. 14) Znáte některé z těchto center pomoci?

- a) Bílý kruh bezpečí
- b) Linka bezpečí
- c) RIAPS
- d) Dětské krizové centrum
- e) K-centrum
- f) Elektra
- g) Jiné - Jaké

	žáci	studenti	policisté	dospělí	celkem
a) Bílý kruh	0	4	30	15	49
b) Linka bezpečí	30	27	27	13	97
c) RIAPS	0	1	4	1	6
d) Krizové centrum	6	21	20	11	58
e) K-centrum	0	7	22	4	33
f) Elektra	0	2	2	0	4
g) Jiné - Jaké?	3	4	18	4	29

Z výsledků vyplývá, že nejznámější formou pomoci obětem domácího násilí jsou Linka bezpečí, krizová centra a Bílý kruh bezpečí (celkem 74% odpovědí). Méně známé jsou speciální formy pomoci (RIAPS, Elektra). V odpovědích byla navíc uváděna centra jako Klokánek, ANESA, Donalinka. Celkem 11 respondentů uvádělo Azylové doma a

Domovy pro matky s dětmi a 7 Intervenční centrum, jako novou formu pomoci obětem domácího násilí v souvislosti s institutem vykázaní.

Otázka č. 15) Využil jste někdy pomoci takového centra?

- a) ano b) ne

Pokud ano, o jakou pomoc se jednalo?

	žáci	studenti	policisté	dospělí	celkem
ano	2	3	0	0	5
ne	28	27	30	30	115

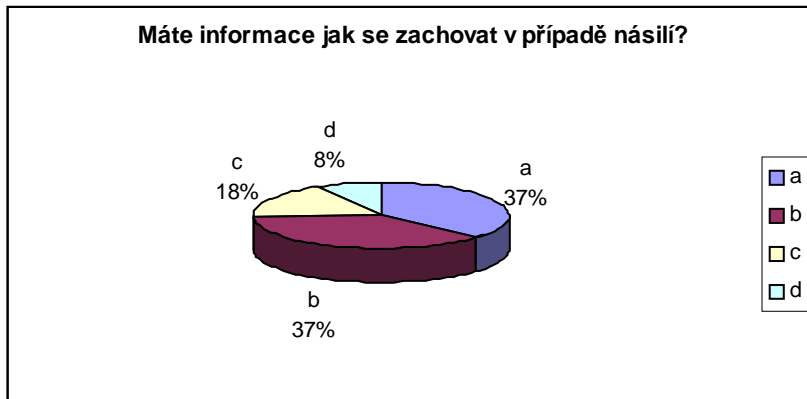

Z grafu vyplývá, že jen nepatrná část dotázaných někdy využila služeb center pomoci obětem násilí. Pomoc uváděly jen první dvě skupiny vzorku. V jejich případech (5) se jednalo o návštěvu se školou, pomoc kamarádce, trávení volného času a doučování. V jednom případě žákyně (13) let uvádí, že navštívila centrum pomoci, protože „byla na dně a nikdo s ní nemluvil“.

Otázka č. 16) Máte informace o tom, jak se zachovat v případě, že Vás někdo týrá nebo Vám chce jinak ublížit?

- a) ano, mám dostatek informací
 b) ano, ale chtěl/a bych se dozvědět více
 c) ne, ale chtěl/a bych se dozvědět více
 d) ne, nezajímá mě to

	žáci	studenti	policisté	dospělí	celkem
a	8	12	17	7	44
b	12	14	13	6	45
c	8	2	0	11	21
d	2	2	0	6	10

Z výsledků vyplývá pozitivní zjištění, že téměř $\frac{3}{4}$ dotázaných (74%) mají dostatek informací a případně by se chtěli dozvědět ještě více. Asi 18% dotázaných má málo informací, ale chce se dozvědět více o tomto tématu. Pouze 8% respondentů se touto problematikou nezajímá

5.5 Vyhodnocení výsledků šetření

Analýza výsledků ve vztahu ke stanoveným hypotézám:

Hypotézy kvantitativního výzkumu:

1. Děti mají zkušenosti s domácím násilím a znalosti právních norem menší než dospělí.
2. Dospělí umějí na domácí násilí reagovat lépe než děti.
3. Policisté mají větší znalostí problematiky domácího násilí než ostatní zástupci populace.

Předpoklad kvalitativního výzkumu:

4. Řešení případů domácího násilí a vykázaní násilníka z místa bydliště mělo pozitivní vliv na životní a sociální podmínky oběti domácího násilí.

ad 1.) Hypotéza, že děti mají menší zkušenosti s domácím násilím a menší znalosti právních norem než dospělí se potvrdil jen částečně. Z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že znalosti, které mají děti o právních normách, jsou sice nižší než u dospělých, přesto ale mají dostatečné znalosti o domácím násilí, jeho formách a jsou schopné v mnoha případech poskytnout pomoc. Jsou informovány o centrech pomoci a mají zájem o další informace.

ad 2.) Nepotvrdila se ani druhá hypotéza, že dospělí umí reagovat na domácí násilí lépe než děti. Stejný počet žáků a studentů na jedné straně a policistů a dospělých na straně druhé odpověděl, že jsou schopni pomoci kamarádovi v nouzi a skutečně uvedli formu pomoci, kterou by mu poskytnuli.

ad 3.) Potvrdila se třetí hypotéza, že policisté mají větší znalostí problematiky domácího násilí než ostatní zástupci populace. V tomto případě hovoří v jejich prospěch řada preventivních opatření prováděných policií před přijetím zákona 135/2006 Sb. V rámci kterých byli policisté se zákonem konkrétně a podrobně seznámeni. V rámci školení a seminářů pak byli informováni o dalších aspektech výkonu institutu vykazání a činnosti tří hlavních pilířů, o který se výše zmíněný zákon opírá. Navíc jim bylo uloženo seznámit se i se závaznými pokyny policejního prezidenta k této problematice. V rámci výkonu své služby se v průběhu prošliých dvou let měli možnost seznámit i s konkrétními příklady výkonu tohoto institutu a s dopady jeho využívání na veřejnost.

ad 4.) Potvrdil se i generovaný předpoklad kvalitativního výzkumu, že řešení případů domácího násilí a vykazání násilníka z místa bydliště mělo pozitivní vliv na životní a sociální podmínky oběti domácího násilí. Ve všech sledovaných případech se kvalita života obětí domácího násilí výrazným způsobem zlepšila, co se týče jejich rodinného života. Následně vedených rozhovorů s konkrétními oběťmi násilí bylo jasně zřetelné, že prožité násilí jim život ztrpčovalo, zatímco osamostatnění, i když počátky byly ekonomicky dost složité, jim přineslo výrazné zlepšení kvality jejich rodinného a zejména osobního života.

5.6 Kazuistiky a následné rozhovory

5.6.1 Příběh paní Jarmily

Jmenuje se jinak, ale pro náš účel je toto její jméno. V době příchodu do centra jí bylo 47 let. Pochází z menší vesnice. Má základní vzdělání a prakticky kromě mateřských dovolených celý život pracovala v zemědělství. To, že se stala obětí domácího násilí, zčásti přičítá sama sobě. Vdávala se mladá, protože bylo na cestě dítě. Manžel je o několik let starší. Podle jejího vyprávění prožila manželství s násilím různé intenzity už od jeho počátku. Manžel se k ní podle jejích slov „*nikdy nechoval jako gentleman*“. On sám pracoval také v zemědělství. K jeho koníčkům patřil sport a později hospoda. Tady začaly faktické rodinné problémy a posléze i její osobní. Asi tady je měla začít řešit, ale nezačala.

Po narození prvního dítěte se manžel o rodinu moc nestaral, protože jeho koníčky mu zabíraly dost času. Navíc podle jeho slov „*žena se má starat o dům a děti a má poslouchat. Muž má vydělávat peníze*“. Když se občas paní J. nelíbilo, že přišel domů pozdě, nebo byl ještě i opilý, padly první facky. Zpočátku si myslela, že to asi tak opravdu má být, protože když se svěřila kamarádkám, tak i ony jí říkaly, že občas taky nějakou „chytí“. V její vlastní primární rodině byla sama také svědkem toho, že občas táta mámu uhodil. Také hlavně tehdy, když se napil. Přišly další dvě děti, práce kolem domácnosti bylo hodně a manžel nepomáhal. Spíše jí práci přiděloval. Při stěžování začaly padat další rány. Manžel jí také začal zakazovat stýkat se s kamarádkami a lidmi vůbec, aby „*nechytala rozumy vedle*“. Neměla tady ani šanci se někomu vyzpovídat, s někým si o svém trápení promluvit. Manžel jí hlídal a „špehoval“ na každém kroku. Když třeba viděl, jak při cestě z nákupu s někým mluví, byl z toho hned „výslech“. O čem se bavila, jestli si nestěžovala a bylo to samozřejmě doprovázeno nějakou tou „fackou“ či „žduchancem a ránou“. Ani tehdy to žena neřešila. Jak sama říkala, „sama tehdy neměla kam jít“.

Protože rodiče manžela pocházeli oba ze statku, po roce 1989 jim v restituci vrátili zabrané majetky. To byl začátek konce jejich vztahu a vedlo to v konečném důsledku i k rozpadu manželství. Manžel měl po rodičích najednou hodně vrácených polí a vyplacených peněz. Proto začal podnikat v zemědělství. Prvními pracovními silami byla samozřejmě rodina, protože „*je nebude žít zadarmo*“. Pole, dobytek, rodina, domácnost. To byla hlavní starost paní J. Je nasnadě, že všechno nemohla stíhat. Manžel se staral jen o pole a stroje, občas nakrmil, ale jinak utrácel vydělané peníze, protože „*byly jeho*“. Jeho návštěvy v hospodě a „*furiantství*“, když platil za všechny, „*protože na to měl*“, se manželce nelíbily. Na výtky reagoval manžel opět hrubou silou. Když se vzpíraly i děti, které musely po škole také na poli pracovat, dostaly také. Rodině vyhrožoval vyhnáním z „*jeho*“ domu. Zbytek rodiny tak neměl chvíli volna pro sebe, děti ani čas na učení. Po základní škole šel nejstarší syn studovat zemědělskou školu. Po škole musel i on pracovat na polích. Další dvě děti, syn a dcera, se jen stěží vyučily, protože dělaly stále jen na poli. Jako „náděnicí“ svého otce. Na nic jiného neměly čas. Druhorozený syn nakonec odešel z domova a dcera se brzy vdala, aby nemusela dřít jako děvečka. Paní J. pak zůstala skoro na všechno sama. Manžel sice později najal na práci pár brigádníků, Ukrajinců a Slováků. S nimi ale musela dělat i ona. Jedna z Ukrajinek se stala manželovou milenkou. Když to manželovi paní J. vytykala, byla zmlácena a bylo jí vyhrožováno zabitím, když se „*nepolepší*“. Od té doby

místo v manželském loži převzala za paní J. jmenovaná mladá brigádnice a paní J. bylo určeno místo v podkrovní místnosti. Když „*mladá nemohla*“, chtěl spát manžel s paní J. Když mu odmítala, byla zbita. To byly poslední kapky, kterými „*pohár trpělivosti*“ přetekl. Oznámila vše policii a ta manžela vykážala z domu na zákonem stanovenou dobu. Po jeho návratu to bylo ještě horší. Uražená mužská ješitnost a selská pýcha udělala paní J. z domu peklo. Nebyla už bita. Ale nic nesměla. Nedostávala dostatek peněz na jídlo, na domácnost, spala v nevytopené místnosti. Nesměla s nikým mluvit. Rozhodla odejít z domova. Také odchod se neobešel bez násilností. Muž jí bral věci, které si chtěla vzít s sebou. Záležitost opět řešila policie. Žena pak odešla z domova. Po návštěvě intervenčního centra získala ubytování v azylovém domě a po rozvodu, který se uskutečnil ani ne půl roku po odchodu z domu, žila v azylovém domě ještě nějakou dobu. Nyní bydlí někde na Kralovicku.

5.6.2 Příběh paní Dany

Také její jméno je jiné. V době příchodu do centra jí bylo 33 let. Pochází z města. Byla 11 let vdaná, nyní je již skoro půl roku rozvedená. Její manžel, bývalý policista je o 15 let starší. Měli syna a dceru. Paní D. má střední vzdělání a hned po absolvování školy se rozhodla podnikat. V podnikání se jí dost dařilo. Měla dobře zavedené kadeřnictví s dalšími službami. Na rozdíl od jejího manžela, který v podnikání zkrachoval. Ten po odchodu od policie také podnikal. Dovážel ojeté automobily z ciziny, ale moc se mu nedařilo a tak začal pracovat u bezpečnostní agentury.

Problém byl v tom, že paní D. neměla omezenou pracovní dobu a tak práce večer, o sobotách, nedělích, kdy se ostatní ženy chtěly líbit, byla samozřejmostí. Proto podnikání paní D. zabíralo hodně času. I když měla provozovnu ve vlastním domě, měla méně času na rodinu. Myslela, že si s manželem péči o domácnost rozdělí, aby na sebe měli čas. On byl však názoru, že když si vybrala podnikání, tak musí všechno ostatní stihnout také. Ani s prací doma, ani s dětmi jí nepomáhat. Občas zašel se synem na trénink, jinak jen musela vozit paní D. na trénink sama. Manžel měl turnusové služby a tím i dost volna. Jenže dokázal prosedět celé hodiny před televizí, nebo počítačem, místo aby pomáhal s domácností. Rodina tím trpěla a paní D. doma „*nestíhala*“. Výčitky manželovi skončily vyraženým zubem. To bylo poprvé, kdy pocítila mužovu ruku na svém obličejí a ani v budoucnu tomu nemělo být jinak. Seběmenší náznak odporu proti nečinnosti manžela byl fyzicky potrestán. Paní D. se rozhodovala oznámit to policii, ale vzhledem k minulosti manžela a jeho zná-

mým v kruzích policie od toho ustoupila. Protože byla neustále unavená, trpěl tím i jejich sexuální život i když se o něj manžel neustále snažil i za použití násilí. Manžel jí podezíral z toho, že s ním nechce spát, protože má někoho jiného. Sledoval ji, když měl volno, zakazoval jí stýkat se s lidmi, nakupovat si nové věci, oblečení a kosmetiku. Její život byl, podle jejích slov, jako ten příběh o „*kovářově kobyle a ševcově ženě*“. Ty také chodily bosí. Ona sama provozovala kadeřnický a kosmetický salón, ale nesměla se ani namalovat, nechat si učesat hlavu. Manžel jí nedával ani peníze na domácnost s tím, že si vydělává dost ve svém podniku. Přitom musela vydělané peníze předkládat do společné kasy. Její nemocní rodiče jí nabídli možnost bydlení u nich, kdyby se rozhodla odejít od muže. Ona ale neodešla, aby neutrpěla pověst rodiny a tím jejího podniku. Myslela, že by také ztratila „*klientelu*“, z nichž část patřila k přátelům manžela. Proto řadu let žila v tomto „*mlýnském soukolí*“, kdy na jedné straně byl nával práce pro peníze, na druhá straně nával práce doma, za které padaly jen rány, nadávky a zákazy. Rodiče jí pak záhy oba zemřeli. Měla bratra a sestru a tak jejich dům prodali. Ona dostala sice peníze, ale i kdyby chtěla nyní odejít, neměla kam. Teror ze strany manžela se stupňoval. Když dostala jednou velmi natlučeno, oznámila to policii. Muž byl podle zákona vykázán z domu, ale protože byl napsán na něj, po jeho rodičích, vrátil se po době vykázání zpátky. Dětem nechal pokojíček, jinak celý dům pozamykal. Manželce nechal jen klíče od její provozovny, kde také musela spát. Proto se rozhodla pro rozvod. Opět to byl signál pro manžela ke stupňování násilí. Stěžoval si, že „*mu dělá jen ostudu, odchází od něj*“. Zrušil ve svém domě její salón a tak zůstala bez zaměstnání. Po návštěvě intervenčního centra se odstěhovala i s dětmi a získala místnost v Domě pro matky s dětmi a zaměstnání v konkurenčním kadeřnickém salonu. Po rozvodu ještě nějaký čas „*ataky*“ bývalého manžela pokračovaly. Časem si paní D. opět zařídila svůj vlastní salón. Našla si i nového partnera a žije s ním daleko od svého bývalého bydliště. Podniká v původní profesi. Podle vyjádření pracovníků intervenčního centra je nyní spokojená. Ne všechny tragické příběhy ale končí takto skoro „*pohádkově*“.

5.6.3 Příběh paní Ireny

Jméno této ženy jsem s jejím svolením ponechal původní. Podle záznamů se jedná o „*čerstvou padesátnici*“ pocházející z maloměsta a dnes žijící na vesnici. Vyrůstala v pěkném rodinném prostředí, v rodině úřednice a vojáka z povolání. Měla ještě mladšího bratra. Jako šestnáctiletá se bláznivě zamilovala do tehdy o 8 let staršího „*lva salonů*“. Do

podle ní pěkného muže, jenž měl po vojně, měl motorku, auto, prostě vše, na co si „*puberťáčka*“ mohla vzpomenout. Jenže měl za sebou i řadu konfliktů se zákonem. Dokonce jeden, sice krátký, ale nepodmíněný trest odnětí svobody. Měl ale také partu sobě rovných, do které ona chtěla zapadnout. Pítí, hry, zábavy, cestování. V osmnácti se vdávala plná elánu, nadějí a tužeb. Po narození syna si myslela, že nastane „*doba radostí*“. Opak byl pravdou. Po dvou letech se chtěla rozvádět a svého muže již nikdy nevidět. S rodinou ani domácností jí nepomáhal, z práce šel s partou do hospody, jak říkal „*za zábavou*“. Domů se přišel jen vyspat a užít si sexuálních radovánek. Když mu manželka nebyla po vůli, dostala výprask, a on šel za milenkou. To byly začátky jejich vztahu. Chtěla odejít. Nic není ale tak snadné. Protože její rodiče nechtěli, aby si dotyčného vzala, ona se s nimi rozhádala a rozešla. Proto neměla v té době kam jít. V tehdejší době bylo nemyslitelné pro mladou ženu s dítětem někde začínat bez cizí pomoci. Navíc pro ženu, které měla v zádech muže s „*takovou minulostí a pověstí*“.

Proto trpělivě snášela výkyvy chování manžela, který jí na jedné straně snášel „*modré z nebe*“, aby jí na druhé straně nadával, bil jí a ponižoval. Ponižoval nejen psychicky, ale i svými neustálými milenkami, které ona, když nechtěly být bita, musela trpět. Po nějaké době se narodilo druhé dítě. Nebylo sice chtěné, tak jako ten první syn, ale byla to dcera. Paní I. v tom viděla možnost nápravy manžela, který se poněkud změnil a snažil se být více doma. Ale „*přání bylo otcem myšlenky*“. Uvěřila, že se zlepší a její touhy manžela opustit přestaly. Přesto jeho návštěvy hospody a kamarádů neustaly a návraty se často odehrávaly za křik, facek a bití. Často tomu byly přítomny i děti. Také ony občas nějakou „*chytily*“. Tehdy se pokusila paní I. o první odchod. Na podniku kde pracovala, požádala o byt a ten jí měl být přidělen. Manžel se o tom ale dozvěděl a donutil jí, aby byt odmítnula. Sliboval, že se všechno spraví, že se polepší a bude to zase dobré. Paní I. mu bláhově uvěřila. Byt si nevzala, odmítnula jej a na další už neměla nárok.

Po této události pak nějakou dobu opravdu manžel sekal „*latinu*“. Ovšem nevydrželo to dlouho a postupně se vše vrátilo do původních kolejí. Navíc neurovnaný životní styl na manželovi zanechal následky. Objevily se dvě vážné nemoci a potřeboval soustavnou péči. Jeho matka sice nějakou dobu o něj pečovala, když byla paní I. v práci a děti ve škole, ale časem už jej nezvládala. Paní I. navíc ztratila dobře placenou práci, když podnik zaniknul a propustil zaměstnance. Tak musela začít pracovat jako uklízečka. Rodina začala mít i finanční problémy.

Manžel byl díky tomu a nemoci ještě více zlý, vulgární a agresivní. Do ústavní celodenní péče nebyl vhodný, protože jeho nemoci nebyly pro tento typ péče obvyklé. Neustával v pití, kouření, neřídil se dietou. Rodinu terorizoval stále více. Nadávky, ponižování, bití a agresivní chování se stalo každodenní záležitostí. V té době se paní I. obrátila o pomoc na sociální službu. Chtěla, aby jí pomohli získat samostatný byt, a k manželovi pečovatelku. Pomoci se ale nedovolala. Teprve po uzákonění institutu vykázaní se jí díky policejnímu zásahu místo využití institutu vykázaní, podařilo umístit manžela do ústavu pro duševně nemocné. Ale jen proto, že v té době byl agresivní vůči rodině a svou agresivitou nebezpečný i pro okolí. S pomocí poradenského centra pak získala nové zaměstnání. Snažila se pomáhat ženám, které se ocitnuly ve stejné situaci, jako byla ona. Snažila se o rozvod, ale nedošlo k němu. Manžel po velmi krátké době pobytu v ústavu zemřel. Také ona podle jejích slov neustále lituje toho, že se nedokázala odpoutat od manžela dříve a žít jiný život. Dnes je babičkou, má své dvě děti, 4 vnoučata, ale žije sama v domku a je spokojená.

Pozn.

Když jsem si přečetl tuto kazuistiku, zdálo se mně, že jsem něco podobného již poznal ve svém okolí. Nebyl jsem schopen k příběhu zařadit nějaké konkrétní osoby. Nebyl, nebo spíše nechtěl. Nezdálo se mi to pravděpodobné. Když jsem po nějaké době požádal tuto ženu pomocí intervenčního centra o setkání, byl jsem překvapen. Setkal jsem se se svojí dlouholetou známou. Znal jsem, až na soukromá fakta týkající se násilí, skoro celý její životní příběh. Znal jsem velmi dobře i jejího manžela. Dlouho jsme se ale neviděli. Oba jsme se z rodného městečka odstěhovali a ztratili se z dohledu. Ani jsem tehdy neznal pozadí jejího manželství, pozadí, jež se skrývalo za slupkou, téměř běžného, tuctového vztahu a manželství na maloměstě, kde si skoro každý vidí do talíře.

5.6.4 Příběh paní Marie

Paní M. bylo 41, když navštívila poprvé intervenční centrum. Podle záznamů se vdávala několik let po střední škole. Ona i manžel pocházejí z Moravy a po svatbě se odstěhovali do Čech, kde získal manžel nové zaměstnání. Její muž pochází ze silně katolicky zaměřené rodiny. Přitom podle jejích slov „*rozhodně nebyla láska k bližnímu v této rodině doma*“. Spíše to bylo násilí, které v rodině manžela bylo téměř všude přítomným prvkem. Spíše se dá říci, že bylo na denním pořádku. Její manžel byl ve své původní rodině často „*terčem násilí*“ ze strany otce, zejména když se napil. Tyto sklony se začaly projevovat po

nějakém čase manželství u i jejího manžela. Nadával paní M. a pro „*facku*“ také nešel daleko. Pak se jí omlouval a utěšoval jí, že to tak nemyslel, že mu to ujelo. Ona mu vždy uvěřila. Protože bydleli v cizím městě, kde neměli kromě pár sousedů žádné známé, byla paní M. stále jen doma, nebo v práci. Narodily se jim rychle po sobě dvě děti. I když paní M. už po první další nechtěla. Kvůli své víře manžel neuznával antikoncepci a ochranu při sexuálním styku. A tak přišlo i druhé dítě. Manžel sice ze začátku doma pomáhal s vedením domácnosti. Byl ale až neuvěřitelně žárlivý a podezíral paní M. kvůli každé maličkovosti. Prohlížel jí poštu, osobní věci. Neustále jí v práci kontrolovat po telefonu. Jednou za špatného počasí, za deště, paní M. přivezl spolupracovník domů. Co se pak dělo, bylo podle paní M. jak ze „*špatného filmu*“. Následovala „*sprška*“ odporných nadávek ze strany manžela jak jejímu průvodci, tak i paní M. Přitom oba vysvětlovali odvoz z práce jen počasím. Doma paní M. dostala výprask a zákaz s kýmkoliv se bavit. Cesta do práce, nákupy a domů. Děti, které se snažily matku tehdy bránit, dostaly také „*svůj díl*“. Od té doby bylo bití a ponižování běžnou součástí života rodiny.

Kromě toho se manžel snažil paní M. zaměstnávat takovou spoustou práce, mnohdy nesmyslné, která jí měla odradit od toho „*aby měla roupy*“. Aby si ušetřila nějaké zakázané styky. Byly to úkoly „*á la Popelka*“. Manželův podíl na chodu domácnosti se od té doby snížil na absolutní minimum. Aby neměla paní M. čas na nic jiného, musela stále něco dělat. Nesměla se ani dívat na televizi, nebo číst. Vždy byl pro ni připraven úkol, který musela splnit. Když si stěžovala, že odejde, nebo že oznámí jeho chování na policii, začal své chování omlouvat tím, že ji miluje, bojí se o ni a nechce ji ztratit. Ona mu opět bláhově uvěřila. Násilí se sice v tu dobu opravdu stalo výjimečné, ale její úkolování nepřestalo. Paní M. neměla na nic čas. Starala se o domácnost, o děti, jejich učení. Manžel více méně vůbec nepomáhal. Vždy si našel výmluvu, že musí dělat něco svého.

Po nějaké době, když sám přišel z nějakého setkání značně posilněn alkoholem, mu to paní M. vyčítala. Tehdy opět došlo k fyzickému útoku. Paní M. po tomhle incidentu uvažovala, že by od manžela odešla. Ten se jí znovu omlouval, odprošoval ji a sliboval, že se to již nestane. Paní M. opět uvěřila. V té době se s problémy svého manželství svěřila matce manžela. Ta jí vyprávěla o svém manželství, o tom, že žena je muži povinována poslušností a že nějaká ta potyčka k manželství patří. Paní M. se rozhodla, že tedy neodejde. Opět následovalo relativně klidné období, kdy manžel doma i s dětmi pomáhal. Po čase opět nastaly hádky a přišly opět i fyzické útoky a vynucování si „*manželských povinností*“

násilím ze strany manžela. V té době ale paní M opět přišla do jiného stavu. Chtěla si dítě nechat vzít, ale manžel jí v tom zabránil. Prý kvůli víře. Později se jí sám přiznal, že ji chtěl mít doma, aby se mu někde netahala s „*chlapama*“. Když byla paní M na další mateřské dovolené, začal manžel hodně pít. Tehdy opět začaly fyzické a zejména psychické útoky. Musela se mu věnovat, kdy on chtěl, neměla opět na nic čas. Manželské scény střídala období klidu a podle paní M. relativní pohody. Časem ale zjistila, že to vždy byl jen klid před bouří. Opět nesmyslné práce, které musela dělat, až když děti šly spát, pak ráno opět nanovo. Dával jí úkoly, které podle něj nikdy nesplnila včas a zejména ne podle jeho představ. Psychicky a fyzicky vyčerpaná paní M. se po jednom útoku obrátila na policii a poté na intervenční centrum. Protože to ale nebylo přímo v souvislosti s fyzickým napadením, ale spíše s psychickým terorem, nebyl manžel z místa vykázán. Rodina ale byla sledována kurátorkou pro děti a sociální pracovnice si u nich začaly podávat dveře. Paní M si jim často stěžovala, že ponižování ze strany manžela je téměř neúnosné. Přesto se nic nedělo. Paní M. pak opakovaně navštívila intervenční centrum a na základě těchto návštěv po nějaké době požádala o rozvod. I přes manželův nesouhlas, na základě výpovědi svědků a sociálních pracovníků, bylo manželství z viny manžela rozvedeno a byt byl přikázán paní M. s dětmi. Manžel byl nucen se odstěhovat. Ještě nějakou dobu po rozvodu rodinu navštěvoval a výhrůžkami se snažil dosáhnout, aby jej vpustili do bytu. Paní M. požádala v jednom případě policisty o zákrok a po něm již návštěvy bývalého manžela přestaly. Později se dozvěděla, že se manžel odstěhoval zpátky na Moravu k rodičům.

To jsou tedy příběhy, jak jsou zaneseny v osobních spisech klientek intervenčního centra. Jsou zpracovány podle dostupných materiálů klientek intervenčního centra jako vyprávění, ale nejsou nijak pozměněny. Mým úmyslem bylo ukázat, jak žijí ženy, nebo rodiny poté, co jim byl cestou vykázán, respektive zásahu zákona, změněn život. Chtěl jsem se všemi hrdinkami kazuistik mluvit a zeptat se jich na jejich současný pohled na prošlé manželství. Na to jak a jestli vykázání změnilo jejich život. Dvě z nich ale na mojí žádost, cestou pracovníků intervenčního centra odpověděly, že o tom již nechtějí mluvit, nechtějí si tu dobu připomínat, nechtějí otevírat „*staré rány*“. Nehledě na to, že nyní bydlí daleko od svého bývalého bydliště. Jejich život je jinde a jiný. Dvě z nich, paní Irena a paní Marie rozhovor neodmítnuly.

5.6.5 Následné rozhovory

Paní Irena:

S ní jsem se setkal v místě našeho bývalého bydliště. Nejprve jsme byli oba překvapení, koho to vidíme. Pak jsme se domluvili, že jsme oba opravdu na správné adrese. Před tím, než jsme se začali bavit o jejím problému, jsme si zavzpomínali na naše „mladá léta“. Na to, co jsme jako kamarádi prožili a co by bylo bývalo bylo kdyby. Jenže na kdyby se nehraje nikde. Ani v životě. Tam zvláště ne. Paní I. vyprávěla o sobě. Jak se jí daří nyní, po konci jejího vztahu, po smrti manžela. Žije na malé vesnici, kde si pořídili se synem domek. Syn zatím bydlí jinde a ona žije sama. S oběma dětmi se navštěvují. Jejich vztahy jsou výborné. Rodiny jejích dětí nenesou nijak „stigma“ své původní primární rodiny. Partnerské vztahy tam fungují dobře. Paní I. mluvila o tom, že se měla rozhodnout odejít včas, neměla se nechat přemlouvat. Mohla mít život jinak zařízený. Třeba hůře, třeba i lépe. To nikdo neví. Hlavně ale kvůli dětem a vnoučatům toho nelituje moc. Bylo to podle ní bolestné, ke konci vztahu někdy zcela nesnesitelné, ale nyní je zase všechno dobré. Sama mi řekla o dalších dvou svých kamarádkách, které měly také takové problémy. Poradila jim co dělat, na koho se obrátit a ony ukončily své vztahy před tím, než mohlo dojít k situaci, které ona se nevyvarovala. Když jsem se jí ptal, proč nevyužila možnosti oznámit vše policii včas, řekla mi, že několikrát policisty o chování manžela informovala. Vždy jí ale bylo řečeno, že musí zavolat v době, kdy k násilí dochází. Jinak jí nemohou pomoci. Teprve po přijetí zákona o vykazání se pomoci dovolala. Myslí si, že toto řešení je pro ženy a pro další, kteří jsou domácím násilím postiženi, tou opravdovou pomocí v nouzi. Navíc jsou v současnosti k dispozici poradny, které svoji činnost nejen propagují, ale i uskutečňují. Proto všem ženám a lidem, kteří jsou v situaci, jako byla ona, tedy jsou fyzicky a psychicky týráni, vzkazuje, aby to nenechali nikdy dojít daleko. Mají situaci řešit hned po prvním násilí. Pak podlehnou falešné iluzi, že se to spraví a pak bude pozdě něco řešit. Včasné řešení problémů zamezí řešení problémů daleko vážnějších. To ví dneska i ona. „*Vědět to před třiceti lety*“ – byl její povzdech na konci našeho rozhovoru.

Paní Marie:

S ní jsem se sešel v kavárně. Na první pohled velmi hezká, upravená žena. Její obličej však nesl rysy strádání. Přesto, že šlo o poměrně mladou ženu, bylo vidět velké množství vrásek. Pomalu a klidným hlasem se vracela ke svému příběhu, tak jak je v kazuistice

popsán. Z jejích slov nebylo možno tušit nenávist, zahořklost. Spíše zklamání v sobě samé, že to nedokázala kvůli sobě a zejména kvůli dětem razantně vyřešit hned. Vzpomínala na věci, které byly a které mohly být jiné. Já jsem se jí ptal zejména na současnost, na její život po odchodu manžela. Na kolik se situace rodiny změnila, jak to ona vidí se odstupem času, i když doba, která prošla je relativně krátká. Sama začala s tím, že s bývalým manželem ona, ani děti neudržují žádné vztahy a že ani on sám nijak neprojevil zájem. Žádné zprávy o něm nemá, ani je nevyhledávala. Dostává pravidelné výživné na účet, takže ani nezná jeho zaměstnavatele. S jeho rodiči si píše „jen na svátky“ a ani ze strany rodiny bývalého manžela nejsou činěny pokusy o návštěvy, nebo pozvání dětí k pobytu u babičky a dědy na Moravě. Podle ní je nejtěžší po vykázáni manžela vysvětlit dětem, proč se táta nevrací domů. Děti rychle zapoměly na násilí, ale ne na otce. Dalším problémem byla změna ekonomické situace rodiny. Chyběly peníze na domácnost, na věci pro děti, chybí auto, které si odvezl „bývalý“. Postupem času se to zklidnilo a dneska rodina žije jako každá jiná neúplná rodina. Nemohou si vyskakovat, ale zvykli si na to a přizpůsobili se novému stavu. Hlavní věcí pro ni i pro děti dneska je, že mají klid.

Říkala, že nyní opět pracuje a snaží se zajistit rodinu. Podle jejích slov je to ekonomicky „tak, tak únosné“. V době krátce po odchodu manžela na tom ale byla rodina velmi špatně. Stěžovala si, že hodně žen by se možná pro radikální řešení svých násilím protkaných vztahů rozhodlo dříve, kdyby měly možnost rodinu finančně utáhnout. To je podle jejích slov jeden z aspektů, který násilníkům nahrává. Sama měla štěstí, že měla dobré místo a že její rodina byla vždy díky postojům bývalého manžela nenáročná, co se týče svých nákladů a požadavků. V současnosti jedno z dětí studuje střední školu. To rodinné náklady zvyšuje, ale zatím „to stíhají“. Žádného dalšího nového partnera zatím nehledá, ale nezřídka se případně nějakého kamarádského vztahu, který se může „případě zájmu obou stran“ rozvinout. Vinu si několikrát během hovoru dala sama sobě v tom, že to nerozhodla odejít od manžela už dříve. Že neodešla i s dětmi, než přišlo to třetí. Přiznala se, že i v její práci o problémech její rodiny několik lidí vědělo. Snažili se jí pomoci, ale ona odmítala. Bála se následků, kdyby se to bývalý manžel dozvěděl. Byl prý i jeden muž, který si ji chtěl vzít i s dětmi. Ten už nyní v městě nežije. To by ale byly, podle jejího názoru, reakce ze strany jejího bývalého manžela ještě horší. Také ona závěrem rozhovoru při kávě litovala všech žen, které v manželství trpí a nejsou schopny se rozhodnout k ráznému a podle ní, z jejího současného pohledu, nejlepšímu a nejzásadnějšímu řešení. Řešení, které je přínosné nejen pro přímou oběť násilí, kterou je ve většině případů žena, ale i pro děti, které tím trpí.

Protože jsem měl v úmyslu předložit čtyři rozhovory a dvě ženy je odmítnuly, byl jsem zklamán, že nedostojím svému úmyslu. Částečně mi pomohla náhoda. Jednou jsem autem svezl jednu starší paní z naší vesnice. Libovala si, jak se brzy dostane domů. Děkovala mi a záviděla mojí manželce jakého má dobrého a pozorného manžela. Naoko jsem protestoval, že to taky není vždy nejlepší, že by si také mohla na mě stěžovat, ale duchu mi to dělalo dobře. Řekla mi, že ona by o svém manželství mohla napsat román a dodala, že by to byl spíše horor. Na moji otázku proč si to myslí, řekla, že tolik hrůzy co ona snad nikdo nezažil. Na moji otázku, zda by mi o tom neřekla více, protože na podobné téma píše v současnosti na škole práci, odpověděla, že mi to klidně řekne. Jen jí nesmím nikde jmenovat, aby neměla ostudu. Tak vzniklo poslední vyprávění, se kterým vás seznámím.

5.6.6 Příběh paní F. (příjmení)

Paní F. se narodila v roce 1935. Do naší vesnice se přivdala v roce 1953. Její manžel byl o dva roky starší a pracoval na montážích jako elektrikář. Narodily se jim tři děti. Paní F. pracovala nejprve v lese, a později až do odchodu do důchodu v JZD, na poli s v kravíně. Podle jejích slov bylo její manželství zpočátku jako každé jiné na vesnici. Někdy klidné, někdy bouřlivé. Občas padla nějaká facka, ale nic výjimečného. Když o tom mluvily se „ženskými na poli“, bylo to všude stejné. „*Chlapi se hospodě napili, doma se vyřádili na celé rodině, postel to spravila a bylo zase dobře.*“ To byla její slova o tom, jak se na vesnici dříve žilo. Problémy v rodině nastaly, když manžel přestal jezdit na montáže a začal pracovat na rozvodně elektřiny poblíž místa bydliště. Tehdy si paní F také uvědomila, že je pro něj alkohol velmi důležitý.

Pan F. byl každý den byl doma, nemohl s kamarády zasednout na pravidelnou skleničku a pár piv, tak jak na to byl zvyklý dříve. Snad zvyk samoty, snad nutnost být sám a nemít starosti obyčejného člověka během týdne, snad obojí mělo za následek to, že když byl doma u rodiny, byl na každého velmi zlý. Začal skoro pravidelně navštěvovat hostince. Pil hodně a často se opilý vracel domů. Každý kdo mu přišel při jeho návratech pod ruku, odnášel jeho nálady. Nejvíce ale manželka. Na tu byl nejen hrubý, ale dokonce ji i začal bít. Nejprve to byly facky, když mu domlouvala, aby byl doma a nepil. Nebo když mu „odmlouvala“, nebo nechtěla dělat to, co on si usmyslel. Nejen domácí práce a práce kolem domu, ale zejména v ložnici. Stále jí předhazoval, že na to není zvyklý. Slova o nutnosti přivyknout si novým situacím a novému stavu věcí, kdy bude každý den doma, na něj pů-

sobila jako „červený šátek na rozzuřeného býka“. Opět nadávky, vyhrožování a násilnosti. Když se jí zastaly děti, dostaly vyhubovány a často také nařezáno i ony.

Pravidelně odjížděl každý pátek do nedalekého města a vracel se pozdě v noci. Unavený padl do postele a ráno bylo co dělat ho vzbudit. Tehdy se ještě v sobotu chodilo do práce. Paní F. bylo divné kam a proč v pátek večer odjíždí. Na její otázky neodpovídal, nebo se utrhoval, co jej jí do toho. Občas přisadil nějakou tu „facku“, proč se ho ptá. Paní F. dlouho tolerovala jeho chování a zejména následné divné pohledy spolupracovnic na poli a v kravíně. Když se jich jednou zeptala, proč si jí tak prohlížejí, jedna z těch otevřenějších jí řekla, že se jí diví, že muži toleruje jeho zálety. Byla to pro ni rána, protože si myslela, že jezdí do města popíjet, nebo hrát karty s partou kamarádů. Jednou po příjezdu z města na něj uhodila, kde byl a s kým se tam sešel. Dodala, že ví o tom, že tam jezdí za ženskou. Odpovědí jí byla „sprška“ nadávek a ran. Poté opět slova o tom, že to je jen jeho věc, jí do toho nic není a když se bude zbytečně starat, bude za to dostávat „natlučeno“.

Od spolupracovnic se potom ještě dále dozvěděla, že se v hospodě chlubil před jejich chlapy, co všechno si v městě užívá. Mluvil prý o mladých cikánkách, které s ním dělají za peníze věci, o jakých se vesnickým chlapům ani nezdá. A ani ho to moc nestojí. Když jsem se jí ptal, kam by toto období asi časově zařadila, řekla mi, že to bylo tak na začátku sedmdesátých let. Podle jejích slov to pak trvalo skoro 20 let. Ona se pak už na nic neptala, a když se občas ohradila, že nemusí utrácet peníze za děvky, vždycky to odnesla nějakým šrámem. Když s ním nechtěla spát s tím, že když má vedle děvku, tak si má jít za ní, tak se jí vzal násilím a ještě jí „natloukl“. Zálety pana F. se mezitím staly ve vesnici veřejným tajemstvím. Trpěly tím i jejich děti, protože se to probíralo skoro v každé místní rodině a samozřejmě děti si nic nenechají pro sebe. Dcera se proto hned po svém vyučení vdala a odstěhovala se. Stejně tak prostřední syn. Nejmladší se ještě stačil vyučit, ale i on hned po škole odešel na svobodárnu a pak se také oženil mimo bydliště. Jen na okraj musím napsat, že sklony k alkoholu po tátovi mají všechny tři děti, zejména nejstarší dcera a nejmladší syn. Je však nutno říci, že oba si také vzali partnery, kterým alkohol také dělá problémy.

Paní F. pak ještě nějaký čas byla s manželem, který podle ní „k stáru“ dal pokoj ženským, ale „hrubián“ to byl pořád. Chtěla sice odejít k prostřednímu synovi, který jí to nabídnul. Než se ale vážně rozhodla, začal být pan F. vážně nemocný a paní F. řekla, že nechtěla, aby zůstal sám. Jeho nemoc rychle postupovala a zhruba během dvou let pan F. zemřel. Paní F. nyní žije domku sama. Několikrát jsem měl možnost s ní mluvit i před tímto

rozhovorem a zdála se mi nějaké veselejší a povídavější, než kdy před tím. Nyní je jasné proč. Skončily starosti, skončilo násilí, konečně si „na stará kolena“ může trochu užívat. Když jsem se jí nyní ptal, proč to tehdy neoznámila, nebo se s ním nerozvedla, řekla mi, že by to stejně nemělo cenu. Policajti u nich byli prý často, ale nikdy se ničeho nedosáhlo. Jedině toho, že když odešli, vytil si na ní vztek, že na něho žaluje. Ke konci rozhovoru jsem se ještě zeptal paní F, jestli ví o něčem takovém jako je institut vykázání. Řekla, že ne. Když jsem jí vysvětlil, o co jde, řekla mi, že asi málo žen toho opravdu využije, možná ve městě. Na vesnici jsou ženy dnes v situaci, kdy má zaměstnání v rodině většinou jen manžel. Rodinu s dětmi by samotná „ženská neutáhla“. Trochu jsem ji svým způsobem chápal. Poděkoval jsem za rozhovor a měl jsem o čem přemýšlet. O tom, že ne všechno co je dáváno na odiv ostatním lidem, je opravdu takové. Jsou kolem nás události, lidé, vztahy, do nichž nevidíme. Mnohdy kvůli našemu nezájmu ani nechceme vidět. Přesto by se měl každý z nás občas pořádně rozhlédnout a vidět, chtít vidět mnohá neštěstí skrývaná za pozlátkem navenek vyumělkovaného klidného a krásného manželství. Mnohdy jsme sami přítomni neřestem, které si ani nepřipouštíme, nebo spíše neuvědomujeme a nepřipouštíme.

Teprve když jsem si v klidu náš rozhovor rekapituloval doma, uvědomil jsem si, že jsem také jednou byl svědkem toho, jak pan F. vyváděl. Bylo to v době konání chmelové brigády. Byl jsem tehdy jako strojník na „česačce“ a jako brigádníky „osádky stroje“ jsem tam měl kromě studentů i několik žen z JZD, které pracovaly normálně na poli. Mezi nimi i paní F. Jednou o víkendu vtrhl opilý pan F. na česačku a začal všem nadávat. Nadával, že se tam slézáme jen se ženskýma a nic neděláme. Měl v ruce klacek a chtěl paní F. uhodit. Zasáhl jsem rychleji než on a odstrčil jsem ho, až upadl. Při jeho stavu opilosti to nebyl až takový problém. Začal mi vyhrožovat policií. Společně s kolegou jsme ho vzali a z „česačky“ vyhodili, protože tam jako nepovolaná osoba neměl co dělat. Ještě nějakou dobu obcházel „česačku“, všem velmi sprostě nadával a poté odešel. Paní F. mi tehdy řekla, že bude mít doma peklo, a že bude muset spát u dcery. Neuvědomil jsem si dostatečně co tím myslí. Sám jsem byl přesvědčen, že jen opilý pan F. žárlí a proto se tak vzteká. Bylo mi to divné, protože oběma už táhlo přes šedesát. Když jsem se o tom bavil doma se svojí manželkou tak mi řekla, že její otec, ještě jako předseda MNV, často řešil hádky manželů F., a sám na něj několikrát i policisty zavolal. Říkala, že pan F. „strašně“ pil, a manželka a děti se před ním zamykali. Druhý den přišla paní F. do práce normálně a já jsem na tuto příhodu docela zapomněl. Teprve současné vyprávění paní F. mi ji připomnělo

6 ZÁVĚR

Myslím si, že srovnání našeho zákona 135/2006 Sb. s přístupy tří západních zemí k řešení problematiky domácího násilí, nevyznělo pro naši republiku špatně. Ani nemohlo. Protože náš zákon někde více, jinde méně z přístupů k domácímu násilí v těchto zemích vycházel, hledal zde zkušenosti a náměty. Ani činnost tří základních pilířů při aplikaci zákona - Policie ČR, intervenčních center a soudních orgánů - není jiná než v těchto srovnávaných zemích.

V diplomové práci, zejména v teoretické části, šlo při tomto srovnání spíše o skutečnost, jaké jsou důsledky zákona pro jeho oběti a pro pachatele. Jaké jsou sankce, jaké jsou možnosti ochrany a zejména možnosti péče a pomoci. A v tomto ohledu opět jak pro oběti, tak i pro pachatele. Myslím si, že přesně v tomto ohledu naše republika, v těchto aspektech, srovnání prohrává. Tedy zůstává oběma skupinám aktérů domácího násilí hodně dlužná. Pro tři srovnávané země hovoří dlouhodobější zkušenosti, větší systematickosti, zaměřenost a profilace poskytovaných služeb. Lépe je podle mého názoru nabídka psychologických služeb využívána v rámci prevence. Toto konstatování znamená, že díky preventivnímu působení je oběti, nebo potenciální oběti umožněno seznámit se s nabídkou poraden a zařízení, které jsou v dané zemi k dispozici. Díky tomuto preventivnímu působení pak může oběť lépe reagovat na vzniklou aktuální situaci a již poměrně adresně navštívil pro svůj problém specificky nasměřované zařízení. Jako zcela neopomenutelný fakt je při tomto srovnání, musí být brána také otázka materiálního zabezpečení a vybavení poskytovatelů služeb a následné péče o oběti a pachatele všech skupin.

Studiem podkladů při přípravě k sepsání diplomové práce a následným empirickým šetřením a vybranými kazuistikami jsme si částečně potvrdily a částečně vyvrátili naše předpoklady, že povědomí veřejnosti, vzorku společnosti složené z žáků ZŠ, studentů středních škol, policistů a občanů středního a vyššího věku o domácím násilí a institutu vykazání je nízké. Potvrdili jsme si to částečně u neprofesní veřejnosti, zatímco profesní skupina policistů prokázala velmi dobré vědomosti a tím i zkušenosti s domácím násilím i vykazáním. Tuto skutečnost lze vysvětlit dobře a adresně vedenou kampaní po linii orgánů policie a ministerstva spravedlnosti před a při uvádění zákona 135/206 do života. Je to velmi pozitivní zjištění v tom ohledu, že právě jeden z pilířů výše uvedeného zákona, Policie České republiky, má takové znalosti, které jsou dostatečnou zárukou prosazování a uplatňování zákona ve společnosti.

Na druhé straně podobná kampaň vedená po linii veřejnoprávních institucí, státní a neziskových organizací již tuto skutečnost neodráží. Otázka informovanosti o některých částečných aspektech se i zde ukázala jako dobrá. Ale v komplexu vědomostí a zejména možnosti využití zákona pro jeho celospolečenské a každodenní využívání, je před námi ještě hodně práce. Nicméně uvedené, zveřejněné statistiky dokazují, že zákona si našel své uplatnění, že našel své příznivce, že má nesporně své opodstatnění. Samozřejmě našel i své odpůrce. Zejména v řadách mužské populace, která se domnívá, že je možno zákona zneužívat a využívat vykázaní při každé příležitosti, zejména ze stran žen. Zákon se ale ukázal jako spravedlivá právní norma. Ukázal také to, že jeho využívání vede k nesporným dílčím úspěchům. Pravdou také zůstává, že existuje ještě mnoho nedostatků a nedořešených problémů. Jde o to, že jeho aplikace vedla v několika případech k tomu, že násilník – vykázaná osoba se vrátila z výkonu vykázaní a oběť zabila. Proto je i nadále potřeba pořádat informační kampaně, pořádat školení kompetentních pracovníků, kteří pomáhají obětem násilí. Je i nadále potřeba se zákonem pracovat v intencích jeho novelizování a zdokonalování tak, jak budou výsledky a hodnocení jeho využívání ukazovat.

Nový zákon č. 135/2006 Sb., o vykázaní, zákon na ochranu před domácím násilím, dává možnost aktivně vystupovat proti všem formám domácího násilí. Postupoval a konat ve prospěch všech postižených. Posláním zákona je snaha o zlepšení vnímání obětí domácího násilí a pomoc těmto osobám. Předložené empirické šetření jasně a názorně ukázalo, kde jsou mezery ve využívání tohoto zákona. Je to hlavně informovanost občanů. Praktické využívání zákona co nejširší veřejností. Výsledky šetření naznačují, že informační kampaň cíleně vedená k propagaci zákona a jeho uvedení do povědomí veřejnosti je sice pro určité skupiny obyvatel účinná. Přesto by měla být ještě více a silněji doplněna preventivně-osvětovou činností odborných pracovišť, kde je podle mého názoru zatím spíše větší zaměření na polici, jako na zasahující represivní orgán, než na veřejnost, které má tento zákon především posloužit ke své ochraně. Slabinou se v některém ohledu mohou zdát i jinak velmi dobře strukturálně i organizačně zvládnuté týmy následné psychologické péče.

Posláním zákona je snaha o zlepšení vnímání obětí domácího násilí a pomoc těmto osobám. Předložené empirické šetření jasně a názorně ukázalo, kde jsou mezery ve využívání tohoto zákona. Je to hlavně informovanost občanů a praktickém využívání zákona co nejširší veřejností. V našem pohledu jde o zákonem podpořenou pomoc společnosti, pomoc

všem obětem domácího násilí. V tomto ohledu tedy je institut vykázání a jeho zákonná opora, nesporným přínosem pro celou společnost.

Nesmíme však ustrnout a stejně jako rakouské zákonodárství musíme přijmout i zákonnou normu, které by stejně jako domácí násilí prohlásila i stalking trestným činem. Projevy sledování a slídění neodraditelných, především bývalých partnerů, je prozatím bráno jen jako přešůpek proti občanskému soužití a nelze proti němu účinně zakročít. Přitom právě tyto aktivity mnoho oběti psychicky velmi sužují. Zasílání SMS, dopisů nebo pokřiky na oběť velmi stresujícím způsobem ovlivňují kvalitu života obětí stalkingu. Jsou i případy, kdy obtěžující partner nakonec svoji oběť zavraždil. Proto je třeba i v tomto ohledu přijmout taková opatření, takové zákonné normy, aby i oběti tohoto druhu obtěžování byly ochráněny. Aby i jim byla zaručena jiná, lepší kvalita života ve smyslu tolik v současnosti důrazně proklamovaného a prosazovaného well being.

SOUHRN

V diplomové práci jsem se snažil popsat domácí násilí ve všech jeho negativních projevech působících na kvalitu rodinného i osobního života. Ukázat, jak k problematice domácího násilí přistupují ve třech německy mluvících zemích, Rakousku, Německu a Švýcarsku a porovnat jejich přístupy s novými zkušenostmi, které získává naše republika v důsledku zavedení zákona 135/2006 Sb., který se právě problematice domácího násilí a bojem proti němu pomocí institutu vykázání věnuje. Chtěl jsem porovnat nejen přístupy, ale zároveň výsledky, kterých bylo za dva roky boje proti domácímu násilí pomocí speciální právní normy dosaženo. Chtěl jsem ukázat na pozitiva, která prosazování zákona přineslo. Upozornit na negativa, která prozatím celkové naplňování zákona poněkud brzdí. Již ze zkušeností krátké doby využívání tohoto zákona je patrné, že jeho prosazování a uplatňování ze strany zákonem daných institucí a organizací přináší své ovoce. Byla zjištěna a evidována řada případů domácího násilí, která by pravděpodobně bez tohoto zákona nebyla zjištěna, ani objasněna a vedla by k dalším násilnostem, případně i ke smrti obětí.

Diplomová práce také měla poukázat na shodné, případně rozdílné rysy činnosti tří hlavních pilířů prosazování tohoto zákona v naší republice, tedy policie, justice a intervenčních center v porovnání se zeměmi, kde se tyto postupy proti násilí praktikují již delší dobu. Na jejich spolupráci při prosazování zákona a na nutnost zkvalitnění jejich činnosti a zejména zlepšení a rozšíření nabídky služeb následné a intervenční péče. Je jasné, že naše republika je na začátku cesty, že se musí ještě hodně učit. Je ale potřeba neustálým zkvalitňováním nabídky služeb, preventivní činností a nesmiřitelností k jakýmkoliv formám domácího násilí se neustále starat o oběti, nebo potenciální oběti domácího násilí, tak aby měly zaručeno výrazně vyšší kvalitu života, než tomu v jejich případě bylo doposud. Úlohou státu by v této etapě měla být snaha věnovat této problematice nejen velkou pozornost, kterou si zcela jista zaslouží. Ale zejména věnovat nemalé finanční prostředky na následné a navazující ozdravné a intervenční programy.

V sepsaných kazuistikách jsem chtěl ukázat příklady žen, které ač prošly peklem domácího násilí, na základě uplatňování zákona se jejich život rapidně změnil a nyní žijí kvalitativně jiný život než před tím. Nejen ony, ale celé jejich rodiny. A to by mělo být mottem celé této práce *„Bojem proti domácímu násilí za lepší život všech skupin obyvatel“*.

Výsledky empirické části diplomové práce potvrdily, ale i vyvrátily moje stanovené hypotézy, týkající se nedostatečné informovanosti veřejnosti o problematice domácího násilí. Výsledky ukázaly, že veřejnost se tomuto tématu věnuje a má o něj zájem. Jen promizivé procento zkoumaného vzorku je tato otázka nezajímavá a nehodlá se jí zabývat. V diplomové práci nejsou navržena žádná konkrétní řešení na další zlepšení stavu boje proti domácímu násilí, protože to není v kompetencích jednotlivce, ale celé společnosti. Zároveň se ale domnívám, že řešením je zejména nutnost věnovat této problematice neustálou pozornost, a to jak formou prevence na školách i v médiích, tak zejména nesmlouvavým a nekompromisním přístupem všech kompetentních orgánů a institucí při řešení všech projevů domácího násilí, ve všech jeho formách. Jak v soukromí, tak i na veřejnosti. Ne zcela zanedbatelnou stránkou řešení celé situace kolem domácího násilí by pak měla být snaha státních orgánů, věnovat této otázce nejen patřičnou neustálou pozornost, ale zejména významnou finanční podporu všech, na domácí násilí zaměřených sociálních a podpůrných programů.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Publikace:

- [1] BENESCH, H. *Encyklopedický atlas psychologie*. Praha: Lidové noviny, 2001. ISBN 80-7106-317-7
- [2] ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. 1.vyd. Praha: Eurounion, 1995.
- [3] ČÍRTKOVÁ, L. a kol. *Domácí násilí – přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích*, (studie), Praha: BKB, 2002. ISBN 80-86284-19-0
- [4] ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004.
- [5] HAUER, A., KEPLINGER, R. *Sicherheitspolizeigesetz. Kommentar.*, 2. Auflage, Wien: Linde Verlag, 2001.
- [6] HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000.
- [7] HENDL, J. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2,
- [8] CHRÁSTKA, M. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. Olomouc: UPOL, 2003. ISBN 80-244-0765-5,
- [9] KOUKOLÍK, F., DRTILOVÁ, J. *Zlo na každý den. Život s deprivanty I*. Praha: Galén, 2001. ISBN 80-7262-088-6
- [10] MAŇÁK, J. ŠVEC, Š. ŠVEC, V. *Slovník pedagogické metodologie*. Brno: Paido, 2005. ISBN 80-210-3802-2,
- [11] MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Cesty pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-078-6,
- [12] MATĚJČEK, Z. a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha, Avicenum, 1995. ISBN 80-7169-192-5,
- [13] MALY, H. *Psychologie im Dienste der Polizei*. In: *Polizei im demokratischen Rechtsstaat Bd. V*, Köln 1956.
- [14] NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. Praha: Akademia, 1995. ISBN 80-200-0525-0
- [15] NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. 2.vyd. Praha: ASPI Publishing, 2004.
- [16] SCHNEIDER, M. KOUDELKA, F. *Úvod do základů sociologických výzkumů*. Olomouc: UPOL, 1993.

- [17] ŠEDIVÁ, M. a kol. *Metodický rámec interdisciplinární spolupráce na místní úrovni při řešení případů domácího násilí*. 1.vyd. Praha:BKB,o. s., 2007. ISBN 978-80-239-9449-0.
- [18] ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Krizová intervence pro praxi*. Praha: Grada, 2004. 197s. ISBN 80-247-0586-9,
- [19] ŠVEC, V. HRBÁČKOVÁ, K. *Průvodce metodologií pedagogického výzkumu*. Zlín: UTB, 2007. ISBN 978-80-7318-547-3,
- [20] VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2008. ISBN - 978-80-903626-7-3
- [21] VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2004. ISBN 80-239-2106-1
- [22] VOŇKOVÁ, J. *Vaše právo (První pomoc ženám, obětem domácího násilí.)* 5.vyd. Praha: proFem, o. p. s., 2006. ISBN 978-80-903626-4-2
- [23] VOŇKOVÁ, J. a kol. *Metodický rámec práce intervenčních center a podpora jejich vzniku*. 1.vyd. Praha:Bílý kruh bezpečí, o. s. ,2007.
- [24] VYKOPALOVÁ, H. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. Olomouc: UPOL, 2001, ISBN 80-244-0337-4,

Časopisy

- [1] ČÍRTKOVÁ, L. Koncepce policejní a soudní psychologie na Policejní akademii České republiky. *Bezpečnostní teorie a praxe*, 1998, roč. 5, č. 1, s.67-69
- [2] ČÍRTKOVÁ, L. Vybrané výzkumy a teorie domácího násilí,
- [3] DOLEŽALOVÁ, M. Rakouská legislativa na ochranu obětí domácího násilí, časopis *Veřejná správa* č.6/2003, Měsíčník MV
- [4] VYKOPALOVÁ, H. Násilí na seniorech, *Sborník příspěvků z pracovního semináře*, Olomouc 2002,
- [5] VANĚK, J. Je specializace na domácí násilí u policie ČR zapotřebí, příloha časopisu *Policista* 10/2007, str. 7, měsíčník MV
- [6] HERMANUTZ, M. Psychologen in der Praxis. „Berufsfeld – Polizeipsychologie“ [20.3.2007] Dostupné na WWW: <http://www.psychologie.uni-mannheim.de/fspsycho/downloads/Vortrag_Hermanutz-Polizeipsychologie.pdf >
- [7] Informační servis MV ČR Tiskárna MV, Praha, 2006,

- [8] KOVAŘÍK, Z. Policejní vzdělávací systém ve Spolkové republice Německo. *Bezpečnostní teorie a praxe*, 1996, č. 1, s. 50
- [9] ROČENKA MV ČR,
- [10] SCHMALZL, H. P. Polizeipsychologie - Innenansichten einer "amphibischen" Disziplin. *Praxis der Rechtspsychologie* 9 (1), 1999., S. 5-14.
- [11] SCHMALZL, H. P. Polizeipsychologische Aufgabenfelder im Wandel der Zeit in der Bundesrepublik Deutschland, Artikel erscheint 2003 in: Stein, F. (Hrsg.). *Grundlagen der Polizeipsychologie*. Göttingen: Hogrefe. 2003
- [12] SCHMALZL, H. P. Polizeipsychologie im Spagat zwischen Anspruch und Inanspruchnahme, Artikel erscheint 2003 in C. Lorei (Hrsg.). *Polizei & Psychologie*. Frankfurt: Verlag für Polizeiwissenschaft. (Tagungs des Kongresses am 18./19. März 2003)

Právní předpisy

- [1] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- [2] Zákon č. 140/ 1961 Sb., Trestní zákon
- [3] Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
- [4] Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích
- [5] Zákon č.135/2006 Sb., Zákon, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.
- [6] Zákon 273/ 2008, zákon o Policii České republiky
- [7] Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů
- [8] Pokyn ministra vnitra č. 94, 1999.
- [9] Úmluva o právech dítěte
- [10] Závazný pokyn PP číslo 179/2006, (vydaný 27. listopadu 2006)
- [11] Bürgerliches Gesetzbuch - (BGB) – občanský zákoník SRN

Webové stránky

- http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=397
- <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/530275-nasili>>
- <http://www.planovanirodiny.cz/clanky/Agrese-a-lidska-sexualita>>
- <http://www.rosa-os.cz/domaci-nasili/co-je-domaci-nasili>

<http://www.ona.idnes.cz>>
<http://bkb.juristic.cz/80337/old>
<http://www.mvcr.cz/2003/odbor/rovnost3.doc>>
<http://bundesrecht.juris.de/gewschg>
<http://www.magdalenium.cz/index.php?nid=4875&lid=CZ&oid=643226>>
<http://www.rodina.cz/clanek5456.htm>>
http://www.help24.cz/index.php?page=clanky&view=obeti_domaciho_nasili>
<http://www.rosa-os.cz/domaci-nasili/co-je-domaci-nasili/>>
http://www.help24.cz/index.php?page=clanky&view=obeti_domaciho_nasili>
<http://bkb.juristic.cz/81624/old> >
<http://www.icm.cz/files/Socialniochrana.pdf>>
<http://www.ks.jc/ostodd/psycho/vyzkum6.htm>>
http://zpravy.idnes.cz/vykazany-nasilnik-se-vratil-domu-a-zabil-druzku-ft2-/krimi.asp?c=A070429_093142_krimi_klu
<http://www.iustin.cz/art.asp?art=166>
http://www.denik.cz/z_domova/tyrani_matka20080123.html>
<http://www.interventionsstelle-wien.at/files/RosaLogar-BeitragSammelbandLambertus-FassungBuch.pdf>
<http://birgitsauer.org/SoSe%202007/VO%20Eine%20von%20FCnf/Rosa%20Logar%20-%20Gewaltschutzgesetz%20und%20Interventionsstellen.pdf>
<http://www.a oef.at/plattform/index.htm>
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb51/eb51_de.pdf;
<http://www.a oef.at/Verein autonome osterreichische Frauenhauser>.
http://ec.europa.eu/employment_social/equ_opp/violence/breaksilence_de.pdf ;
<http://www.gewaltschutzzentrum.at/noe/down/statistik2006.pdf>
http://www.gsoa.ch/gsoa/zeitung/77/77_08.html
<http://www.lara-berlin.de/editor/Medienmanager/download.php?file=quellenzurtaz.pdf&id=24>
<http://www.ikf.ac.at/pdf/kosten.pdf>
<http://www.buerobass.ch/pdf/2005/Frauenhauser.pdf>
<http://www.ebg.admin.ch/dokumentation/00012/00196/index.html?download=de>
<http://www.opferhilfe-sg.ch/files/eroeffnung>
http://www.opferhilfe-sg.ch/files/___28___/anhang_teil1.pdf
<http://www.ebg.admin.ch/dokumentation/00012/00196/index.html?download=de>
http://www.berlin.de/imperia/md/content/lb-lkbgg/bfg/nummer04/30_schneider.pdf

<http://www.theduluthmodel.org/>

<http://www.frig-freiburg.de/>

<http://www.jusline.de/index.php?cpid=f92f99b766343e040d46fcd6b03d3ee8&lawid=119&paid=zitierhinw>

http://de.wikipedia.org/wiki/Polizei-_und_ordnungsrechtliche_Generalklausel

<http://bundesrecht.juris.de/bgb/BJNR001950896.html> - občanský zákoník

http://www.frauenberatungsstelle-leverkusen.de/images/Jahresbericht_06.pdf

http://www.big-interventionszentrale.de/pdfs_2007/2007_10_gewaltstatistik.pdf

http://www.efh-freiburg.de/Dokumente/Helfferich%20dok/abschlussbericht_2004end.doc

<http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=145>

<http://zpravodajstvi.ecn.cz/index.stm?x=110766>

<http://www.dundackova.cz/index.php?view=aliance-proti-domacimu-nasili>

<http://www.icm.cz/novy-zakon-na-ochranu-pred-domacim-nasilim>

<http://115.85.58.8> (Intranet MV ČR)

<http://www.bkb.cz/>

<http://www.skp-centrum.cz/intervencni-centrum.php>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AV ČR	Akademie věd České republiky
BGB	(Bundesgesetzbuch) Spolkový občanský zákoník
BIG	(Berliner Interventionprojekt gegen Gewalt) - Berlínský intervenční projekt proti domácímu násilí
BKB	Bílý kruh bezpečí - občanské sdružení - Praha
CAN	(Child Abuse and Neglect)
DAIP	(Domestic Abuse Intervention Project) – Intervenční projekt proti domácímu násilí
Dis	Diplomovaný specialista – titul za jménem
DONA	Zkratka DOMácí Nasilí - Praha
Élektra	o. s., vznik 1995, pomáhá zneužívaným ženám a dívkám - Praha
EU	Evropská unie
FF UK	Filosofická fakulta Univerzity Karlovy
FRIG	(Freiburger Interventionsprojekt) - Freiburský intervenční projekt
GewSchG	(Gewaltschutzgesetz) - Zákon na ochranu proti násilí
IKF	(Institut für Konfliktforschung) – Institut pro výzkum konfliktů
IC	Intervenční centrum - po celé ČR
IDT	Interdisciplinární tým – v rámci ČR
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
K-centrum	Krizové centrum – ve větších městech, v rámci působení obč. sdružení
NDR	Německá demokratická republika (do roku 1990 – východní část současné Spolkové republiky Německo)
OSN	Organizace spojených národů
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
P ČR	Policie České republiky
plk	Plukovník – zkratka hodnosti
RIAPS	Regionální Institut Ambulantních Psychosociálních Služeb
ROSA	Občanské sdružení, nestátní nezisková organizace specializující se na pomoc ženám - obětem domácího násilí a jejich dětem a na prevenci násilí
Sb.	Sbírka zákonů
StGB	(Strafgesetzbuch) - Trestní zákon SRN
SIAK BMI	(Sicherheitakademie des Bundesministeriums des Inneren) Bezpečnostní akademie Ministerstva vnitra (Rakousko)
SRN	Spolková republika Německo
STEM	Středisko empirických výzkumů
WHO	(World Health Organization) – Světová zdravotnická organizace
ZP PP	Závazný pokyn policejního prezidenta

SEZNAM TABULEK**Část A : - Demografická charakteristika vzorku**

Rozložení vzorku podle pohlaví: graf č. 1	97
Rozložení vzorku podle věku: graf č. 2	98
Rozložení vzorku podle vzdělání: graf č. 3	99
Rozložení vzorku podle místa bydliště: graf č. 4	99

Část B: Dotazník

1) Jaké druhy týrání znáte?	100
2) Slyšeli jste někdy o institutu vykázaní?	101
3) Když se řekne „vykázaní“, co si pod tím představíte? Jak tomu rozumíte?	102
4) Setkali jste se někdy s pojmem domácí násilí?	103
5) Myslíte si, že násilí pokračuje i po návratu vykázaného domů?	104
6) Mělo by se o domácím násilí nebo o dětech, které se staly obětí trestného činu, učit ve škole?	105
7) Kdo je podle Vašeho názoru nejčastěji postižen domácím násilím?	106
8) Kdo je podle Vás nejčastější pachatelem domácího násilí?	107
9) Dochází ve Vaší rodině k nějakému druhu domácího násilí?	108
10) Domácího násilí se podle Vás nejčastěji dopouštějí pachatelé:	109
11) Pokud v rodině dochází k opakovanému násilí, mezi rodiči nebo mezi rodiči a dětmi, je třeba:	110
12) Uměl byste pomoci kamarádovi (známému), který se stal obětí nějakého trestního činu, nebo ho doma někdo týrá?	110
13) Má vliv využití institutu vykázaní na další život v rodině? Jaký?	111
14) Znáte některé z těchto center pomoci?	112
15) Využil jste někdy pomoci takového centra?	113
16) Máte informace o tom, jak se zachovat v případě, že Vás někdo týrá nebo Vám chce jinak ublížit?	113

SEZNAM PŘÍLOH

1. Dotazník pro žáky a studenty
2. Dotazník pro policisty a dospělé
3. Seznam intervenčních centrem v rámci České republiky
4. Povolení publikování
5. Povolení publikování
6. Povolení publikování

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK (PRO ŽÁKY A STUDENTY)

Dotazník na téma: Děti jako oběti trestných činů a Institut vykázání

Dobrý den milí mladí přátelé,

před sebou máte dotazník, který bude sloužit jako podklad pro praktickou část našich diplomových prací na vysoké škole. Jeho součástí jsou otázky zabývající se násilím v rodinách, ve společnosti. Byli bychom velice rádi, kdybyste tyto dotazníky vyplnili, pokud to bude možné, podle pravdy. Dotazníky jsou anonymní, proto se nemusíte bát, že by se někdo dozvěděl o tom, co jste napsali. Jediné, co bude zveřejněno, budou konečné výsledky a sumarizace ze všech dotazníků, které se nám vrátí zpět. Jako oslovujeme Vás, oslovíme ještě žáky a studenty tří škol. Budeme rádi, když nám vyplněním dotazníků pomůžete s naší diplomovou prací. Za Vaši vstřícnost při vyplnění dotazníku Vám velice děkujeme: Barbora Veselá a Bohumil Knobloch

- Jste:** a) dívka b) chlapec
- Váš věk:**
a) 13 let b) 14 let c) 15 let d) 16 let
e) 17 let f) 18 let g) 19 let h)
- Právě navštěvujete:**
a) základní školu b) střední školu c) jinou školu
- Bydliště:** a) Praha b) Čechy
-

Zaškrtněte prosím Vámi vybranou odpověď na danou otázku:

1.) Jaké druhy týrání znáte? (

- a) Fyzické /tělesné/ (např. bití, facky, šikanování, fyzické ohrožování,..)
b) Sexuální (např. sexuální obtěžování, znásilnění, využívání dítěte k pornografii,..)
c) Psychické /citové/ (např. ponižování, soustavná kritika, nadávání, ignorování,...)
d) jiné

2.) Slyšeli jste někdy o institutu vykázání?

- a) ano b) ne c) nevím

3.) Když se řekne „vykázání“, co si pod tím představíte? Jak tomu rozumíte?

- a) vykázání má souvislost s rušením veřejného pořádku
b) vykázání má souvislost s překročením uzavírací hodiny
c) vykázání má souvislost s nějakým přestupkem – např. faul při sportovním utkání
d) vykázání má souvislost s domácím násilím
e) vykázání má souvislost se vstupem do zakázané zóny

4.) Setkali jste se někdy s pojmem domácí násilí?

- a) ano b) ne c) nevím

Pokud ano, dozvěděli jste se o něm:

- a) od rodičů, b) od jiných příbuzných, c) od kamarádů, d) ve škole
e) z rádia, f) z televize, g) z novin nebo časopisů, h) z internetu
i) jinde (Kde? Jak?

5.) Jaké formy domácího násilí znáte? (Jaké formy se Vám vybaví)

-
a) fyzické násilí, b) psychické násilí, c) sexuální násilí, d) šikanování
e) nadávání, f) pomluvy, g) hádky, h) vyhrožování, i) vydírání
j) omezování osobní svobody, k) zákazy, l) jiné chování

6.) Mělo by se o domácím násilí nebo o dětech, které se staly obětí trestného činu, učit ve škole?

- a) ano ne) c) nevím

Pokud ano, proč?

- a) pomůže to předcházet problémům, se kterými bych se mohl/a setkat
b) pomůže nám to odhalit nějaký problém, který se mě nebo mého okolí týká
c) ukáže mi to, jak můžu někomu pomoci
d) dozvím se, co to vlastně znamená a co proti tomu můžu udělat
e) o všech problémech se musí mluvit, tak proč ne o tomto

7.) Stal jste se někdy obětí fyzického násilí (opakované týrání, bití...)

- a) ano b) ne

Pokud ano, byl pachatelem takového druhu násilí:

- a) rodič b) jiný příbuzný c) spolužák
d) někdo jiný ze školy e) cizí člověk

8.) Kdo je podle Vašeho názoru nejčastěji postižen domácím násilím?

- a) ženy b) muži c) děti
d) staří lidé e) postižení f) další.....

9) Kdo je podle Vás nejčastější pachatelem domácího násilí?

- a) matka b) otec c) sourozenec d) prarodič
e) partner rodiče (druh/družka, přítel/přítekně) f) jiný příbuzný

10.) Dochází ve Vaší rodině k nějakému druhu domácího násilí:

- a) ano b) ne

Pokud ano, dochází k násilí mezi:

- a) rodiči vzájemně b) rodiči a dětmi
c) rodiči a prarodiči d) prarodiči a dětmi

11.) Násilí na dětech se podle Vás nejčastěji dopouštějí pachatelé:

- a) se základním vzděláním b) vyučení
c) se středoškolským vzděláním d) vysokoškolským vzděláním
e) jiní

12.) Znáte z okolí nějaké dítě nebo mladistvého, který by se stal obětí trestného činu?

- a) ano b) ne

Pokud ano, o jaký trestný čin se jednalo?
.....

13.) Stává se Vám, že jste doma často bití?

- a) ano b) ne

Pokud ano, kdo Vás nejčastěji bije.....

- a) otec b) matka c) sourozenec d) prarodič e) jiná osoba

14.) Je „pár facek“ podle Vás, tím nejlepším výchovným prostředkem?

- a) ano b) ne c) nevím

15.) Pokud v rodině dochází k opakovanému násilí, mezi rodiči nebo mezi rodiči a dětmi, je třeba:

- a) vyhledat pomoc odborníků b) svěřit se důvěryhodnému člověku
c) obrátit se na policii d) odejít od násilníka
e) neřešit to

16.) Domníváte se, že se můžete stát obětí nějakého trestného činu?

- a) ano, je to možné
b) ano, ale spíše se to nestane
c) ne, dávám si pozor
d) ne, mě se nemůže nic stát

17.) Poznali byste, že se někdo z Vašich kamarádů stal obětí trestného činu?

- a) ano
b) ne
Pokud ano, jak?

18.) Uměl byste pomoci kamarádovi, který se stal obětí nějakého trestního činu, nebo ho doma někdo týrá?

- a) ano
b) ne
c) nevím
Pokud ano, jak?
.....

19.) Byl jste někdy tím, kdo vědomě ubližoval někomu jinému?

- a) ano
b) ne
Pokud ano, jak?

20.) Stal jste se někdy obětí nějakého sexuálního násilí nebo zneužití (např. sexuální obtěžování, znásilnění, využívání dítěte k pornografii,..) ?

- a) ano
b) ne
c) nevím
Pokud ano, byl pachatelem takového druhu násilí:
a) rodič
b) jiný příbuzný
c) spolužák
d) někdo jiný ze školy
e) cizí člověk

21.) Stal jste se někdy obětí psychického násilí?

- a) ano
b) ne
c) nevím
Pokud ano, byl pachatelem takového druhu násilí:
a) rodič
b) jiný příbuzný
c) někdo ze školy
d) cizí člověk

22.) V jakém věku je podle Vás dítě nejohroženější nějakým trestným činem

- a) 0-3 roky
b) 3-6 let
c) 6-12 let
d) 12-15 let
e) 15-18 let
f) nevím

23.) Typ rodiny, kde se nejčastěji vyskytuje týrání a zneužívání je dle Vašeho názoru rodina:

- a) úplná
b) neúplná
c) doplněná o otce
d) doplněná o matku
e) vztah druh – družka
f) jiná

24.) Týrání a zneužívání dětí je jev, který se ve společnosti vyskytuje:

- a) velmi často
b) občas
c) zřídka
d) nikdy

25.) Obětí sexuálního zneužívání (sexuálně orientovaného trestného činu), se dle Vašeho názoru mohou stát častěji:

- a) děvčata
b) chlapci
c) obě pohlaví stejně
d) nevím

26.) Nejčastějším pachatelem trestných činů páchaných na dětech je podle Vás:

- a) někdo z rodiny
b) někdo ze školy
c) někdo ze sousedství
d) cizí člověk

27.) Člověk, který zneužívá nebo týrá dítě je podle Vás:

- a) nápadný
- b) nenápadný
- c) duševně nemocný
- d) jiný.....

28.) Myslíte si, že se dítě, které se stalo obětí trestného činu, svěří se svým problémem

nejčastěji:

- a) rodičům
- b) jinému příbuznému
- c) kamarádům
- d) spolužákům
- e) učiteli
- f) psychologovi
- g) policii
- h) nějakému centru pomoci (př. Linka bezpečí)
- i) někomu jinému.....
- j) nikomu

29.) Stal jste se někdy obětí šikany

- a) ano
 - b) ne
- Pokud ano, byl pachatelem:
- a) spolužák
 - b) někdo jiný ze školy
 - c) cizí osoba

30.) Setkali jste se osobně s nějakou formou násilí?

- a) ano, stal jsem se obětí
- b) ano, ale obětí byl někdo jiný z rodiny
- c) ano, ale pouze z doslechu
- d) ne, nesetkal jsem se s tím

31.) Znáte některé z těchto center pomoci:

- a) Bílý kruh bezpečí
- b) Linka bezpečí
- c) RIAPS
- d) Dětské krizové centrum
- e) K-centrum
- f) Élektra
- g) Jiné - Jaké

32.) Využil jste někdy pomoci takového centra

- a) ano
 - b) ne
- Pokud ano, o jakou pomoc se jednalo?

33.) Máte informace o tom, jak se zachovat (ubránit) v případě, že na Vás někdo zaútočí, týrá Vás nebo Vám chce jinak ublížit?

- a) ano, mám dostatek informací
- b) ano, ale chtěl/a bych se dozvědět více
- c) ne, ale chtěl/a bych se dozvědět více
- d) ne, nezajímá mě to

Děkujeme Vám za vyplnění dotazníku a za pomoc, kterou jste nám poskytnuli při psaní naší diplomové práce. Přejeme Vám příjemný zbytek dne a nezapomínejte, že násilí plodí zase jen a jen násilí. Proto Vám přejeme, aby se vám vždy vyhýbalo, a když se s ním přeci jen někdy setkáte, nebojte se to říci někomu, komu důvěřujete.

B.V. a B.K.

PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK (PRO POLICISTY A DOSPĚLÉ)

Dotazník na téma: Domácí násilí a institut vykázání

před sebou máte dotazník, který bude sloužit jako podklad pro praktickou část mé diplomové práce. Jeho součástí jsou otázky zabývající se násilím v rodinách. Byl bych velmi rád, kdybyste dotazníky podle pravdy vyplnili. Jsou anonymní, nemusíte se bát, že by se někdo dozvěděl o tom, co jste napsali. Jediné, co bude zveřejněno, budou konečné výsledky a sumarizace ze všech dotazníků, které se mi vrátí zpět. Budu rád, když mi vyplněním dotazníků pomůžete s mojí diplomovou prací. Za Vaši vstřícnost při vyplnění dotazníku Vám velice děkuji. Bc. Bohumil Knobloch

- Jste:** a) muž b) žena
- Váš věk:**
a) 18-30 let b) 31- 40 let c) 41- 50 let
d) 51-60 let e) 61 -70 let f) více jak 70 let
- Vzdělání**
a) základní b) střední c) vysokoškolské
- Bydliště** a) Praha b) Čechy c) Morava

Zaškrtněte prosím Vámi vybranou odpověď na danou otázku:

1.) Jaké druhy týrání znáte?

- a) Fyzické /tělesné/ (např. bití, facky, šikanování, fyzické ohrožování,..)
- b) Sexuální (např. sexuální obtěžování, znásilnění, využívání dítěte k pornografii,..)
- c) Psychické /citové/ (např. ponižování, soustavná kritika, nadávání, ignorování,..)
- d) jiné

2.) Slyšeli jste někdy o institutu vykázání?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

3.) Když se řekne „vykázání“, co si pod tím představíte? Jak tomu rozumíte?

- a) vykázání má souvislost s rušením veřejného pořádku
- b) vykázání má souvislost s překročením uzavírací hodiny
- c) vykázání má souvislost s nějakým přestupkem – např. faul při sportovním utkání
- d) vykázání má souvislost s domácím násilím
- e) vykázání má souvislost se vstupem do zakázané zóny

4.) Setkali jste se někdy s pojmem domácí násilí?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

Pokud ano, dozvěděli jste se o něm:

- a) od rodičů,
- b) od jiných příbuzných,
- c) od kamarádů,
- d) ve škole
- e) z rádia,
- f) z televize,
- g) z novin nebo časopisů,
- h) z internetu
- i) jinde (Kde? Jak?

13.) Setkali jste se osobně s nějakou formou násilí?

- a) ano, stal jsem se obětí
- b) ano, ale obětí byl někdo jiný z rodiny
- c) ano, ale pouze z doslechu
- d) ne, nesetkal jsem se s tím

14.) Znáte některé z těchto center pomoci:

- a) Bílý kruh bezpečí
- b) Linka bezpečí
- c) RIAPS
- d) Dětské krizové centrum
- e) K-centrum
- f) Élektra
- g) Jiné - Jaké

15.) Využil jste někdy pomoci takového centra

- a) ano
 - b) ne
- Pokud ano, o jakou pomoc se jednalo?

16.) Máte informace o tom, jak se zachovat v případě, že Vás někdo týrá nebo Vám chce jinak ublížit?

- a) ano, mám dostatek informací
- b) ano, ale chtěl/a bych se dozvědět více
- c) ne, ale chtěl/a bych se dozvědět více
- d) ne, nezajímá mě to

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku a za pomoc, kterou jste mi poskytli při psaní diplomové práce. Přeji Vám příjemný zbytek dne a nezapomínejte, že násilí plodí zase jen a jen násilí. Proto Vám přeji, aby se vám vždy vyhýbalo, a když se s ním přeci jen někdy setkáte, nebojte se to říci někomu, komu důvěřujete.

B.K.

PŘÍLOHA P III: SEZNAM IC V ČESKÉ REPUBLICE

ADRESÁŘ Intervenčních center v ČR, zastoupených v APIC ČR - k 16.3.2009

NÁZEV IC	ADRESA	PROVOZNÍ DOBA PRO VEŘEJNOST	TELEFON	E-MAIL	WWW STRÁNKY
IC BRNO	Sýpka 25 613 00 Brno - Černá pole	Po-Čt 8 -20 Pá 6 - 16	541213732 739078078 nonstop	donacentrum@centrum.cz	www.donacentrum.cz
IC ČESKÉ BUDĚJOVICE	Kanovnická 11/390, 370 01, České Budějovice	Po 13 - 18 Út - Čt 8 - 12 13 - 16 Pá pro objednané	386323016 603281300	intervencnicentrum@charitacb.cz	www.charitacb.cz
IC HRADEC KRÁLOVÉ	Velké náměstí 34 500 03 Hradec Králové	Po 13-18 St 8-12 13 -18 Čt 8-12 13-16 Pá pro objednané	495530033 774591383	intervencni.centrum@hk.caritas.cz	www.hk.caritas.cz/ochhk
IC JIHLAVA	Pod Příkopem4, 586 01 Jihlava	Po - Pá 8 - 14 ostatní dle tel. Dohody	567215532 606520546	ic.vysocina@volny.cz	www.psychocentrum.cz
IC LIBEREC	Tanvaldská 269 463 11 Liberec 30	Po 7-16 Út 7-15 St 7-16 Pá 7-12	482311632	info.ic@csslk.cz	www.csslk.cz
IC MSK I. - OSTRAVA Ostrava, Opava Nový Jičín	28. října 124 702 00 Ostrava Nový Jičín	Po 8-16 Út 8-16 St objednaní Čt 8-18 Pá 8-14	597489207 597489204 (fax)	ic.ostrava@bkb.cz	www.bkb.cz
IC MSK II. OSTRAVA Karviná Bruntál Frýdek - Místek	Opletalova 4/607 Havířov - Šumbark 736 01	Po-Pá 8 - 16	596611239, 238 (fax) 739500634 - pohotovostní mobil po-pá 8 - 22 hod, so-ne-svátky 8 - 16 hod	ic.havirov@slezskadiakonie.cz	www.slezskadiakonie.cz
IC OLOMOUC	Na Vozovce 26 779 00 Olomouc	Po-Pá 7 - 15:30	585754736 774406453	intervencnicentrum@ssp-ol.cz drahomir.sevcik@ssp-ol.cz	www.ssp-ol.cz
IC PARDUBICE	Erno Košťála 980 530 12 Pardubice	Po-Pá 8 - 16	466260528 774755744	Ic.pardubice@skp-centrum.cz	www.skp-centrum.cz
IC PLZEŇ	Cukrovarská 16, 326 00 Plzeň	Po-St 8 - 12 13:30 - 17:30 Čt-Pá 8 - 16	777167004	krize@dchp.cz	www.charita.cz/plzen

IC PRAHA	Šromova 861, 198 00 Praha Černý Most	Po, Út 8– 16 St, Čt 8– 17 Pá 8– 13	281911883 281861580 (fax) 604231085 739440771	icpraha@csspraha.cz	www.csspraha.cz
IC RAKOVNÍK	Žižkovo nám.169/I 269 01 Rakovník	Po 8 – 14 Út a Čt 8 – 16 St 8 – 15 Pá pro objed- nané	313502588 605765883	ic.stredocesky@seznam.cz	www.ic-rakovnik.cz
IC SOKOLOV	J.K.Tyla 61 356 01 Soko- lov u hotelu Ohře)	Út 8 – 11 St 13 – 15 Čt 8 – 15	352661418 736514095	intervencni@centrum.cz	www.ouss.cz
IC ÚSTÍ NAD LABEM	K Chatám 22 403 40 Ústí nad Labem – Skorotice	Po 8 – 18 Út 8 – 12 St 8 – 18 Čt 8- 12 Pá 8 – 16	475511811 475201495 fax	intervencnicent- rum.ul@seznam.cz	www.volny.cz/spirala.ck i
IC ZLÍN	U Náhonu 5208 760 01 Zlín	Po - Pá 7 - 15	577018265 774405682	ic.zlin@seznam.cz	www.poradnazlin.cz

PŘÍLOHA P IV: POVOLENÍ PUBLIKOVÁNÍ

Mail do Feiburgu:

From: <b.knobloch@centrum.cz>
To:soffi@efh-freiburg.de
www.soffi-f.de
03.02.2009
16:13

Sehr geehrte Frau Profesor Cornelia Helfferich,

entschuldigen Sie, dass ich mich an Sie wende, aber ich habe eine Bitte an Sie. Ich bin ein Student der Universität Tomas Bata in Zlín, Tschechische Republik. Mein Fachgebiet ist die Sozialarbeit und Psychologie. Zur Zeit bereite ich mich zum Schreiben der Diplomarbeit. die Thema dieser Arbeit ist der Platzverweis bei häuslicher Gewalt. Dieser Institut ist im unseren Strafprozesordnung ganz neu (seit 2007). Als ich die Materialien zu diesem Thema gesucht habe, entdeckte ich Ihre Studie, die Sie im Auftrag des Sozialministeriums Baden-Württemberg an der Evangelischen Fachhochschule (EFH) ? Hochschule für Soziale Arbeit, Diakonie und Religionspädagogik gemacht hatten ([http://www.efh-freiburg.de/ Dokumente/ Helfferich%20dok/abschlussbericht2004end.doc](http://www.efh-freiburg.de/Dokumente/Helfferich%20dok/abschlussbericht2004end.doc)).

Gestatten Sie geehrte Frau Profesorin, dass ich einige Passagen und Gedanke aus dieser Studie im meine Arbeit - die Komparation - Deutschland - Tschechien benutze. Selbstverständlich unter Einhaltung der Zittierungsquellen. Ich bedanke mich sehr herzlich für Ihre Antwort. Entschuldigen Sie zugleich auch meine Deutschsprachkenntnisse und die Fehler, die ich in diese Nachricht gemacht habe. Mit freundlichen Grüßen
Bohumil Knobloch

Odpověď:

Komu:Bohumil Knobloch
From: Wagner@efh-freiburg.de
Datum: 6.2.2009 13:28

Sehr geehrter Herr Knobloch

gerne duerfen Sie unsere Studie zitieren. Ich wuensche Ihnen viel Erfolg bei Ihrer Arbeit und verbleibemit freundlichen Gruessen
Prof. Dr. C. Helfferich

~~~~~
Sozialwissenschaftliches FrauenForschungsinstitutim Forschungs- u. Innovationsverbund
an der Evangelischen Hochschule Freiburg e.V. (FIVE)
Bugginger Straße 38
79114
Freiburg

Tel: 0761-47 812 690
Fax: 0761-47 812 699

soffi@efh-freiburg.de
www.soffi-f.de

PŘÍLOHA P V: POVOLENÍ PUBLIKOVÁNÍ

E-mailová zpráva ze dne: 13.09.2008 v 21.15

Sehr geehrter Herr Knobloch,

hiermit sende ich Ihnen die Materialien als Beilage. Sonst wenn Sie Fragen haben, bin ich immer bereit die zu beantworten.

Betreffend Ihr Wunsch über die Veröffentlichung der Materialien in Ihrer Arbeit. Wenn Sie die Grundsätze wissenschaftlichen Zitierens beachten, also den Text als Quelle für die Ideen oder Zitate angeben, ist das in Ordnung. Viel Erfolg bei Ihrer Arbeit.

Mit freundlichen Grüßen

Max Hermanutz

Prof. Dr. Max Hermanutz

Hölderlinstr. 36

78652 Deißlingen

PŘÍLOHA P VI: POVOLENÍ PUBLIKOVÁNÍ

E-mailová zpráva ze dne:11.11.2008 ve 14.03

Sehr geehrte Herr Kollege Knobloch,

vielen Dank für Ihr Interesse an uns und unserer Arbeit. Wir sind der Zentrale Psychologische Dienst der Bayerischen Polizei (ZPD) und helfen Ihnen gerne. Angehängt finden Sie einige Texte. Falls Sie weitere Informationen brauchen, melden Sie sich bitte. Alles Gute und viel Erfolg mit Ihrer Arbeit.

Soweit psychologische Aspekte in der täglichen Dienstpraxis zum Tragen kommen, werden diese in der allgemeinen, praxisorientierten Ausbildung der Beamten des mittleren Polizeivollzugsdienstes vermittelt; entsprechende Inhalte sind im derzeit gültigen Ausbildungsplan für den mittleren Polizeivollzugsdienst sowohl in der modularen, als auch in der gefächerten Ausbildung (insbesondere in den Ausbildungsfächern Polizeiliches Einsatzverhalten, Kommunikation und Konfliktbewältigung, Berufsethik) enthalten. Auf Wunsch sende ich Ihnen bei Interesse gerne eine Kopie des Ausbildungsplanes auf Datenträger zu. Als spezielles Unterrichtsfach wird die Psychologie in der Ausbildung zum mittleren Polizeivollzugsdienst nicht unterrichtet, jedoch ist es Bestandteil des Kurrikulums in der Ausbildung zum gehobenen Polizeivollzugsdienst. Hierfür ist die Fachhochschule für Verwaltung und Recht, Fachbereich Polizei in Fürstenfeldbruck zuständig. Im praktischen Polizeidienst werden besondere psychologische Konfliktsituationen durch Sondereinheiten wie SEK und MEK bei den einzelnen Polizeipräsidien behandelt, die bei Bedarf durch den Zentralen Psychologischen Dienst (ZPD) in München unterstützt und fortgebildet werden. Anfragen an die FHVR, den ZPD oder die einzelnen Polizeiverbände bitte ich jedoch zuständigkeitshalber an das Bayerische Staatsministerium des Innern zu richten. Für die Veröffentlichung der Texte in Ihrer Arbeit gelten bei euch, wie bei uns fast die gleichen Regeln. Man muss die Grundsätze des Zitierens beachten, das heißt, Sie müssen den Text als Quelle für die Zitate angeben. Dann ist es in Ordnung. Wenn das der Fall wäre, haben wir nichts dagegen, benutzen Sie die Texte.

Sehr geehrter Herr Kollege Knobloch, freut mich, dass ich Ihnen helfen konnte. Wir wünschen ihnen bei Ihrem weiteren Studium alles Gute und viel Erfolg! Viel Erfolg bei Ihrer Arbeit.

Hans Peter Schmalzl, Dipl.-Psych.
Regierungsdirektor
Zentraler Psychologischer Dienst
der Bayerischen Polizei
Trautenwolfstr. 4
80802 München
Tel.: 089-383866-113
Fax: 089-383866-128
E-mail: hans-peter.schmalzl@polizei.bayern.de